

Vlaams
Parlement

vergadering **5**
zittingsjaar 2019-2020

Woordelijk Verslag

Plenaire Vergadering

van 16 oktober 2019

VOORLOPIGE VERSIE

Nog niet goedgekeurd door de sprekers

INHOUD

OPENING VAN DE VERGADERING	5
VERONTSCHULDIGINGEN	5
BOODSCHAP	5
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Karin Brouwers, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Vera Jans en Wilfried Vandaele betreffende de situatie in Catalonië – 110 (2019-2020) – Nr. 1	
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Vera Jans, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Orry Van de Wauwer en Maarten De Veuster betreffende het Turkse offensief in Noord-Syrië – 111 (2019-2020) – Nr. 1	
Voorstellen tot spoedbehandeling	5
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Chris Janssens, Johan Deckmyn en Kristof Slagmulder betreffende een krachtdadige reactie op de Turkse agressie en het stopzetten van de EU-toetredingsonderhandelingen met Turkije – 108 (2019-2020) – Nr. 1	
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Chris Janssens, Kristof Slagmulder en Johan Deckmyn betreffende de veroordeling door het Spaanse Hoogerechtshof van Catalaanse politici tot jarenlange gevangenisstraffen – 109 (2019-2020) – Nr. 1	
Voorstellen tot spoedbehandeling	6
INGEKOMEN DOCUMENTEN EN MEDEDELINGEN	6
ACTUELE VRAAG van Axel Ronse aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de controle en sanctionering van werkzoekenden door de VDAB	
ACTUELE VRAAG van Tom Ongena aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de sanctionering van werkzoekenden door de VDAB	6
ACTUELE VRAAG van Imade Annouri aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de toenemende winkelleegstand in stads- en dorpscentra	
ACTUELE VRAAG van Maaïke De Vreese aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de afname van het aantal winkels in Vlaanderen over het laatste decennium	
ACTUELE VRAAG van Maurits Vande Reyde aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de achteruitgang van het aantal winkels in Vlaanderen	12

ACTUELE VRAAG van Kris Van Dijck aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de militaire groet door jonge voetballers ter ere van Turkse soldaten

ACTUELE VRAAG van Johan Deckmyn aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over jeugdspelers van Turkse FC uit Beringen die een militaire groet brengen uit solidariteit met het Turkse leger

18

ACTUELE VRAAG van Jo Brouns aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het onderzoek naar de mogelijke invoering van een bindende toelatingsproef voor lerarenopleidingen

23

ACTUELE VRAAG van Lise Vandecasteele aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de boterhammentaks in het lager onderwijs

ACTUELE VRAAG van Hannelore Goeman aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de maximumfactuur in het basisonderwijs

26

ACTUELE VRAAG van Johan Deckmyn aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management, over de Vlaamse en Europese reactie op de invasie van Turkije in het noorden van Syrië

ACTUELE VRAAG van Karl Vanlouwe aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management, over de situatie in Noord-Syrië

ACTUELE VRAAG van Vera Jans aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management, over het bevroren van vier leveringen van strategische goederen aan Turkije

31

ACTUELE VRAAG van Immanuel De Reuse aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over de MAHA-analyse (Model for Automatic Hospital Analyses) van Belfius betreffende de zorgwekkende financiële toestand van de Vlaamse ziekenhuizen

37

ACTUELE VRAAG van Lorin Parys aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over isolatie bij jongeren

ACTUELE VRAAG van Freya Van den Bossche aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over afzondering van kinderen en jongeren

40

ACTUELE VRAAG van Lode Ceyssens aan Lydia Peeters, Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare Werken, over de aanpak van snelheids-overtreders

45

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

48

VOORSTEL VAN HET UITGEBREID BUREAU betreffende de procedure voor de evaluatie van de proefperiode van de directeur van het Vlaams Vredesinstituut

Bespreking en stemming

48

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Chris Janssens, Johan Deckmyn en Kristof Slagmulder betreffende een krachtdadige reactie op de Turkse agressie en het stopzetten van de EU-toetredingsonderhandelingen met Turkije – 108 (2019-2020) – Nr. 1	
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Vera Jans, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Orry Van de Wauwer en Maarten De Veuster betreffende het Turkse offensief in Noord-Syrië – 111 (2019-2020) – Nr. 1	
Voorstellen tot spoedbehandeling	50
Bespreking	50
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Chris Janssens, Kristof Slagmulder en Johan Deckmyn betreffende de veroordeling door het Spaanse Hooggerechtshof van Catalaanse politici tot jarenlange gevangenisstraffen – 109 (2019-2020) – Nr. 1	
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Karin Brouwers, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Vera Jans en Wilfried Vandaele betreffende de situatie in Catalonië – 110 (2019-2020) – Nr. 1	
Voorstellen tot spoedbehandeling	67
Bespreking	67
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Chris Janssens, Johan Deckmyn en Kristof Slagmulder betreffende een krachtdadige reactie op de Turkse agressie en het stopzetten van de EU-toetredingsonderhandelingen met Turkije – 108 (2019-2020) – Nr. 1	
Hoofdelijke stemming	75
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Chris Janssens, Kristof Slagmulder en Johan Deckmyn betreffende de veroordeling door het Spaanse Hooggerechtshof van Catalaanse politici tot jarenlange gevangenisstraffen – 109 (2019-2020) – Nr. 1	
Hoofdelijke stemming	75
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Karin Brouwers, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Vera Jans en Wilfried Vandaele betreffende de situatie in Catalonië – 110 (2019-2020) – Nr. 1	
Hoofdelijke stemming	76
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Vera Jans, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Orry Van de Wauwer en Maarten De Veuster betreffende het Turkse offensief in Noord-Syrië – 111 (2019-2020) – Nr. 1	
Hoofdelijke stemming	76
MEDEDELING VAN DE VOORZITTER	76
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	77

OPENING VAN DE VERGADERING

Voorzitter: mevrouw Liesbeth Homans

– *De vergadering wordt geopend om 14.02 uur.*

De voorzitter: Dames en heren, de vergadering is geopend.

VERONTSCHULDIGINGEN

De voorzitter: Ik deel aan de vergadering mee dat er verontschuldiging zijn ingekomen van de volgende leden:

Andries Gryffroy: ambtsverplichtingen;

Katrien Schryvers: familieverbindingen;

Frieda Verougstraete-Deschacht: gezondheidsredenen.

Minister-president Jan Jambon is eveneens verontschuldigd.

BOODSCHAP

De voorzitter: Dames en heren, bij brief van 9 oktober 2019 deelt de voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers mee dat de Kamer ter vergadering van dinsdag 8 oktober 2019 voor wettig en voltallig verklaard is.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Karin Brouwers, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Vera Jans en Wilfried Vandaele betreffende de situatie in Catalonië – 110 (2019-2020) – Nr. 1

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Vera Jans, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Orry Van de Wauwer en Maarten De Veuster betreffende het Turkse offensief in Noord-Syrië – 111 (2019-2020) – Nr. 1

Voorstellen tot spoedbehandeling

De voorzitter: Dames en heren, met toepassing van artikel 50 van het Reglement van het Vlaams Parlement heeft de heer Wilfried Vandaele bij motie van orde het woord gevraagd.

De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Voorzitter, namens de meerderheidspartijen wil ik u vragen om twee voorstellen van resolutie toe te voegen aan de agenda, een eerste over het Turkse offensief in Noord-Syrië en een tweede over de situatie in Catalonië. Straks kan collega Vanlouwe de hoogdringendheid ervan toelichten.

De voorzitter: We zullen ons daar straks over uitspreken.

Het incident is gesloten.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Chris Janssens, Johan Deckmyn en Kristof Slagmulder betreffende een krachtdadige reactie op de Turkse agressie en het stopzetten van de EU-toetredingsonderhandelingen met Turkije

– 108 (2019-2020) – Nr. 1

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Chris Janssens, Kristof Slagmulder en Johan Deckmyn betreffende de veroordeling door het Spaanse Hooggerechtshof van Catalaanse politici tot jarenlange gevangenisstraffen

– 109 (2019-2020) – Nr. 1

Voorstellen tot spoedbehandeling

De voorzitter: Dames en heren, met toepassing van artikel 50 van het Reglement van het Vlaams Parlement heeft de heer Chris Janssens bij motie van orde het woord gevraagd.

De heer Janssens heeft het woord.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Voorzitter, ik denk dat er voldoende uitdagingen zijn in eigen land, maar tegelijkertijd wil mijn fractie niet blind blijven voor wat er in het buitenland gebeurt. Wij willen dus ook met hoogdringendheid twee voorstellen van resolutie aan de agenda toevoegen, het eerste over de Turkse agressie in het noorden van Syrië en het tweede over de Spaanse agressie in Catalonië. Beide voorstellen van resolutie zijn al digitaal ingediend. Straks zullen collega's de hoogdringendheid toelichten.

De voorzitter: We zullen dat straks bespreken.

Het incident is gesloten.

INGEKOMEN DOCUMENTEN EN MEDEDELINGEN

De voorzitter: Dames en heren, de lijst met de ingekomen documenten en mededelingen werd op de banken rondgedeeld. (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 60/2)

ACTUELE VRAAG van Axel Ronse aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de controle en sanctionering van werkzoekenden door de VDAB

ACTUELE VRAAG van Tom Ongena aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de sanctionering van werkzoekenden door de VDAB

De voorzitter: De heer Ronse heeft het woord.

Axel Ronse (N-VA): Minister, vorige week heb ik u opgeroepen om te gaan voor de geuzennaam Hilde de Verleider, en ik blijf daarbij. Dat is uw belangrijkste rol: mensen verleiden om aan de slag te gaan. Maar daarnaast moet u ook altijd een stukje Hilde de Taaie zijn. Er zijn immers heel veel investeringen in mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. We hebben een heel gamma uitgewerkt: opleidingen, sollicitatietrainingen, stages, noem maar op. Er worden met die mensen afspraken gemaakt om daaraan deel te nemen. En als men daar dan bewust niet aan deelneemt, als men bewust afspraken niet nakomt die op maat zijn gemaakt en waar heel veel tijd in is gestopt, dan moeten we ook durven te

sanctioneren. Dat mag nooit een doel op zich zijn, maar we moeten wel inspelen op een belangrijk element van rechtvaardigheid inzake sociale herverdeling, namelijk dat iedereen die sociale herverdeling geniet, daar effectief ook zijn best voor moet doen. En als die dat niet doet, moet die daarvoor gesanctioneerd worden.

Dat is een debat dat de voorbije vijf jaar een aantal keren naar boven is gekomen. De Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) heeft de voorbije legislatuur twee keer een communicatie uitgestuurd met cijfers die op zijn minst de indruk wekten dat dat verhaal rond sanctie door de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) onvoldoende sterk was uitgebouwd, wat natuurlijk niet goed is voor het rechtvaardigheidsgevoel. Telkens bleek dan na opheldering dat dat foute communicaties waren.

Deze week is er opnieuw een soortgelijke communicatie geweest, minister. Hoe kijkt u naar de cijfers waarover werd gecommuniceerd?

De voorzitter: De heer Ongena heeft het woord.

Tom Ongena (Open Vld): Minister, het regeerakkoord is heel ambitieus, zoals u weet. We gaan de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen optrekken naar 80 procent. Dat is ook nodig. Ik denk dat we het daar allemaal over eens zijn. We moeten ervoor zorgen dat onze bedrijven mensen blijven vinden en dat onze economie kan groeien, zodat onze welvaart een stevig fundament krijgt. Maar we weten ook allemaal dat het niet evident zal zijn. Ik verwijs naar het aangename gesprek dat we hier vorige week hebben gehad over de krapte op de arbeidsmarkt. Het zal zeker niet evident zijn. We zijn het er, denk ik, ook allemaal over eens dat er een cruciale taak weggelegd zal zijn voor VDAB. Maar dan lezen we berichten dat er minder sancties zijn gegeven aan werkzoekenden, en dat roept natuurlijk wel wat vragen op, zoals: zijn dat juiste cijfers? Maar het roept ook vragen op over de werking van VDAB.

Als je regelmatig naar het voetbal gaat, dan hoor je vaak supporters roepen van 'de scheids kan het niet aan'. Nu hoorde of las ik toch ook vaak ook werkgevers vragen of VDAB het wel aankan. Daarom gaat mijn vraag toch meer in die richting. Er is een belangrijke taak voor VDAB de komende jaren. We krijgen wat verontrustende berichten. Bent u het ermee eens dat er ook een probleem is in de werking van VDAB? Zo ja, welke maatregelen denkt u te moeten nemen om die sanctionering en die controle te verbeteren? Alvast bedankt.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega's, dank u wel voor de vragen. Ik heb ondertussen, in tegenstelling tot vorige week, de kans gehad om uitgebreid te spreken met de nieuwe grote baas van VDAB, om toch eens te kijken naar de uitdagingen waarvoor het bedrijf staat en ook een sterkte-zwakteanalyse te doen. Als je aan het begin van een legislatuur staat met nieuwe bevoegdheden en een nieuwe leider, dus de heer Wim Adriaens, is het immers goed om samen te zien welke de zwaktes zijn in de organisatie en hoe je ervoor kunt zorgen dat VDAB klaar is voor de toekomst.

Er zal absoluut werk aan de winkel zijn. Ook VDAB ontsnapt niet aan enige personeelsuitval, burn-out. Mensen moeten ook mee kunnen met de nieuwe digitale zaken. We gaan daar echter stevig aan werken. Ik heb ook aan Wim Adriaens gevraagd om ter zake een plan te maken, om ook eens te bekijken hoe we de nieuwe overeenkomst kunnen maken met VDAB, met een duidelijke focus op kerntaken, want ook dat moet eens gebeuren, en duidelijke mogelijkheden om aan outputmeting te doen.

Collega Ronse, u zegt heel terecht dat het begeleiden van mensen naar werk een van de kerntaken van VDAB is, en dat het sanctioneren zeker niet een doel is, maar wel een middel. Als je je inschrijft als werkzoekende, moet je immers natuurlijk wel bereid zijn om te werken, en moet je ook bereid zijn om stappen te zetten.

Ik betreur ontzettend de discussie die er elk jaar opnieuw is over de cijfers. Ik vind niet dat je de manier waarop VDAB nu werkt, moet afzetten tegen de manier waarop de RVA werkte. De staatshervorming heeft ervoor gezorgd dat er bevoegdheden zijn overgedragen, en VDAB neemt nu het sanctioneringsbeleid mee in het begeleidingstraject van elke werkzoekende. Je moet die cijfers dus zo ook bekijken. Ik heb al een hele uitleg gekregen, ook van mijn mensen, over hoe je die cijfers moet interpreteren, maar voor hen die het ook eens willen zien: er bestaat een filmpje met collega Muyters in de hoofdrol waarin hij uitlegt hoe dat moet worden geïnterpreteerd. Bovendien, en vandaar dat de vraag vandaag me wat verwondert, heeft de voorzitter van de commissie, collega Bothuyne, aangekondigd dat er volgende week donderdag een hoorzitting is met VDAB. Dat vind ik ook de juiste manier om te werken. Het is gemakkelijk om hier vanop de banken te zeggen dat het allemaal niet goed is, dat we te weinig sanctioneren, dat de waarschuwingen te lang worden gehanteerd. Laat VDAB het zelf uitleggen en laten we dan luisteren, ook naar jullie input, en dat meenemen in de werkafspraken die zullen worden gemaakt voor de toekomst.

Collega's, ik ben het ermee eens – ik heb dat ook vorige week gezegd – dat het regeerakkoord bijzonder ambitieus is. We hebben nu ook aan VDAB gevraagd om zich te positioneren ten opzichte van alle uitdagingen en om dat kerntakendebat te voeren. Het is immers goed om, in omstandigheden zoals die van nu, nu heel veel mensen een job hebben en er een enorme groep mensen is die niet actief zijn en die we graag zouden activeren, te bekijken welke dingen we vandaag doen die misschien niet meer zo nuttig zijn als je kijkt naar de toekomst, en welke zaken we dan bijkomend kunnen opnemen en met wie we dat dan samen moeten doen.

Het debat wordt dus vervolgd. Ik geef VDAB zeker alle krediet, ook om zijn beleid te verdedigen met waarschuwen en sanctioneren in zich. Collega Bothuyne, ik zou echt willen dat na de hoorzitting van volgende week de discussies over de interpretaties van de cijfers, vroeger van de RVA en nu van VDAB, tot het verleden behoren, dat we ons dan kunnen scharen achter de methode die door VDAB wordt gehanteerd en dan de VDAB-cijfers jaar na jaar vergelijken.

Axel Ronse (N-VA): Minister, dank u wel. Ik ben eigenlijk heel blij dat we vandaag de vraag hier in de plenaire vergadering hebben kunnen stellen, en dat we u duidelijk hebben horen zeggen dat de cijfers zoals die werden meegedeeld en de conclusies die daaraan werden gekoppeld, inderdaad niet kloppen. Ik ben ook blij dat we een hoorzitting hebben om dat dan in alle technische aspecten op te helderen. Het is belangrijk dat de Vlaming weet dat wie daadwerkelijk hardleers is en niet wil ingaan op sollicitatietrainingen, op stages, op heel het aanbod, daar ook voor wordt gesanctioneerd. Dat is het minste dat we kunnen verwachten. Dat is een van de 'core items' van wat een eerlijke en billijke sociale herverdeling hoort te zijn.

Tom Ongena (Open Vld): Minister, dank u wel voor uw antwoord. U weet dat wij als Open Vld natuurlijk altijd voorstanders zijn geweest van het beperken van werkloosheid in de tijd.

Dat is geen Vlaamse bevoegdheid. We kijken er reikhalzend naar uit of dat ook door de nieuwe Federale Regering, zodra die wordt gevormd, zal worden ingevoerd. Maar zolang we het niet hebben, is het belangrijk dat we een sterke

VDAB hebben, die uiteraard in de eerste ronde inzet op een sterk activeringsbeleid, maar die ook die stok achter de deur, die controle en sanctionering, kan hanteren. We wachten de hoorzitting af en vragen dat ook die taken naar behoren worden vervuld.

Ik heb nog een korte bijkomende vraag. VDAB zal de volgende jaren veel meer moeten doen, waaronder ook het begeleiden van de gemeenschapsdienst voor mensen die al langer dan twee jaar werkloos zijn. Weet u al hoe u dit zult aanpakken en of er ook controles zullen komen door VDAB?

De voorzitter: Mevrouw Malfroot heeft het woord.

Ilse Malfroot (Vlaams Belang): Mijn partij is heel blij dat er zal worden gesanctioneerd, dat moet ook gebeuren, maar het baart ons wel wat zorgen dat de opdracht van VDAB wordt uitgebreid tot het regisseren van het volledige activeringsbeleid, dus ook van het activeren van het aantal inactieven. Het komt er eigenlijk concreet op neer dat VDAB straks ongeveer tienmaal meer mensen in het oog zal moeten houden omdat de groep inactieven ook bestaat uit huismannen en huisvrouwen, ontmoedigde werklozen en arbeidsongeschikten die momenteel niet aan het werk zijn en die ook zo lang worden aangemoedigd om werk te zoeken.

U hebt al verklaard dat men zal snoeien in de budgetten en in de werking van het overheidsapparaat. Wanneer u weet dat enerzijds die controles moeten worden opgevoerd maar anderzijds moet worden gesnoeid in die werkingsmiddelen, dan vraag ik me af met welke middelen die sanctionering zal worden betaald wetende dat die middelen nu al ontoereikend zijn en er nog tienmaal meer mensen zullen moeten worden gecontroleerd.

De voorzitter: De heer Bothuyne heeft het woord.

Robrecht Bothuyne (CD&V): Het is inderdaad zo dat ik als nieuwbakken voorzitter van de commissie Economie VDAB heb uitgenodigd om volgende week een toelichting te geven, niet alleen bij de cijfers. Wanneer we de cijfers goed bekijken, dan zien we dat het aantal werkzoekenden in Vlaanderen in een jaar tijd veel meer is gedaald dan het aantal sancties is gedaald. Dat zegt meteen veel over de cijfers die vorige week zijn gepubliceerd. Het moet vooral gaan over de efficiëntie en de werking van VDAB en over de vraag hoe VDAB en de partners van VDAB niet-evidente doelgroepen kunnen bereiken. Het gaat dan over langdurig zieken, leefloners, mensen die nu aan de kant van de arbeidsmarkt staan. Minister, ik vraag u om daarop in te zetten en ervoor te zorgen dat VDAB efficiënter kan werken en veel meer mensen kan bereiken.

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Minister, ik ben het met u eens als u zegt dat sanctioneren niet de kernopdracht is van VDAB, dat dat een sluitstuk moet zijn. Het is dan ook jammer dat in het regeerakkoord de woorden 'verplichten' en 'sanctioneren' dertienmaal samen voorkomen op de vier bladzijden die over werkzoekenden gaan. Over stimuleren, ondersteunen, mensen toeleiden lezen we amper iets. Ik vind dat een verkeerde focus.

Als u het hebt over VDAB die extra opdrachten zal krijgen, herhaal ik mijn vraag of u het haalbaar en efficiënt vindt om VDAB veel meer taken te geven zonder dat er een bijhorende extra financiering komt, want dat lijkt me redelijk absurd.
(Applaus bij Groen en de PVDA)

De voorzitter: Mevrouw Gennez heeft het woord.

Caroline Gennez (sp.a): Iedereen aan de slag en werken moet lonen, dat is wat sp.a naar voren schuift. Ik denk dat men dit maximaal realiseert door maatwerk te bieden, individuele trajectbegeleiding, aan mensen die op zoek zijn naar een job, maar ook aan mensen die misschien op dit moment nog niet op zoek zijn naar een job. VDAB daar extra middelen voor geven, lijkt me de opdracht van deze Vlaamse Regering. Helaas hebben we al in de eerste tabellen moeten vaststellen dat de keuze die is gemaakt om te besparen, ook op VDAB, het werk heel moeilijk zal maken voor de medewerkers, maar ook voor de werkzoekenden.

De voorzitter: De heer De Meester heeft het woord.

Tom De Meester (PVDA): Voorzitter, ik hoor de rechtse partijen hier vooral voor meer controle en hardere sancties pleiten. Alsof dat de kerntaak van VDAB is. Alsof we VDAB in dat nieuwe, warme Vlaanderen zullen beoordelen op het aantal sancties. Wij hebben daar een andere visie op. Wij willen VDAB beoordelen op het aantal mensen dat duurzaam aan een job wordt geholpen. Dat is onze visie op de kerntaak van VDAB.

Mijnheer Ronse, u hebt gezegd dat de minister moet verleiden, maar dat wil u blijkbaar doen door zo hard mogelijk te straffen. Dat is een zeer bijzondere opvatting van de romantiek. Ik denk dat dit niet zeer efficiënt is. Zo werkt het bij mij in elk geval niet. *(Opmerkingen van Axel Ronse. Gelach)*

Minister, ik zou graag van u horen wat uw reactie is op de uitspraken die minister-president Jambon gisteren aan de Universiteit Gent heeft gedaan. Hij heeft verklaard dat VDAB tijdens vorige besparingsrondes buiten schot is gebleven, maar dit keer toch efficiënter zal moeten werken. Ik vraag me af hoe u dat zult doen.

De voorzitter: Mijnheer De Meester, kunt u afronden?

Tom De Meester (PVDA): Voorzitter, ik probeer mijn vraag te stellen. *(Opmerkingen)*

Minister, hoe zult u meer mensen aan het werk helpen en voor een betere begeleiding op maat zorgen indien u niet in VDAB investeert? *(Applaus bij de PVDA)*

Minister Hilde Crevits: Naar aanleiding van deze actuele vraag zijn boeiende vragen gesteld, maar we zullen natuurlijk binnenkort een beleidsnota hebben waar alle initiatieven en intenties voor de komende jaren in zullen staan. We hebben trouwens al een Vlaams regeerakkoord waar al heel wat in staat. Ik zal proberen een aantal zaken hier te behandelen.

Wat de budgetten betreft, ben ik niet de persoon die denkt dat het geven van meer geld automatisch meer efficiëntie betekent. De oppositie denkt dat misschien wel. Het is hoog tijd dat alle organisaties van de Vlaamse overheid, dus ook VDAB, nadenken over wat hun kerntaak is. Welke zaken doen ze die het doel dienen dat voor ons belangrijk is? Voor mij is dat niet sanctioneren, maar mensen naar een job leiden. Dat staat als kerntaak in het Vlaams regeerakkoord. Welke zaken die we nu nog zelf doen, kunnen we misschien aan anderen overlaten? Ik heb de leidinggevend ambtenaar gevraagd me zijn sterkte-zwakteanalyse te bezorgen. Wat zijn de sterke punten en de pijnpunten? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de organisatie sterker wordt. Ik heb zo lang het riedeltje gehoord dat we meer geld moeten geven en dat alles dan beter zal gaan. We moeten ook de processen durven herdenken. Dat is wat ik VDAB nu heb gevraagd.

Ik heb al gesteld dat de kerntaak erin bestaat mensen naar een job te leiden. Als mensen zich als werkzoekende inschrijven en verklaren dat ze willen werken, maar over elke job die eraan komt, moedwillig verklaren dat het niets voor hen is, moeten ze ook weten dat daar een sanctie tegenover staat.

Het is goed dat er een sanctioneringsbeleid is, maar de stelling dat VDAB niet goed werkt omdat er minder sancties worden gegeven, zet de wereld op zijn kop. Dit betekent niet dat VDAB minder goed werkt. Misschien betekent het dat het beleid waar VDAB voor staat, namelijk mensen naar een job begeleiden, een eerste waarschuwing geven en korter op de bal spelen, net beter werkt en dat daarvoor minder mensen een sanctie moeten krijgen. Dat is de analyse die we hebben gevraagd en waar we ons in de toekomst op zullen focussen.

We moeten het aantal sancties of waarschuwingen uiteraard afzetten tegen het aantal werkzoekenden. Als het aantal mensen daalt, is het logisch dat ook het aantal ingrepen zal dalen. Dat is de voorbije jaren steeds het geval geweest. Indien we de procenten met betrekking tot waarschuwingen en sancties tegenover elkaar zetten en vergelijken met hoe de Rijksdienst voor Arbeidsvoorzieningen (RVA) het vroeger deed, is dat eigenlijk redelijk stabiel. De aanpak is gedeeltelijk gewijzigd, omdat er niet enkel sancties zijn. Er wordt ook begeleid.

Mijnheer Ongena, dit brengt me bij de vragen over de gemeenschapsdienst. Voor mij is die gemeenschapsdienst geen sanctie. Ik zal daar bij de uitwerking heel nadrukkelijk over waken. In het Vlaams regeerakkoord staat dat gemeenschapsdienst in het traject naar werk een element kan zijn dat mee tot de emancipatie van de werkzoekende kan leiden. Dat is de wijze waarop we vanaf vandaag over die gemeenschapsdienst moeten spreken. Ik hou er niet van om mensen de indruk te geven dat ze zullen worden gestraft als ze, niet noodzakelijk door omstandigheden die ze zelf in de hand hebben, na twee jaar geen job hebben. Als het emanciperend en begeleidend is, dan kan het en zal het ook samen met de lokale besturen gebeuren.

Collega's, VDAB is een van de meest belangrijke organisaties die we in Vlaanderen hebben om de grote uitdaging waarvoor we staan, namelijk extra mensen aan de slag laten gaan, te realiseren. We zullen de mensen die vandaag niet werken en die menen dat ze niet beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt, niet straffen, maar we gaan wel proberen hen in een zodanige context te brengen dat ze willen werken. Daar horen volgens mij bijvoorbeeld ook de mensen bij die langdurig ziek geweest zijn. Ik heb het zelf in mijn familie meegemaakt hoe ernstig een zware ziekte is en hoe lastig het is als je dan geen kansen meer krijgt om te werken. Werken kan net die positieve bijdrage geven om ervoor te zorgen dat je je beter voelt. We moeten daar ook aandacht voor hebben. Ook bij VDAB lopen een aantal projecten. Ze moeten dat niet alleen doen. Gisteren had ik de mensen van 'Kom op tegen Kanker' bij mij. Zij hebben projecten lopen om hen in te schakelen en te begeleiden. Ook daar zal VDAB samen met een aantal andere partners moeten op inzetten.

Collega's, laat ons misschien volgende week gebruikmaken van de hoorzitting om de toestand zoals die vandaag is, goed in te schatten. Ik zal mij oprecht inspannen om bij de uitdagingen waarvoor we staan VDAB niet alleen voldoende zuurstof te geven maar ook vanuit de politiek voldoende slagkracht aan de dag te leggen om die extra jobs te realiseren, samen met bedrijven waar gewerkt moet worden. *(Applaus bij de meerderheid)*

Axel Ronse (N-VA): Mijnheer De Meester, ik ga u bevrijden van uw existentiële bezorgdheid dat hier een aantal sprekers genot scheppen in het opleggen van sancties of dat als een onderdeel van een verleidingsstrategie zien. Integendeel. Maar in tegenstelling tot u denk ik dat het hele halfroond hier er wel van overtuigd

is dat als iemand pertinent niet wenst in te gaan op het aanbod om effectief een sollicitatietraining te doen, om een stage te doen, om een opleiding te volgen of om te gaan solliciteren, die persoon geen aanspraak kan maken op een werkloosheidsuitkering en daarvoor ook moet worden gesanctioneerd. Ik hoop dat u daar toch ook van doordrongen bent, anders zit u zelf met een zwaar probleem.

Het is fundamenteel dat VDAB een soort van andere organisatie wordt, die kansen geeft aan mensen die vandaag onvoldoende kansen krijgen. Minister, u hebt verwezen naar mensen die langdurig ziek zijn. Je hebt ook mensen die effectief partner zijn, die niet werken en niet in een uitkeringsstelsel zitten. Om naar die 120.000 jobs te gaan die middelen gaan opleveren om aan sociale herverdeling te doen, moeten we inderdaad iedereen verleiden om ervoor te gaan. *(Applaus bij de meerderheid)*

Tom Ongena (Open Vld): Zoals ik al zei, verwachten we de komende jaren heel veel van VDAB. Minister, ik ben heel blij dat u de lokroep van de oppositie naar extra geld weerstaat. Als telkens het antwoord is 'geef ons extra geld', zullen we nergens geraken. Het regeerakkoord geeft ook duidelijke lijnen aan hoe we de werking van VDAB kunnen verbeteren, bijvoorbeeld in zijn actorrol, en meer te laten samenwerken met private spelers. Op die manier ontstaat er ruimte voor VDAB om zich meer te focussen op die nieuwe regisseursrol ten aanzien van de andere doelgroepen. Ik heb alle vertrouwen in u en ik kijk uit naar de hoorzitting, waar we als parlement de vinger aan de pols zullen houden. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Imade Annouri aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de toenemende winkelleegstand in stads- en dorpscentra

ACTUELE VRAAG van Maaïke De Vreese aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de afname van het aantal winkels in Vlaanderen over het laatste decennium

ACTUELE VRAAG van Maurits Vande Reyde aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de achteruitgang van het aantal winkels in Vlaanderen

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Voorzitter, minister, collega's, winkelstraten zijn vaak het visitekaartje van een dorp of een stad. Sterker nog, dynamische winkelstraten die gezellig en leuk zijn ingericht en waar een zekere sfeer hangt, zijn het kloppend hart van een dorp of een stad. Mensen ontmoeten elkaar daar, mensen gaan daar hun inkopen doen, gaan er iets eten of drinken en ondersteunen de lokale handelaars. Dat bepaalt mee het gezicht van onze steden en gemeenten.

Het tegenovergestelde is natuurlijk ook waar. Als er leegstand is, wordt de sfeer plots anders. Dan is het triester, dan wordt de dynamiek gefnuikt. Dat is te vaak nog het geval in Vlaanderen.

Dit weekend las ik een artikel in De Tijd over een onderzoeksrapport waaruit bleek dat de leegstand in Brussel en Vlaanderen de afgelopen tien jaar met 4

procent is toegenomen, en dat het aantal winkels in Brussel en Vlaanderen de afgelopen tien jaar met 15 procent is afgenomen. Het was allemaal zeer genuanceerd en er werden tal van redenen aangehaald. De e-commerce is er een van. Dat heel belangrijke debat hebben we al heel vaak gehad: hoe we onze lokale handelaars daarin kunnen ondersteunen. Maar er is evengoed de toename van grote winkels langs invalswegen naar steden en gemeenten, waar veel mensen hun inkopen gaan doen, waardoor de centra onder druk komen te staan. Dat zijn problematische zaken.

De afgelopen jaren zijn er op het Vlaamse niveau heel wat maatregelen genomen. Op zich zijn dat goede maatregelen, maar die hebben duidelijk niet het gewenste effect gehad. Na tien jaar zien we een daling van het aantal winkels, en zien we dat de centra van dorpen en steden voor een stuk aan het leegbloeden zijn. Daar moet u iets aan doen.

Minister, welke nieuwe stappen gaat u als minister samen met de lokale besturen nemen om dit te keren? *(Applaus bij Groen en de PVDA)*

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaïke De Vreese (N-VA): Minister, ik heb natuurlijk ook hetzelfde artikel gelezen en heb dezelfde bezorgdheid. Er staan inderdaad dramatische cijfers in. De laatste tien jaar zijn tienduizend winkels verdwenen en is er een daling van 15 procent. Als Bruggeling ken ik de situatie daar het beste. Daar is er ook een daling van 13,9 procent, terwijl Brugge toch een centrumstad is waar heel veel toeristen rondlopen en waarvan je zou verwachten dat het er bloeit en bruist. We zagen dus een enorme daling. Er zijn al een aantal redenen aangehaald: e-commerce, het veranderende gedrag van mensen om over te gaan tot het meer besteden van hun geld aan tripjes en reizen: dat zijn zaken die we moeilijk in de hand hebben. De Vlaamse Regering heeft initiatieven genomen, maar iedereen beseft dat de hefboomen ook bij het lokale beleid liggen. Die samenwerking is heel belangrijk.

De heer Muyters heeft als minister initiatieven genomen, denk aan de wijzigingen in het integraal handelsvestigingsbeleid en het inzetten op sterke kernwinkelgebieden. Hoe gaat u als minister deze problematiek verder aanpakken? *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Minister, zoals mijn collega net zei: het is voor lokale handelaars in Vlaanderen enorm belangrijk, niet enkel omwille van de kleren of de schoenen die we dragen, maar ook omwille van de beleving die en het leven dat ze brengen in onze dorpen en steden. Ik kreeg vanmorgen nog een berichtje van een van mijn lokale handelaars in Diest. Zij vertelde mij dat ze heel fier was dat ze dit jaar al haar tiende jeugdbewegingsfuif kon sponsoren. Zij vroeg mij of ik aan 'die mensen in Brussel' – ze gebruikte een andere term, maar soit – het belang van lokale handelaars eens kon uitleggen. Groot gelijk heeft ze.

De cijfers die mijn collega's aanhalen, bewijzen dat er een nieuwe sterke visie nodig is. We staan inderdaad voor grote uitdagingen. Er is veel nodig: minder belastingen, minder regels voor werken, een sterk ruimtelijk beleid. Maar last but not least moeten we inderdaad een antwoord vinden op de grote uitdaging die het online winkelen voor ons stelt.

Collega's, ik wil daar niet over doemdenken. Consumentenvoorkeuren veranderen altijd. We winkelen met z'n allen inderdaad meer online. Dat is logisch. Maar dat biedt ook meer kansen. We moeten die kansen grijpen. Het is een hele omwenteling richting het 'fygitale' winkelen: de combinatie van fysiek en digitaal

winkelen. Daarin moeten we de lokale handelaars de komende jaren volop ondersteunen. We moeten ervoor zorgen dat de lokale boekhandel om de hoek evenveel wapens heeft, dat hij dezelfde wapens heeft als een bol.com.

Minister, in het regeerakkoord staan hierover sterke principes. Ik vraag me af wat uw eerste prille visie is om die de komende jaren uit te werken.

De voorzitter: Mag ik de collega's Vande Reyde en De Vreese feliciteren met hun eerste toespraak op dit spreekgestoelte? (*Applaus*)

Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega's, dit is een heel interessante vraag. Ik kan de drie sprekers bijtreden. Als er iets is wat mij sterk heeft gechoqueerd toen ik voor de eerste keer mijn totale bevoegdheidspakket bekeek, is dat de leegstand, ondanks alle goede maatregelen die in de voorbije jaren zijn genomen, is toegenomen, en dat de zorgen van onze lokale winkeliers niet kleiner zijn geworden. Jullie haalden aan dat de e-commerce natuurlijk een rol speelt, maar het zou fout zijn – dat hebt u ook niet gedaan – om e-commerce af te zetten tegen wat ons winkelapparaat vandaag doet.

In het regeerakkoord staat inderdaad een mooi woord, namelijk het stimuleren van de 'fygitale' handel. Ik vroeg me deze middag af hoe ik me dat nu precies moet voorstellen. Ik zal dit met een uit het leven gegrepen voorbeeld doen. Collega Fournier heeft het voorbije weekend nieuwe schoenen gekocht. Nee, ze draagt ze vandaag niet. (*Gelach*)

Ze is naar de winkel gegaan, maar daar hadden ze de specifieke schoenen die ze wilde niet in haar maat. Ze kon er op een scherm uitkiezen wat ze precies wilde. Ze heeft haar keuze kunnen maken, een stukje live en een stukje digitaal, en ze kan haar schoenen ophalen in de winkel. Ze moet zich dus niet wenden tot onlineplatformen, ze kan gebruikmaken van de sterkte van de lokale winkel. Collega Fournier, nu zijn we allemaal heel benieuwd wanneer u hier met uw nieuwe schoenen zult aankomen. Dit zijn manieren waarop ons shoppingapparaat inspeelt op de moderne manier van werken.

We moeten nu de evaluatie maken van het decreet op het integraal handelsvestigingsbeleid – dat is toch de bedoeling, lang geleden is dat begonnen met de winkelnota van Kris Peeters, dan is er een decreet gekomen en nu zijn we toe aan een evaluatie van dat decreet. Daarbij is het erg belangrijk dat we de onlinemogelijkheden en het digitale mee integreren in het decreet en daar een aantal nieuwe hefboomen zoeken om ervoor te zorgen dat winkelen niet alleen floreert, maar ook instrumenten heeft om te kunnen groeien.

Collega De Vreese, u had het over de stad Brugge. Ik ken de cijfers niet van buiten, maar ik denk dat Brugge het uitstekend doet inzake leegstand. De cijfers zijn wat ze zijn, maar ze doen het goed. De beleidsnota die ik nu aan het voorbereiden ben, zal niet alleen ingaan op de evaluatie van het decreet zoals we het kennen, maar zal ingaan op de instrumenten.

In uw schriftelijk ingediende vraag had u ook een lijst gemaakt van de premies die we toekennen aan lokale besturen om handelspanden op te kopen. Die cijfers zijn een beetje beter geworden. Er zijn ondertussen vier steden en gemeenten die een aanvraag hebben ingediend, waardoor de subsidies dit jaar hoogstwaarschijnlijk op zullen geraken. Dat is van belang, want je kunt instrumenten aanreiken aan lokale besturen, maar als ze er geen gebruik van willen maken, dan zit je daar met je middelen en kun je ze niet inzetten.

Collega's, we moeten dus gezamenlijk een nieuw instrumentarium ontwikkelen. Ik zal dat niet alleen doen, ik kijk ook uit naar jullie suggesties. Het zal ook samen gebeuren met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG), met de bevoegde collega's voor het ruimtelijk beleid en met onze handelsorganisaties, die uiteraard zeer goed geplaatst zijn om mee te helpen kijken hoe we stimulansen kunnen ontwikkelen.

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Minister, ik kijk uit naar de beleidsnota die straks – wat een relatief begrip is – klaar zal zijn. Ik ben het helemaal eens met collega Vande Reyde als hij zegt dat e-commerce geen bedreiging is. Dat barst van het potentieel, we kunnen er heel wat zaken mee doen.

Maar ik wil het natuurlijk hebben over de lokale besturen, want dat is natuurlijk ongelooflijk belangrijk. We horen het al langer en het valt me op dat in de afgelopen dagen het signaal komt dat de lokale besturen, die de eerste partner zijn om de kernen te versterken, wat in de steek worden gelaten. Ze krijgen heel veel verantwoordelijkheden maar niet per se de ondersteuning om met die verantwoordelijkheden om te gaan. Verschillende lokale besturen gaan zelfs tegen elkaar in concurrentie, houden enkel rekening met de eigen territoria. Wat zich daarbuiten afspeelt, daar trekken ze zich weinig van aan. Dat is natuurlijk geen efficiënte manier van beleid voeren.

Minister, het is goed dat we die lokale besturen vertrouwen geven, maar het is beter dat we ze ondersteunen, en het zou nog beter zijn als u ze mee helpt coördineren. Op welke manier gaat u ook die gaten dichtrijden?

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaïke De Vreese (N-VA): Minister, u hebt al op een aantal vragen geantwoord die ik nu ging stellen, onder andere het onderdeelje over het project dat gelanceerd was over de aankoop van handelspanden en handelszaken. Het stelt me gerust dat u daar hard mee bezig bent. Mijn vraag is ook of u van plan bent om opnieuw zo'n soort project te lanceren. Ik wilde ook even dieper ingaan op de e-commerce, omdat dat een van de redenen is die aangehaald worden. Gaan we de leegstand van onze winkels en het feit dat het aantal winkelzaken vermindert, volledig oplossen? Neen, maar we kunnen misschien wel de nodige aandacht besteden aan het web dichterbij brengen bij onze winkeliers. Ik heb net gezien dat u ook echt van plan bent om dat te doen.

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Voorzitter, ik heb wel papiertjes bij, want ik vind eigenlijk dat u nieuwe parlementsleden niet moet feliciteren omdat ze al dan niet aflezen van een papiertje. De echte uitdaging voor nieuwe parlementsleden ligt erin dat wij de wetgevende macht opnieuw versterken en dat het nemen van de opties in de toekomst hier in het parlement gebeurt. Een van de grote dingen die we daarbij moeten doen, is zorgen dat wij zelf met ideeën aankomen en dat we de opties die we nemen voor de toekomst, bijvoorbeeld over de lokale handel, zelf mee vorm geven.

Ik wil daar vandaag ook mee starten. Daarom heb ik een aantal praktische ideeën meegenomen, die ik u zal bezorgen, minister. Ze komen van een Europese studie die heel uitgebreid de verschillende opties weergeeft waarop onlinehandel wordt gecombineerd met fysiek winkelen. Dat is een heel nuttige studie, heel uitgebreid en heel handig om toekomstige opties te bespreken in het parlement en er samen aan te werken om er in de toekomst voor te zorgen dat de lokale handelaars volop ondersteund worden. *(Applaus bij Open Vld)*

De voorzitter: De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Minister, ik moet eerlijk zeggen dat uw antwoord mij niet geruststelt. In de studie van De Tijd van dit weekend is immers Hasselt, de stad waar ik woon, de koploper in het aantal winkels dat verdwenen is in de laatste tien jaar. Het is toch wel erg absurd dat er bijna een verdubbeling van de leegstand is – 76 procent meer – maar tegelijkertijd enorm veel bijgebouwd wordt. In Hasselt is dat een heel project, Quartier Bleu, en er zijn nog enkele andere projecten, waar meer dan 25.000 vierkante meter aan winkelruimte bijkomt. Het is dus een groot probleem in die kwestie dat projectontwikkelaars allerlei projecten blijven ontwikkelen, los van enige stadsplanning. Ten tweede is er een eenzijdige visie op die stadsplanning vanuit het lokaal bestuur. Vroeger had je in Hasselt een bioscoop, had je bankjes, een feestzaal, dat is allemaal verdwenen. Je hebt nu louter winkels. Minister, wat is uw visie rond die aspecten? Want enkel de punten die u hebt opgenoemd gaan daar niets aan veranderen.

De voorzitter: De heer Vanryckeghem heeft het woord.

Kurt Vanryckeghem (CD&V): Minister, onze fractie heeft alle vertrouwen in het beleid dat u in dit kader zult voeren. Maar we denken dat drie verschillende factoren bijdragen aan bruisende kernen van steden en gemeenten. Een eerste factor is een goede mobiliteit en een doordachte ruimtelijke ordening. Kernversterking, voldoende openbaar vervoer, meer fietsinfrastructuur kunnen mensen uiteraard meer naar de winkelstraten lokken. Ten tweede moeten we inzetten op innovatie langs de aanbodzijde, want niet alle sectoren doen het slecht, verre van. Winkels die innoveren en aansluiting vinden met die aanbodzijde, doen het absoluut beter bij de gemiddelde consument. Ten derde moeten we steden en gemeenten ondersteunen, zodat ze krachtig, doelgericht en vernieuwend kunnen investeren in handelskernen – ik denk dan aan begeleiding van e-commerce en leegstandbeleid. Ten slotte nodig ik misschien alle collega's uit om samen met collega Fournier een bezoek te brengen aan die fantastische West-Vlaamse schoenenwinkel om haar schoenen op te halen. *(Applaus bij CD&V)*

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega's, bedankt voor alle aanvullingen. Wat e-commerce betreft, hebben we aan VLAIO gevraagd om de zaken uit het regeerakkoord al toe te passen op alle lopende acties die vandaag bestaan voor de lokale besturen. En zij hebben de handschoenen ook opgenomen. We gaan dus niet wachten tot alle acties zijn afgerond, om dan pas die nieuwe zaken te implementeren.

Collega Vande Reyde, ik apprecieer het enorm dat u mij een aantal tips wilt geven. Ik vind het ook zeer goed dat u de uitvoerende macht wilt versterken, maar het was wellicht anders bedoeld. En of u nu wel of geen papiertje gebruikt: voor mij is het allemaal om het even. Maar ik sta hier al vele jaren, en dat vragenuurtje is eigenlijk bedoeld om heel dynamisch te zijn. Als je dan gewoon teksten begint af te lezen, dan verlies je wat van die dynamiek. Ik vind het veel boeiender om hier gewoon het debat te kunnen voeren. En dat is wat de voorzitter ook bedoelt.

Collega Vanryckeghem, dit was uw eerste tussenkomst in de plenaire, denk ik. Gefeliciteerd daarvoor, niet namens de voorzitter, maar namens mijzelf. *(Applaus bij CD&V)*

De kern van de zaak is voor mij de evaluatie van het decreet op het handelsvestigingsbeleid. Dat moeten we eerst en vooral goed proberen te doen.

Dat zal snel gebeuren, samen met de VVSG, en samen met de organisaties die de winkeliers begeleiden.

Wat de vraag van collega De Witte betreft: uiteraard heeft ons ruimtelijk beleid, en de manier waarop we daarmee omgaan, een impact. Dat kan niet anders. De Vlaamse overheid ondersteunt de VVSG, om de lokale besturen te begeleiden in de keuzes die ze maken. Ik kan niet verhehlen dat alle grote ketens zich op een bepaald moment in het verleden aan de rand van de stad vestigden. Dat was toen de grote nieuwigheid, en iedereen wilde daarnaartoe. We zijn daar nu een beetje van aan het terugkeren: je voelt dat het belangrijk is dat die handelskern sterk blijft.

We zien nu dat heel wat lokale besturen daarop inspelen. Maar het klopt wel dat er op bovenstedelijk en bovengemeentelijk niveau zal moeten worden samengewerkt, om te vermijden dat iedereen gewoon naar zijn eigen portemonnee kijkt, of naar de mogelijke inkomsten. Men vergeet dan dat de concurrentie tussen gemeenten misschien ook nadelig is voor het laten bloeien van de handelskernen.

Die zaken moeten we allemaal mee opnemen in die evaluatie. Het belangrijkste voor mij is dat we nieuwe instrumenten kunnen ontwikkelen. Mevrouw De Vreese vroeg naar het project rond het opkopen van handelspanden, en of we dat nog eens zouden doen. Wel, ik sluit dat niet uit. Maar ik wil wel een goede evaluatie van wat we nu hebben gedaan.

Ik heb vastgesteld dat het moeilijk is geweest om snel lokale besturen te vinden die tot opkoop overgingen. Het zou kunnen dat het nu al meer bekend is, en dat er een grotere vraag is. En dan ben ik zeker bereid om te zoeken naar middelen om dat nog eens te doen. Maar het zou ook kunnen dat we tot de conclusie komen dat we beter inzetten op een aantal nieuwe instrumenten, die ook beter rekening houden met de digitale wereld. Maar u zult de evaluatie mee kunnen volgen, en daarna nemen we uiteraard een aantal beleidsbeslissingen.

Collega's, ik begrijp dat u er niet gerust op bent dat het allemaal opgelost raakt. En ik ben er zelf ook niet gerust op. Ik heb daarnet ook gezegd dat deze kwestie mij grote zorgen baart. Je hebt winkels nodig om een kern levendig te houden. Je hebt mensen nodig die naar de kern willen komen, en dan is je handelsapparaat natuurlijk van vitaal belang om je stad levendig te houden.

Maar uit de grote interesse vanop alle banken leid ik af dat we samen aan een goed, nieuw instrumentarium kunnen werken, zonder de oude zaken, die goed hebben gefunctioneerd, weg te gooien. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Minister, bedankt voor uw laatste antwoorden. Als we willen terugkeren naar die levendige, dynamische dorps- en stadscentra, dan moeten we werk maken van drie zaken. Er moet ten eerste een diversiteit zijn aan het soort winkels. Dat is ook een belangrijk punt dat nog niet werd aangehaald. Er moet een goede spreiding zijn tussen lokale ondernemers en winkelketens. Want we zien dat die laatste de afgelopen jaren een inhaalbeweging hebben ingezet, en de lokale ondernemers aan het wegduwen zijn.

Ten tweede moeten we die centra opnieuw versterken – ik ben blij dat u het zelf hebt aangehaald. Er komen geen winkels meer langs de grote invalswegen. We proberen de bedrijvigheid terug te brengen naar het centrum.

Ten slotte is de stap naar digitalisering belangrijk voor de lokale ondernemers. Ook dat hebt u aangehaald, en ook hier zult u in ons een partner vinden. Die

digitalisering biedt heel wat mogelijkheden. Laten we de lokale ondernemers dan ook de juiste tools geven om daarmee aan de slag te gaan. Als u die drie stappen zet, dan kunnen we spreken van een verstandig beleid. En dat is het beleid dat wij mee zullen blijven bepleiten in dit parlement. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Mevrouw De Vreese heeft het woord.

Maaike De Vreese (N-VA): Minister, bedankt voor uw antwoorden. Iedereen die vandaag gesproken heeft, draagt de winkeliers een warm hart toe. We zijn bereid om de zaken die gebeurd zijn te evalueren en te kijken wat er nog nodig is. Ik zal die evaluaties met veel interesse volgen. Om inderdaad een bloeiende stadskern te hebben die bruist en leeft, moeten we een combinatie hebben van verschillende zaken: horeca, cultuur en onze winkels. We blijven dat mee opvolgen en ik ben blij om te zien dat u ook zo gemotiveerd bent om dat samen met ons te verwezenlijken. *(Applaus bij de N-VA)*

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Voorzitter, ik heb daar weinig aan toe te voegen. Ik denk dat we allemaal op dezelfde lijn zitten. Ik ben heel blij dat er een aantal acties ondernomen zijn om tot die visie te komen.

Minister, staar u niet blind op de ruimtelijke aspecten. Die zijn natuurlijk superbelangrijk, maar de echte uitdaging in de komende jaren zal zijn te zorgen dat die handelaars ondersteund worden in die 'fygitale' ontwikkeling – inderdaad een mooi woord – en dat ze dezelfde wapens hebben als de pure onlinespelers.

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Kris Van Dijck aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de militaire groet door jonge voetballers ter ere van Turkse soldaten

ACTUELE VRAAG van Johan Deckmyn aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over jeugdspelers van Turkse FC uit Beringen die een militaire groet brengen uit solidariteit met het Turkse leger

De voorzitter: De heer Deckmyn heeft het woord.

Johan Deckmyn (Vlaams Belang): Voorzitter, minister, collega's, we zijn de afgelopen dagen allemaal getuigen geweest van de foto's en filmpjes in de media van Turkse voetballertjes die een militaire groet uitbrengen als steun aan het Erdoganregime. Ze doen dat in navolging van het Turkse nationale elftal, dat ook, na een internationale wedstrijd, die militaire groet heeft uitgebracht als steun aan het Erdoganregime, steun aan de inval van de Turken in Syrië.

Heel wat mensen hier, hier aanwezig maar ook hierbuiten, heel wat politieke partijen hebben verontwaardigd gereageerd. Sta me toe die verontwaardiging een beetje hypocriet te vinden. Hypocriet omdat in het verleden ook bij lokale verkiezingen bijvoorbeeld elke partij zijn excuus-Turk op de lijst had staan en op die manier de Turkse identiteit wel wist te bevestigen. Aan de andere kant financieren we, ook met deze Vlaamse Regering, Turkse moskeeën, Turkse verenigingen, met heel grote bedragen. Eigenlijk financieren we het Erdoganregime en eigenlijk geven we een blanco cheque aan het regime.

Vandaar dat ik daar sterke vragen bij kan stellen. Minister, u hebt gezegd dat u ten sterkste veroordeelt dat jonge Turkse voetballertjes politiek misbruikt worden. Ik heb daar één pertinente vraag bij: wat gaat u hieraan doen?

De voorzitter: De heer Van Dijck heeft het woord.

Kris Van Dijck (N-VA): Voorzitter, minister, een nieuwe legislatuur, een nieuwe verdeling van commissies, en ik kan na verschillende jaren opnieuw de commissie Sport volgen. Ik doe dat met plezier. Minister, ik ben indertijd ook gestart als schepen van Sport, en het is vanuit de invalshoek van het belang van sport dat ik deze vraag stel.

Voor mij, en wellicht voor veel beleidsmensen, is sport de bindende factor in onze samenleving. Sport kent geen grenzen, sport kent geen etnische verschillen, sport is er voor eenieder. In sport kun je ook boodschappen overbrengen. Ik denk aan de Ufacampagne 'No Racism'. Ik denk aan de boodschap – en we zullen ze straks weer op de Engelse velden zien – waarbij alle Premier League-ploegen een 'poppy' dragen, een klapproos ter herdenking van het einde van de oorlog op 11 november, als boodschap van vrede. Ik denk dat het die twee zaken zijn die hier onder druk staan. De clubs die aangesloten zijn bij Voetbal Vlaanderen geven we de term Turkse clubs.

Ik wil daar straks, na uw antwoord, in mijn repliek nog een punt aan toevoegen. Anderzijds wordt hier toch wel boodschap gegeven waarmee men steun betuigt aan een militaire agressor. Daar zullen we het vanmiddag in dit parlement nog over hebben.

Minister, ik zie dat ook Voetbal Vlaanderen gereageerd heeft. Ik heb verheugd vastgesteld dat u dat ook gedaan hebt. Desalniettemin vind ik dat u aan dit parlement toch mag duiden welke stappen er verder gezet zullen worden ter integratie van zowel onze jonge als van onze volwassen sporters. Want als ik naar het voetbalterrein ga, speelt het voor mij geen rol welke kleur of welke ideologie de speler – basketter, volleyballer of voetballer – heeft. Wat dat betreft zijn het hier in Vlaanderen allemaal Vlaamse clubs. Als ik naar een Turkse club wil kijken, dan kijk ik over een paar weken wel naar Galatasaray – Club-Brugge.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Ik heb vrij snel gereageerd. Ik vond dat een sterk signaal toch wel nodig was, namelijk de boodschap dat we het met zijn allen – denk ik – ongehoord vinden dat sportende kinderen worden ingezet voor militaire propaganda. Want daar komt het uiteindelijk op neer. Ik vond de reactie van het clubbestuur daags nadien dan ook niet helemaal bevredigend. Sommigen zeiden: je moet daar niet zo zwaar aan tillen, die kinderen apen maar wat na. Dat is net een reden te meer om dat niet aan te moedigen, net omdat kinderen inderdaad een gebaar stellen waarvan ze absoluut niet de onderliggende boodschap kunnen bevroeden. Dat is dus een reden te meer om in te grijpen, in de plaats van dat aan te moedigen of te verheerlijken.

Anderzijds hebben we vastgesteld dat het zich gelukkig slechts bij slechts 2 van de 2820 clubs die aangesloten zijn bij Voetbal Vlaanderen, heeft voorgedaan. Ik heb onmiddellijk contact opgenomen met zowel Voetbal Vlaanderen als met de gemeente. Ik denk dat we met zijn allen onmiddellijk een goed signaal gegeven hebben. Voetbal Vlaanderen heeft onmiddellijk contact opgenomen met de betrokken club. Er zal ook nader onderzoek volgen. Indien nodig zullen er sancties worden genomen.

De stad Beringen is natuurlijk een nog belangrijkere actor in dezen, want zij zorgt voor de erkenning, de subsidiëring en de infrastructuur van de betrokken club. Ze staat ook letterlijk fysiek het dichtst bij die club. Van daaruit moet dus ook het sterkste signaal komen.

Zelfs op het niveau van de UEFA werd een onderzoek gestart. Men wil daarbij evenzeer het signaal geven dat deze handeling, gedaan door enkele Turkse spelers, niet door de beugel kan. Tot onze grote spijt heeft die handeling wereldwijd wel inspiratie geboden.

We geven dus met zijn allen heel duidelijk – en dat is ook een lijn in het sport-beleid van de afgelopen jaren en dat zal de volgende jaren niet anders zijn – het volgende signaal: sport kan en moet een instrument zijn ter integratie, niet ter segregatie. Sport moet mensen samenbrengen, niet tegen elkaar opzetten. Sport moet kinderen betrekken op de gemeenschap in plaats van hen af te schermen van onze gemeenschap.

De voorzitter: De heer Deckmyn heeft het woord.

Johan Deckmyn (Vlaams Belang): Minister, ik hoor u heel graag zeggen dat u veel signalen geeft. U wilt dat wij met zijn allen signalen geven. Mijn vraag was echter vooral gericht op concrete acties.

Als je te velde kijkt, zie je dat Turkse sportclubs ook Turkse namen dragen. Zo is er in Gent de club Avrasya. Er zijn heel veel clubs die zich identificeren met een nationaliteit. Ik vraag u welke concrete acties u gaat ondernemen. Maar ik zie geen concrete acties, behalve luisteren en signalen geven. Ondertussen gaat er echter wel heel veel geld naar bijvoorbeeld de Turkse Unie, die jaarlijks 586.228 euro ontvangt en de Unie van Turkse Verenigingen, die jaarlijks 483.081 euro ontvangt van de Vlaamse Regering. Excuseer, ik vind dat daarmee de niet-integratie, de segregatie van Turken door deze Vlaamse Regering gefinancierd wordt.

De voorzitter: De heer Van Dijck heeft het woord.

Kris Van Dijck (N-VA): Minister, ik denk dat ik naar hetzelfde antwoord geluisterd heb. Ik denk dat u duidelijk benadrukt hebt dat er wel degelijk, zowel door uzelf als door Voetbal Vlaanderen, een onderzoek uitgevoerd zal worden. Een onderzoek is iets meer dan zomaar een signaal geven.

Ik maak me inderdaad ook wel een beetje zorgen, net vanuit die inclusie-gedachte, die voor mij zeer oprecht is. Als men spreekt over Turkse of Marokkaanse clubs, stel ik me ook de vraag in hoeverre zij openstaan voor anderen.

In hoeverre is de voertaal in die clubs Nederlands, zodat anderen er ook welkom zijn? Ik ben zelf geen Limburger, maar de clubs waar ik nauw bij betrokken ben, spelen ook tegen Limburgse clubs. Ik zie in die clubs heel veel diversiteit, net zoals in de Antwerpse Kempen, en zo hoort het ook.

Minister, het is zeer belangrijk om dieper te kijken. Het is de rol van Voetbal Vlaanderen, maar ook van de gemeenten, om erop toe te zien dat men werkt zoals men hoort te werken en dat eenieder, ongeacht zijn etnische afkomst, in elke club welkom is en ten volle zijn of haar sport kan beoefenen. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: Mevrouw Jans heeft het woord.

Vera Jans (CD&V): Voorzitter, het gaat hier over U10 van Beringen. Als moeder van verschillende voetballende zonen, waarvan eentje bij U10, wil ik toch wel een duidelijke boodschap geven.

Voetbal verbindt en CD&V gelooft heel sterk in de oerkracht van onze verenigingen. De jongens leren ontzettend veel in die verenigingen. Kleur, rang of stand: het maakt niet uit. Ze spelen als één ploeg en wat de vooroorlogse

eindstand op het scorebord ook aangeeft, ze zijn content, want ze hebben er een voorbeeld: hun trainer. Als de trainer zegt dat ze goed hebben gespeeld, dan hebben ze goed gespeeld. Als de trainer zegt dat ze op tijd naar bed moeten, dan doen ze dat. Als er in de kleedkamer fout gedrag wordt vertoond, copycatgedrag of eender welk gedrag, dan kan de trainer daar een ongelooflijk groot verschil maken. Die trainer beslist op dat moment, bij die gastjes van 8 of 9 jaar, welke tieners hij in de knop heeft. Hij heeft op een of andere manier die macht; ik stel thuis ook vast dat de trainer belangrijk is.

De burgemeester van Beringen heeft een heel sterk en een heel duidelijk signaal gegeven, publiek, openlijk en onmiddellijk. Hij gaat de dialoog aan. Hij gaat open luisteren, niet om een antwoord op te dringen, maar hij gaat open luisteren en hij gaat in dialoog met de club. Maar ik vind, net zoals de burgemeester, dat we ook moeten stellen dat voetbal, jeugdvoetbal, veilig moet zijn en sportief moet zijn en dat we uitgerekend die Vlaamse kleedkamers van de jonge gastjes niet mogen gebruiken voor iets anders dan samen uit te zoeken hoe we ofwel de wedstrijd winnen of waar we naderhand de frietjes gaan eten. De dialoog moet er zijn. We moeten luisteren naar elkaar, maar we moeten ook heel duidelijk onze grenzen afbakenen van wat kan en wat niet kan, net zoals dat we hebben gedaan in het voorstel van resolutie dat hier straks zal voorliggen. *(Applaus bij CD&V)*

De voorzitter: Mevrouw Ampe heeft het woord.

Els Ampe (Open Vld): Voorzitter, minister, collega's, vinden jullie het normaal dat 9-jarige voetballertjes, kinderen uit Limburg, uit ons land, een militaire groet brengen aan Turkije? Ik vind dat niet normaal. Open Vld vindt dat niet normaal. Minister, u hebt het veroordeeld, maar ik vraag u wat u hebt gedaan om dit in de toekomst te vermijden.

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Collega's, ik wil me voor een groot deel aansluiten bij het betoog van de heer Van Dijck: er is geen plaats voor politiek op jeugdsportvelden. Voetbal en jeugdsport laten jongeren samen winnen en samen verliezen en brengen vooral jongeren met elkaar in contact. Dat is wekelijks de realiteit in Vlaanderen, waar duizenden clubs die de superdiversiteit van onze samenleving weerspiegelen, met elkaar voetballen, basketten of wat dan ook. Er worden vriendschapsbanden gesmeed, en daar draait het om.

Minister, ik volg ook u als u zegt dat u dat ten strengste veroordeelt. Ik ben ook blij dat Voetbal Vlaanderen gisteren heeft gezegd dat het hiertegen wil optreden. Minister, hoe zorgen we ervoor dat er een soort van draaiboek of een plan van aanpak komt zodat mensen weten welk proces ze moeten doorlopen als dit nog eens ergens gebeurt? Want gisteren was er toch wel heel veel onduidelijkheid. Tegen zulke dingen moeten we zo duidelijk en zo helder mogelijk kunnen optreden. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Mevrouw Lambrecht heeft het woord.

Annick Lambrecht (sp.a): Als schepen van Sport heb ik, net zoals de tweede spreker, kunnen vaststellen wat sport kan doen om mensen en kinderen samen te brengen, wat hun politieke overtuiging ook is, wat hun religie ook is, wat hun afkomst is, wat hun rijkdom is.

Het is ook in die context dat ik het zeer jammer vind dat het Vlaams Belang onmiddellijk startte met het stigmatiseren van een hele groep. Ik ga daar niet in mee.

Ik ga er ook niet in mee om het enkel over voetbal te hebben. Het gaat over sport in het algemeen. Ik denk dat bijna de meerderheid in deze zaal het niet

tolereert dat sport, wat eigenlijk het middel is om mensen samen te brengen, wordt misbruikt om mensen zich niet meer welkom te laten voelen.

Ik heb ook gezien dat buurtsport ervoor kan zorgen dat iedereen op een goeie manier waarden leert: wat is winnen, wat is verliezen en hoe ga ik daarmee om? Dat is de waarde van sport. Men kijkt soms naar hoeveel het kost, maar wat het maatschappelijk opbrengt, is het veelvoudige.

We kunnen niet tolereren dat kinderen de oorlog verheerlijken. De minister zei dat de steden en gemeenten daar een grote verantwoordelijkheid in hebben via het geven van subsidies. Veel van dat subsidiegeld komt indirect van Vlaanderen. Wij kunnen vanuit Vlaanderen stellen dat subsidies verminderd worden als clubs ervoor zorgen dat niet iedereen welkom is. Staat u open voor dit denkkader?

Minister Ben Weyts: Inzake ethiek in de sport hebben we een resoluut beleid gestalte gegeven, waarbij we zoveel mogelijk trachten instrumenten aan te bieden aan de sportfederaties en via die weg ook aan de clubs. We gaan resoluut op die weg door, en misschien scherper dan ooit.

Een ander debat opent zich misschien ook. Ik zeg dat we ervoor moeten zorgen dat sport mee leidt tot integratie en niet tot segregatie. Vanuit die ratio vind ik het vanzelfsprekend geen goed idee dat clubs zich organiseren op basis van etnische afkomst. Dat is geen goed idee. Daarmee geef je geen goed signaal. Er is vrijheid van vereniging, maar iets anders is dat een goed idee vinden. In het regeerakkoord wordt trouwens heel duidelijk aangegeven dat we dat een slecht idee vinden en dat we verenigingen niet rechtstreeks zullen subsidiëren wanneer ze enkel en alleen gericht zijn op een bepaalde etnische afkomst. 'Put your money where your mouth is': dat doen we ook. Daarmee geven we met zijn allen meer dan een signaal.

Johan Deckmyn (Vlaams Belang): Naast de signalen hoor ik de verschillende partijen ook spreken over de dialoog die we moeten aangaan met de Turkse gemeenschap. Sta mij toe te wijzen op het feit dat er ondertussen structurele subsidiestromen gaan naar Turkse moskeeën, naar Turkse verenigingen. Die subsidiestromen bevestigen de identiteit van die Turkse verenigingen en van de Turken in het algemeen in Vlaanderen. Voor het Vlaams Belang is het heel erg duidelijk: we willen geen blanco cheque voor Erdogan. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

Kris Van Dijck (N-VA): Ik wil vooral inpikken op de repliek van mevrouw Jans. Het belang van jeugdtrainers mag niet onderschat worden. Maar wat in dit verhaal vooral storend is – ik denk dat de meesten mij daarin kunnen volgen –, is dat de verantwoordelijken van de club het probleem niet zien. Het feit dat ze het probleem niet zien, duid ik net als het probleem. Er moet inderdaad op een volwassen manier met hen worden gepraat.

Ik droom – politici mogen ook dromen – ervan dat we straks clubs hebben waar eenieder zich thuis voelt, als Vlaamse club. We moeten voorbij zijn aan de link met etniciteit. Alle clubs van eender welke discipline – volleybal, voetbal, basketbal enzovoort – die erkend zijn en al dan niet gesubsidieerd zijn vanuit de Vlaamse overheid, moeten eenieder op voet van gelijkheid behandelen. Ook de begeleiders en de trainers, die een grote impact hebben, moeten daarvan doordrongen zijn. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Jo Brouns aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het onderzoek naar de mogelijke invoering van een bindende toelatingsproef voor lerarenopleidingen

De voorzitter: De heer Brouns heeft het woord.

Jo Brouns (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, ik denk dat we het er kamerbreed over eens zijn dat de rol van de leerkrachten voor de kwaliteit van ons onderwijs onmogelijk kan worden overschat. Gepassioneerde, bekwame leerkrachten zijn ons onderwijskapitaal. Elke dag opnieuw staan zij in voor de ontwikkeling en vorming van studenten, zeg maar de toekomst van Vlaanderen. Het is daarom ook heel goed dat we in het Vlaamse regeerakkoord kunnen lezen, minister, dat een van de voornaamste onderwijsdoelen daarin is om er ook in de toekomst voor te zorgen dat wij voldoende sterke leerkrachten blijven vinden en dat voldoende sterke leerkrachten de weg blijven vinden naar het onderwijs, leerkrachten die zich thuis voelen in het onderwijs en daar ook een duurzame job kunnen ontwikkelen. Inzet op de maatschappelijke waardering voor de job en inzet op de aantrekkingskracht zijn belangrijke sporen die we daarbij moeten trekken om dat te kunnen realiseren.

Een ander element in het regeerakkoord op dat vlak, minister, is het onderzoek naar de mogelijke invoering van een bindende toelatingsproef voor de lerarenopleiding. Daar is de voorbije dagen wat bezorgdheid over ontstaan. Het is belangrijk om enerzijds die onnodige ongerustheid daaromtrent zo snel mogelijk weg te nemen, en om anderzijds te benadrukken dat het geenszins de bedoeling is om daar vandaag voor een voldongen feit te staan. Hoe ziet u dat onderzoek naar de mogelijke invoering van een bindende toelatingsproef? En hoe wilt u de inzichten en expertise van het terrein daar maximaal bij betrekken, alvorens een keuze te maken in een of andere richting wat betreft toekomstige instroominstrumenten?

De voorzitter: Collega Brouns, ook u wil ik graag feliciteren met uw eerste tussenkomst aan het spreekgestoelte. *(Applaus)*

Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: U verwoordt het goed: eigenlijk maakt deze denkpiste – dat is het vooralsnog – deel uit van de ambitie om te zorgen voor een opwaardering van het statuut van leerkracht. We willen elke opportuniteit te baat nemen om net daar werk van te maken. Het idee was om dat eens te bekijken, net in functie daarvan, om die status wat te versterken. Je zou misschien, gelet op het lerarentekort, de neiging hebben om te zeggen: om zoveel mogelijk mensen aan te trekken naar de lerarenopleiding, gaan we de deuren opengooien en misschien de lat lager leggen.

Deze denkpiste past in het tegenovergestelde, namelijk de lat hoger leggen, om zo te zorgen voor een versterking van de status en ervoor te zorgen dat er dientengevolge ook een grotere aantrekkingskracht ontstaat voor die opleiding en voor dat lerarenambt. Het is een beetje het idee van: een beetje 'trek' in de schouw veroorzaken. In plaats van de toegangspoort open te gooien, kunnen we die misschien een beetje vernauwen en de lat hoger leggen, om zodoende meer aantrekkingskracht en meer waardering te krijgen.

Dat is een denkpiste die we willen uitwerken, vanzelfsprekend in overleg met het hoger onderwijs, zowel hogescholen als universiteiten. Vandaag is er trouwens een niet-bindende toelatingsproef. Die is niet bindend in die zin dat die wel aanleiding kan geven tot remediëring, maar niet binair kan zeggen dat je wel of niet toegelaten wordt. De eerste cohorte zou nu gaan uitstromen, dit

academiejaar. Men is met die niet-bindende toelatingsproef gestart in het academiejaar 2017-2018. Dat zou dus willen zeggen dat we nu de eerste resultaten zullen kunnen zien aan de uitgang. Vervolgens kunnen we dan ook een terugblik doen. Die resultaten nemen we zeker mee.

Maar al bij al blijft het wel de vaste overtuiging en de vaste ambitie om net te zorgen voor een opwaardering van de status van de leerkrachten. We zullen dat doen in overleg met eenieder, maar deze denkpiste willen we absoluut niet laten liggen.

Jo Brouns (CD&V): Ik kan u daar in grote mate in volgen, minister. Ik wil u wel nog meegeven dat het misschien niet onzinnig is om ook naar het buitenland te kijken. We hebben van de minister-president een paar keer gehoord dat het goed is om naar boven te kijken. Ik zou u willen adviseren om naar boven te kijken, en dan gaat u wellicht het licht zien.

De voorzitter: De heer Bex heeft het woord.

Stijn Bex (Groen): Welk probleem gaat deze regering met die bindende toegangsproof oplossen? Minister, dat is niet mijn vraag, maar die van professor Kelchtermans van de KU Leuven vandaag in De Standaard. Wij zien alleszins drie uitdagingen, waarvoor wij oplossingen willen zien. Ten eerste is er het grote lerarentekort dat zich vandaag al in de klassen manifesteert. Ten tweede willen we inderdaad sterke leerkrachten voor de klas. Ten derde moet men van het lerarenkorps een betere weerspiegeling maken van de samenleving, zeker in die superdiverse steden. Dat is ook een bezorgdheid van uw regering. Daar zijn we blij om.

Ik denk dat u een beetje een foute tegenstelling ophoudt tussen de kwaliteit van de uitstroom en de kwantiteit van de instroom. Ik denk dat het perfect mogelijk moet zijn om die twee te combineren. Daarom mijn vraag: zou u de middelen die u in zo'n dure proef zou steken, en ook al in het onderzoek daarnaar, niet beter investeren in de kwaliteit van de lerarenopleiding en in de begeleiding van de studenten?

De voorzitter: De heer Vandenberghe heeft het woord.

Steve Vandenberghe (sp.a): Minister, ik vind uw betoog een beetje het kind met het badwater weggooien. Daar maak ik me toch wel zorgen over. Iedereen is het erover eens dat de kwaliteit van de mensen die studeren in de opleiding naar omhoog moet. Ik denk dat de lat zeker hoger moet, maar we moeten maken dat elke student nog die opleiding kan volgen. Het is ook wetenschappelijk bewezen dat, als men zulke bindende toelatingsproeven doet, vooral studenten met een zwakkere sociale en economische achtergrond en migratieachterstand uit de boot vallen. Wat is belangrijk in het onderwijs? Dat er een diversiteit is in het leerkrachtenkorps. Dat is één. Ten tweede, kennis kan gemakkelijker worden bijgeschaafd dan de attitudes die je als leerkracht moet hebben. Je kunt mensen hebben die nog hard moeten werken aan hun kennis, maar die wel de vaardigheden en de attitude hebben om een goede leerkracht te worden. Vooraleer ik mijn vraag stel, wil ik één concreet voorbeeld geven. Ik ken een leerkracht die een technische opleiding had gekregen en die bij het begin van zijn lerarenopleiding nog heel hard moest bijwerken om zijn kennis bij te schaven. Het is intussen een uitstekende leerkracht geworden, en zelfs een directeur van een school. We moeten dus inderdaad maken dat we niet alleen op die kennis spelen, maar vooral dat rekening wordt gehouden met het hele pakket waarvoor een leerkracht moet staan. Vandaar mijn concrete vraag. U moet prioritair werk blijven maken van het verhogen van de kwaliteit van de leerkrachtenopleidingen en vooral, wanneer die leerkrachten dan afgestudeerd zijn, van een

lerarenloopbaandebat, zodat die mensen in het onderwijs blijven. Wat zult u daar de volgende jaren concreet aan doen? (*Applaus bij sp.a*)

De voorzitter: Mijnheer Vandenberghe, heel concreet was dat niet, vond ik persoonlijk. Ik heb u wat extra tijd toegestaan, maar dat zal volgende keer niet meer zo zijn.

De heer De Witte heeft het woord.

Kim De Witte (PVDA): Ik denk dat we met deze bindende toelatingsproef het probleem groter maken, en niet kleiner. Ik ben niet de enige die dat zegt. In De Standaard werden vijf mensen uit het werkveld ondervraagd, vijf, en die keuren dat alle vijf af. Ik citeer er twee. "Een toelatingsproef meet vooral kennis, terwijl leerkracht zijn zoveel méér is", zei Sofie Pottier van de hogeschool VIVES. "Studenten met onvoldoende kennis moeten extra worden bijgeschaafd. (...) hen tegenhouden aan de poort is contraproductief", zei Greet Decin van de UC Leuven-Limburg (UCLL). Minister, mijn vraag is dus: gaat u investeren in die lerarenopleiding en hoeveel? Dat is immers natuurlijk de essentie om ervoor te zorgen dat die kwaliteit omhooggaat. Hoeveel gaat u extra investeren in de lerarenopleiding? We hebben immers zeventienduizend leerkrachten te kort tegen 2024. Dat zegt uw eigen regeerakkoord.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Minister, collega's, dit is een belangrijke vraag, maar wat er natuurlijk niet bij wordt gezegd door diegenen die daartegen zijn, is dat die met de rekenmachine bezig zijn. Ze denken immers: dan gaan er een aantal minder instromen, waardoor we minder centen gaan krijgen. Als ik echter diezelfde mensen, diezelfde docenten van diezelfde opleidingen ondervraag, dan zeggen die 'alstublieft, doe iets aan de instroom, want we kunnen wel leerwinst genereren, maar waar we beginnen, dat hebben we niet onder controle, dus doe daar iets aan'. Dat is één.

Twee: één leerkracht heeft in zijn carrière impact op duizend leerlingen. Vandaar dat de minister heel terecht zegt dat hij wil proberen om die job en de instroom op te waarderen. Dat kunnen we doen door middel van de toelatingsproef, niet die van vandaag maar een andere. De vraag is echter wat we doen met de mensen die daar niet voor slagen. Laten we die aan hun lot over? Ik deel de mening van collega's die zeggen dat het gaat over gemotiveerde mensen. Maar zoals de heer Vandenberghe zegt: het is niet omdat je gemotiveerd bent dat je genoeg inhoud en sterkte hebt.

De voorzitter: Uw vraag luidt, mijnheer Daniëls?

Koen Daniëls (N-VA): Excuseer, ik ben een beetje geïnspireerd door de heer Vandenberghe.

Minister, zou u degenen die niet slagen voor die toelatingsproef, een remediërend traject aanbieden om alsnog later te kunnen instromen?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Ik merk, gelukkig, kamerbreed de bezorgdheid over enerzijds de status van de leerkracht en anderzijds de kwaliteit van de lerarenopleiding. Als we allemaal die bezorgdheid delen, kunnen we misschien openstaan voor denkpistes en niet bij voorbaat elke denkpiste die op tafel komt, afwijzen. Ik bekijk dat heel open en onbevangen om ervoor te zorgen dat we net die doelstelling zouden kunnen realiseren samen met het lerarenpact, namelijk

een opwaardering van het ambt van leerkracht. Een versterking van die status is onze doelstelling.

Mijnheer Daniëls, wanneer we vaststellen dat iemand niet slaagt, kan die worden geheroriënteerd of een voorbereidend jaar volgen, maar dat maakt niet uit, we moeten openstaan voor verschillende denkpistes die net werk maken van de doelstelling om het lerarenambt te versterken en op te waarderen.

De voorzitter: De heer Brouns heeft het woord.

Jo Brouns (CD&V): Hier is vandaag al heel wat gezegd met het gezamenlijke doel dat zoveel mogelijk jongeren die vandaag dromen van die heel mooie job die zo belangrijk is voor de toekomst van Vlaanderen, aan de meet komen. Daarbij is remediëring inderdaad heel belangrijk, mijnheer Daniëls. We moeten goed nadenken over de weg daarnaartoe, om dat doel te bereiken, namelijk zoveel mogelijk kwaliteitsvolle leerkrachten voor de toekomst van ons onderwijs, de toekomst van Vlaanderen.

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Lise Vandecasteele aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de boterhammentaks in het lager onderwijs

ACTUELE VRAAG van Hannelore Goeman aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de maximumfactuur in het basisonderwijs

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp.a): Collega's, minister, de schoolfacturen in Vlaanderen en in Brussel blijven maar stijgen. Deze week konden we in een onderzoek van het Steunpunt voor Onderwijsonderzoek (SONO) lezen dat een kind naar mediaan gerekend in het kleuteronderwijs 170 euro per jaar kost en een kind in het lager onderwijs 449 euro per jaar. Dat is dan nog gerekend zonder een aantal bijkomende kosten zoals vervoer, maaltijden en de zogenaamde boterhammentaks.

Wat me het meest is bijgebleven, is dat 44 procent van de ouders betaalt voor materiaal dat de kinderen op school gratis zouden moeten krijgen en dat 13 procent van de basisscholen de maximumfactuur niet respecteert. Dat zijn voor ons onaanvaardbare cijfers, maar eigenlijk hoeven die niet echt te verbazen. Wanneer vijf jaar wordt bespaard op de werkmiddelen van de basisscholen, krijg je dit soort wantoestanden. De basisscholen zitten gewoon op hun tandvlees en soms hebben de directies geen andere keuzes dan te proberen een deel van de kosten door te schuiven naar de ouders.

Minister, ik heb een heel simpele vraag voor u. Hoe zult u er als minister van Onderwijs voor zorgen dat het maximumbedrag dat een school mag aanrekenen, ook daadwerkelijk het maximumbedrag is dat ouders op de factuur van de school te zien krijgen? (*Applaus bij sp.a*)

De voorzitter: Mevrouw Vandecasteele heeft het woord.

Lise Vandecasteele (PVDA): Het is inderdaad zo dat iets meer dan 60 procent van de ouders een boterhammentaks of reftergeld moet betalen. Ik kan ervan meespreken. Mijn kinderen gaan naar het Antwerps stedelijk onderwijs en ook ik

moet elke middag betalen zodat mijn kinderen 's middags hun boterhammen kunnen opeten.

Normaal gezien, zou het onderwijs in België en in Vlaanderen gratis moeten zijn. Dat is niet wat ik zeg, maar we hebben het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind ondertekend. Ik wil artikel 28 citeren: "De staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs en ten einde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden ze zich er met name toe primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen."

We moeten vaststellen dat ouders tot 3 euro per dag moeten betalen om hun kinderen op school hun boterhammen te laten opeten. Mij lijken de kosten voor het middagtoezicht vaste schoolkosten. Weinig ouders kunnen hun kinderen 's middags van school halen.

Morgen is het 17 oktober 2019, de Werelddag van verzet tegen extreme armoede. Juist voor die kwetsbare gezinnen weegt de schoolfactuur steeds zwaarder door. De boterhammentaks is in 2014 in heel veel scholen ingevoerd. De armoedeorganisaties, zoals het Netwerk tegen Armoede, hebben toen al verklaard dat dit niet mocht gebeuren, dat het zwaar zou wegen voor gezinnen in armoede en dat het kwetsbare gezinnen nog meer in armoede zou duwen.

Minister, we zien nu dat de schoolkosten effectief steeds zwaarder doorwegen. Er zijn steeds meer onbetaalde schoolfacturen. We lezen steeds meer over scholen die een beroep op incassobureaus doen. Mijn concrete vraag is of u zich aan het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind zult houden. Zult u de boterhammentaks afschaffen? Dat betekent ook dat u zult moeten voorzien in bijkomende financiering voor de scholen, zodat ze die kosten niet aan de ouders moeten doorrekenen. *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: Mevrouw Goeman, mevrouw Vandecasteele, ik wil u beiden feliciteren met uw eerste toespraak aan het spreekgestoelte. *(Applaus)*

Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Voorzitter, ik wil enige nuance aanbrengen, wat dan een eufemisme is voor het tegenspreken van nogal flagrante fouten. Hier worden immers verschillende zaken op elkaar en door elkaar gegooid.

Ten eerste zijn er de onderzoeken waarvan sprake. Er is verwezen naar het onderzoek van het Steunpunt Onderwijsonderzoek (SONO). Die resultaten zijn dan vermengd met de resultaten van een bevraging. Het ene is een wetenschappelijk onderzoek en het andere is een bevraging van een oudervereniging. In het licht van dat wetenschappelijk onderzoek zijn de kosten bepaald. In die bevraging wordt ouders gevraagd wat volgens hen de gespendeerde kosten zijn.

Ten tweede gaat het niet om nieuwe onderzoeken. Die resultaten zijn er al een tijdje, maar zijn nu door een of andere organisatie opgediept. Het zijn geen nieuwe onderzoeken.

Ten derde is enige nuance toch op zijn plaats als het over die 44 procent gaat. In de bevraging van de oudervereniging is aan ouders gevraagd welke kosten volgens hen de effectieve noodzakelijke kosten te boven gaan. Van die ouders heeft dan 44 procent geantwoord dat ze op jaarbasis 15 euro meer moeten betalen. Dat is een kleine nuance in het juiste perspectief.

Ten vierde is heel de discussie over het reftergeld geen discussie over de kosteloosheid van het onderwijs. Het onderwijs heeft betrekking op de

schooluren. Om die reden komen de lokale besturen, bijvoorbeeld, tussenbeide in de kosten. Het gaat immers niet om onderwijs, maar heel duidelijk om voor- en naschoolse opvang. Dat is een heel ander debat. Dat belet niet dat we in het Vlaams regeerakkoord de ambitie hebben opgenomen om met de minister van Welzijn, de minister van Sport, de minister van Onderwijs en de minister van Jeugd na te gaan wat we aan de problematiek van de voor- en naschoolse kinderopvang kunnen doen. Deze materie heeft echter geen betrekking op de kosteloosheid van het onderwijs. Het gaat niet rechtstreeks over onderwijs-materie, maar over voor- en naschoolse opvang.

Wat de kosten in het onderwijs betreft, erkennen we vijf categorieën. Ten eerste zijn er de kosten die noodzakelijk zijn om de eindtermen te bereiken. Dat is heel duidelijk. De ouders mogen daar niet voor opdraaien. Ten tweede zijn er de kosten die voortvloeien uit, maar niet strikt noodzakelijk zijn voor het behalen van de eindtermen. Die kosten worden door de maximumfactuur gedekt. Het gaat om 45 euro voor het kleuteronderwijs en om 90 euro voor het lager onderwijs.

Op jaarbasis wordt altijd bekeken of de maximumfactuurbedragen al dan niet moeten worden aangepast. Dan zijn er de kosten voor de meerdaagse extra-murosactiviteiten, uitstappen zeg maar. Die zijn in het lager onderwijs geplafonneerd over de zes jaren heen op 440 euro. Vervolgens zijn er de kosten verbonden aan de diensten van een school. Die zijn kostendekkend. Dat gaat bijvoorbeeld over het aanbieden van een maaltijd waarvoor ouders moeten betalen. Tot slot heb je de kosten voor het naar school gaan, bijvoorbeeld een boekentas en het vervoer. Dat zijn kosten voor de ouders.

Dat is het kostenplaatje. Wanneer daar discussie over bestaat en als ouders zeggen dat ze eigenlijk te veel moeten betalen, bestaat er een instantie, namelijk de Commissie zorgvuldig bestuur waartoe elke ouder zich kan richten. Ik roep op om dat ook te doen. Dan kan bekeken worden of je vermoeden als ouder gerechtvaardigd is. Dan kan je daar je verhaal halen.

We zijn in 2007 gestart met het systeem van kostenbeheersing. Men heeft toen onmiddellijk gezegd dat bepaalde inkomsten voor de scholen moesten worden gecompenseerd. Daarom heeft men onmiddellijk het besluit genomen om 30 miljoen euro extra uit te trekken voor het basisonderwijs. Wel, vandaag staan wij voor een budgettaire impuls van nog veel meer dan 30 miljoen euro. Door het gelijktrekken van de financiering van het kleuter- en lager onderwijs komt er een extra impuls van 60 miljoen euro, en daarbovenop komen er in de volgende regeerperiode ook nog eens extra investeringen, die in 2024 groeien tot 100 miljoen euro. Ik denk dat we daar serieuze middelen voor uitgetrokken hebben. Het is altijd 'put your money where your mouth is' en 'show me the money'. Wel, 'here is the money'. Wij gaan resoluut investeren in het onderwijs op alle niveaus. Ik denk dat dat deze regering absoluut siert. (*Applaus bij de meerderheid*)

Hannelore Goeman (sp.a): Minister, morgen is het internationale dag tegen armoede. Dit jaar mobiliseren armoedeorganisaties voor een maximumfactuur in het secundair onderwijs omdat te veel kinderen in ons land hun droomjob niet kunnen realiseren omdat hun ouders het geld niet hebben om een studie te betalen. Ik vind het heel triestig dat ik u vandaag moet ondervragen, want mijn vraag ging over het feit dat die maximumfactuur vandaag zelfs in het basisonderwijs niet wordt gerespecteerd. Want dat is wat er voor ons moet gebeuren: er moet een maximumfactuur zijn, niet alleen in het basisonderwijs maar ook in het secundair onderwijs, zodat de studiekeuze en de toekomst van onze kinderen niet afhangen van de portemonnee van hun ouders. Daarvoor reken ik op u. Ik heb eigenlijk geen antwoord gekregen op mijn vraag hoe u ervoor gaat zorgen

dat die maximumfactuur die vandaag in het basisonderwijs al bestaat, zal worden gerespecteerd. *(Applaus bij sp.a en Groen)*

Lise Vandecasteele (PVDA): Minister, ik hoor dat u extra investeringen gaat doen in het lager en kleuteronderwijs. Maar dat heeft wel een wrange nasmaak als we weten dat het geld vooral komt uit het secundair onderwijs, waar ook heel erg veel noden zijn. Ik vind het problematisch dat u niet lijkt te beseffen dat die schoolfactuur steeds zwaarder doorweegt. Er zijn steeds meer scholen die een beroep doen op incassobureaus om die facturen te laten betalen. De helft van de Vlaamse gezinnen geeft meer dan 450 euro per jaar uit aan het lager onderwijs. Dat is vijf keer de maximumfactuur, veel meer dan wat ouders kunnen betalen.

Ik vind het eveneens zeer problematisch dat u niet ziet dat het middagtoezicht een vaste schoolkost is. Wie kan er 's middags zijn kinderen van school gaan halen om die kosten te vermijden? Mij lijkt het zeer logisch dat het middagtoezicht in de maximumfactuur zou zitten, waardoor het geen meerkost wordt voor de gezinnen. Zoals reeds gezegd, weegt de factuur steeds zwaarder door, zeker bij kwetsbare gezinnen die een armoederisico hebben.

De voorzitter: Mevrouw Meuleman heeft het woord.

Elisabeth Meuleman (Groen): Minister, ik vind de nuancering die u maakt ongepast. Zelfs zonder wetenschappelijk onderzoek of extra bevraging is het heel duidelijk dat door een gebrek aan werkingsmiddelen in het lager onderwijs ofwel ouders moeten opdraaien voor extra kosten voor materiaal of middagtoezicht, wat zou moeten inbegrepen zijn, ofwel de leerkrachten geen lunchpauze kunnen nemen en hun boterhammetjes niet kunnen opeten omdat zij toezicht moeten doen, of dat zij zelf materiaal moeten kopen, wat ook heel veel voorkomt. Dat komt door het jaar na jaar niet-indexeren van de werkingsmiddelen in het lager onderwijs. Minister, hoe gaat u dat compenseren met de 100 miljoen euro die u ook wilt uitgeven voor het kleuteronderwijs, voor extra kinderverzorgsters, voor het ondersteunen van de directeurs? Hoeveel van die 100 miljoen euro zal dan worden voorzien voor extra werkingsmiddelen? Zal dat niet veel te weinig zijn om het probleem van de betaalbaarheid van het lager onderwijs aan te pakken? *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Mevrouw Krekels heeft het woord.

Kathleen Krekels (N-VA): Mevrouw Vandecasteele, het gegeven van het gratis onderwijs in het Kinderrechtenverdrag gaat over de toegang tot het onderwijs. Je hebt gratis toegang tot onderwijs in de lagere school. Wij verschaffen ook gratis toegang tot het secundair onderwijs. Het is alleen in de universiteit en de hogeschool dat wij een, eerder laag, inschrijvingsgeld vragen.

Wat betreft de maximumfactuur hebben de scholen heel duidelijke regels. Scholen mogen een aantal dingen als kost inbrengen. Daar zijn heel duidelijke regels voor. Ik stel voor dat we die regels gewoon volgen. Daar is al voldoende beregeling rond. We moeten niet nog meer planlast creëren.

Minister, met betrekking tot de boterhammentaks zou ik willen suggereren om met uw collega van Welzijn in overleg te gaan. We hebben het decreet Buitenschoolse Opvang. In het regeerakkoord werd ook melding gemaakt van het feit dat er met Welzijn, Onderwijs, Jeugd, Sport en Cultuur zou worden samengewerkt om te bekijken hoe we dit decreet een betere omvang kunnen geven. Misschien kan de boterhammentaks daarin worden meegenomen.

De voorzitter: Mevrouw Beckers heeft het woord.

Roosmarijn Beckers (Vlaams Belang): De maximumfactuur wordt omzeild door de kosten aan te rekenen aan de scholen. De ouders zijn daar natuurlijk een grote tegenstander van. Minister Weyts, u verwijst naar de Commissie zorgvuldig bestuur, waar de ouders klacht kunnen indienen. Ik vraag mij af of dat bekend is bij de ouders en hoeveel klachten er jaarlijks worden ingediend. Ik denk dat dat orgaan veel te weinig bekend is.

Ik sluit mij aan bij mevrouw Meuleman. Ik hoop dat dat geld wordt uitgetrokken voor het basisonderwijs en wordt gebruikt om er de werkingsmiddelen te verhogen. Dat is daar echt een probleem. Die scholen rekenen dat zeker en vast niet voor hun plezier door naar de ouders. Er is gewoon een tekort.

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (CD&V): Morgen is er de Werelddag van Verzet tegen Armoede. Ik las in Klasse dat men ons vanuit Welzijnszorg leert hoe je in zeven stappen de schoolkosten kunt beperken. Ik leg dat naast het regeerakkoord en zie dat daarin staat dat we de kostenraming bij de start van het schooljaar moeten vastleggen, dat we gespreide betalingen willen toelaten, en dat de school in dialoog zal treden met de ouders. Ik vind dat heel goed, want dat zijn drie van de zeven stappen die Welzijnszorg aan de schooldirecties voorstelt. Ik las ook dat het zeer belangrijk is dat we rond armoede op school netwerken opzetten. We moeten ook aandacht hebben voor de lerarenopleiding.

Ik lees vooral dat er geen 'one fits all'-systeem bestaat. Als je armoede wilt aanpakken, is het heel belangrijk dat je schooleigen gaat werken. In de vorige legislatuur werd een project 'Samen tegen onbetaalde schoolfacturen' opgestart. Daar werd 250.000 euro voor vrijgemaakt. Scholen worden op die manier armoedesensitief en erkennen dat er betalingsproblemen zijn. Minister, hoe gaan we eventueel dat project versterken of bestendigen? In CD&V vindt u in elk geval een bondgenoot.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Wat dat laatste betreft: we bekijken de voortzetting van dat project zeker samen met de collega's van Welzijn, Jeugd, Sport en Onderwijs, en ik denk zelfs nog met enkele andere collega's. We hebben de ambitie om te bekijken wat we kunnen doen in functie van voor- en naschoolse opvang. Er rijzen inderdaad problemen met betrekking tot wat we daaraan kunnen doen. Dit is een materie die minstens ruimer is dan Onderwijs en niet behoort tot de onderwijsfactuur as such.

Je kunt natuurlijk oppositie voeren en kritische vragen stellen, dat is prima. Anderzijds moeten we met zijn allen erkennen dat de budgettaire impuls, waar we nu voor staan en over de aanwending waarvan we in de komende jaren kunnen discussiëren, niet alleen gaat over 100 miljoen euro. 60 miljoen euro extra is in functie van het gelijkschakelen van de financiering van kleuter- en lager onderwijs. Daarbovenop komt een extra ruimte van 100 miljoen euro. Dat biedt absoluut opportuniteiten om aan verschillende noden tegemoet te komen. We zullen keuzes moeten maken om uit te zoeken welke noden we eerst gaan aanpakken, maar dit biedt echt perspectief en is een duidelijk engagement van deze regering.

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp.a): Hier zijn vele zaken gezegd waar ik het volmondig mee eens ben. Ik heb wel nog niet gehoord hoe we de maximumfactuur in het basisonderwijs gaan afdwingen, maar in de commissie komen we daar zeker nog op terug.

Ik heb nog twee afsluitende opmerkingen, ten eerste over de indexering van de werkingsmiddelen. Dat is een cruciaal onderdeel van de vraag hoe we ervoor gaan zorgen dat onze basisscholen niet meer zo op hun tandvlees zitten. Als ik naar de begroting kijk, dan hou ik mijn hart vast. Ik denk dat de werkingsmiddelen opnieuw niet zullen worden geïndexeerd.

Ten tweede, minister: ik wist dat u zou beginnen over kostenbeheersing. Uiteraard is kostenbeheersing een zeer goede zaak, maar het sluitstuk moet altijd de maximumfactuur zijn. Het grote verschil is dat kostenbeheersing vrijwillig is. U gaat scholen aanmoedigen om een kostenbeheersing te doen. De maximumfactuur, dat is een wet, dat staat in het decreet en daar moet iedereen zich aan houden. Wat wij niet willen, is dat we in Vlaanderen gaan naar een toekomst van dure en goedkope scholen. Dat zullen wij als socialisten nooit aanvaarden. *(Applaus bij sp.a)*

De voorzitter: Mevrouw Vandecasteele heeft het woord.

Lise Vandecasteele (PVDA): Minister, ik stel vast dat u de boterhammentaks niet zult afschaffen, en zult blijven doorrekenen aan de ouders, terwijl het verblijf op school 's middags behoort tot de vaste kosten die de ouders moeten betalen. Ik noteer dat er nauwelijks inspanningen zullen gebeuren, misschien wel om attenter te zijn voor kinderen in armoede, maar niet om de schoolfactuur effectief te doen zakken.

Het Verdrag inzake de Rechten van het Kind gaat wel degelijk over het kosteloos maken van het onderwijs, gratis onderwijs en niet alleen de toegang. Dat zegt de Grondwet. Het Verdrag inzake de Rechten van het kind zegt dat elk kind recht heeft op onderwijs. Dat moeten we verwezenlijken door het onderwijs gratis beschikbaar te stellen.

Minister, als ik hoor dat u geen inspanningen wilt doen om de boterhammentaks af te schaffen, stel ik voor dat u een brief stuurt naar het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en zegt dat u het onderwijs in Vlaanderen niet kosteloos wilt maken. *(Applaus bij de PVDA)*

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Johan Deckmyn aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management, over de Vlaamse en Europese reactie op de invasie van Turkije in het noorden van Syrië

ACTUELE VRAAG van Karl Vanlouwe aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management, over de situatie in Noord-Syrië

ACTUELE VRAAG van Vera Jans aan Jan Jambon, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, ICT en Facilitair Management, over het bevroren van vier leveringen van strategische goederen aan Turkije

De voorzitter: Het antwoord wordt gegeven door minister Weyts.

De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister, collega's, wat er vorige week is gebeurd in Koerdistan, in het Koerdisch gedeelte van Syrië, is opnieuw een oorlog die is begonnen door Turkije – dat is de Turkse staat van president Erdogan, ik durf bijna zeggen dictator Erdogan. Voor de zoveelste keer heeft hij een binnenlands

conflict en probeert hij dat op te lossen door een buitenlandse oorlog te starten. Hij is vanuit Turkije met zijn troepen het Koerdisch gedeelte van Syrië binnengetrokken. Syrië heeft een jarenlange strijd gekend, een oorlog, een burgeroorlog, maar vooral een strijd tegen de fundamentalisten, de islamisten van Islamitische Staat. Zijn idee, hoe krankzinnig en barbaars het ook is, is om een bufferzone te creëren om daar miljoenen Syrische vluchtelingen onder te brengen. Hij wil eigenlijk aan ontvolking doen, de vluchtelingen deporteren om hen naar een bufferzone te sturen en op die manier spanningen te creëren met de Koerdische bevolking.

Uiterekend die Koerdische bevolkingsgroepen waren onze medestrijders, ze werden inderdaad bewapend door de Verenigde Staten, ze werden getraind en gesteund door de Verenigde Staten. Juist die bevolkingsgroep in het noorden van Syrië wordt opnieuw het slachtoffer. We weten ondertussen wat er gebeurd is, het wordt een escalatie van geweld. Ondertussen blijken daar zelfs al geheime troepen te zijn van Rusland, er zijn daar Arabische milities aanwezig die de kant van Turkije kiezen, er zijn de Koerdische milities, er zijn gevangenen waar ondertussen al bepaalde gevangenen ontsnapt zijn. Er wordt totale instabiliteit gecreëerd in de regio, met een heropleving van Islamitische Staat, met een gevaar niet alleen daar, maar ook voor hier in Europa. Een buitenlands conflict zou dus ook wel eens binnenlandse gevolgen kunnen hebben.

Minister, hoe evalueert u die situatie en wat kunnen wij hier vanuit het Westen doen?

De voorzitter: De heer Deckmyn heeft het woord.

Johan Deckmyn (Vlaams Belang): Minister, de kranten staan er vol van. De Turken zijn Syrië binnengevallen, voor eigen politieke doeleinden natuurlijk. Ze hebben daar die bufferzone geïnstalleerd, maar iedereen weet waarom dit gebeurt. Het gebeurt om de Koerdische autonomie te fnuiken. Men heeft schrik, vooral in eigen land, dat de Koerden in Turkije een voorbeeld zouden kunnen nemen aan het streven naar autonomie van de Koerden in Syrië. Vandaar dat er niets anders opzit dan Syrië binnen te vallen, met verschrikkelijke gevolgen natuurlijk. Er zal een miljoenenstroom op gang getrokken worden, er worden nu openlijk door Turkije burgerdoelwitten geviséerd, IS-strijders en hun familie komen gewoon op straat. Het is zo erg geworden dat de enige steun die de Koerden nog hebben, het Syrische leger van president Assad is, dat hen moet steunen in hun strijd tegen de Turken.

Als we kijken naar ons land, zien we hier ook een heel grote steun voor het Erdoganregime. Het debat dat we al hadden over die Turkse voetballertjes die de militaire groet uitbrachten, bewijst trouwens heel duidelijk dat dit zowel bij oud als bij jong leeft. Men ondersteunt vanuit Vlaanderen eigenlijk ook die strijd. We moeten dus zeer aandachtig zijn voor de binnenlandse gevolgen van deze inval, ik ben daar toch zeer beducht voor. Heel veel Turken hebben trouwens een dubbele nationaliteit, veel van die Turken nemen dienst in het leger, sommige van die Turken – zo konden we in de media vernemen – gaan zelfs strijden in Syrië, wat toch heel vreemd is. Belgische staatsburgers gaan aan de kant van het Turkse leger strijden in Syrië, gaan daar eigenlijk op het randje na in dienst gesteld worden om een genocide uit te voeren. Ik vind dit allemaal erg verschrikkelijk.

Gelukkig zijn de reacties in Europa en in Vlaanderen goed door te stellen dat er sancties genomen moeten worden. Ik stel vast dat minister-president Jambon ook openlijk aan Europa gevraagd heeft om ervoor te zorgen dat er sancties genomen worden. Er zijn ook een viertal dossiers in Vlaanderen die dienaangaande geblokkeerd worden, als ik mij niet vergis.

Mijn vraag is dan natuurlijk heel duidelijk. Wat zal deze Vlaamse Regering doen om zowel hier in Vlaanderen, maar ook zeer zeker in Europa de collega's te overtuigen om sancties in te voeren tegen Turkije?

De voorzitter: Mevrouw Jans heeft het woord.

Vera Jans (CD&V): Ik had een specifieke vraag aan minister van Buitenlandse Zaken Jambon over het besluit dat hij vorige week nam. Ik begrijp dat hij verontschuldigd is. Hij is met de koning en de koningin op stap, denk ik. Ik ben een grote fan van het koningshuis, dus ik ben ervan overtuigd dat u, minister Weyts, namens de regering gaat antwoorden. *(Opmerkingen bij het Vlaams Belang)*

De collega's hebben de situatie al voor een stuk geschetst. Minister, heel wat landen hebben ondertussen Turkije al opgeroepen om de militaire actie in het gebied stop te zetten en via diplomatieke weg tot een oplossing te komen. Sommige landen zoals Duitsland, Nederland, Finland, Frankrijk hebben meteen ook alle wapenleveringen aan Turkije, dat nochtans een NAVO-lidstaat is, stopgezet. Ook in Vlaanderen werd vrij snel en vrij accuraat de inval veroordeeld en de minister-president kondigde dus heel snel aan dat de vier leveringen van de dual-use materialen werden opgeschort. De minister-president verklaarde in die beslissing dat hij die vier lopende dossiers opschort zolang de toestand in de regio niet duidelijk wordt. Werd die beslissing genomen in onderling overleg met die betrokken bedrijven of betrokken leveranciers?

Ik stel die vraag omdat ik niet kan uitsluiten dat zij ergens een of andere beroepsmogelijkheid kunnen aanwenden, die de genomen beslissing van minister-president Jambon – die wij ook steunen – zou bedreigen.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Gelet op de uithuizigheid van de minister-president zal ik zijn antwoord op deze vragen voorlezen. Ik begin bij de vraag rond de evaluatie van de situatie. Het spreekt voor zich dat die situatie als zeer ernstig wordt gezien, al valt ze op het terrein soms zeer moeilijk in te schatten. We stellen vast dat er verschillende milities aan het werk zijn, en dat het niet duidelijk is aan wiens zijde zij strijden. Er zijn ook wisselende allianties.

Maar laat het duidelijk zijn dat de Vlaamse Regering de inval van Turkije uitdrukkelijk veroordeelt, vanwege een duidelijke schending van het VN-Handvest. Turkije spreekt zelf over een antiterroristische operatie, maar voor ons is dit gewoon een invasie, waarbij misbruik wordt gemaakt van een machtsvacuüm dat werd gecreëerd door de Amerikanen, en dat niet werd ingevuld door, bijvoorbeeld, de Europese Unie.

Maar het is nogal cynisch om vast te stellen dat de Koerden, als dank voor hun schitterende werk in de strijd tegen islamterroristen, tegen Islamitische Staat (IS), nu opnieuw de dupe zijn, zoals ze dat al zo vaak zijn geweest in hun geschiedenis.

De Vlaamse Regering is bezorgd over het lot van de Koerden, en over de humanitaire gevolgen van dit conflict. We dringen er bij alle mogelijke internationale fora op aan om de daden van Turkije sterk te veroordelen, en op te roepen tot stabiliteit.

De communicatie van de minister-president was duidelijk: op 10 oktober heeft hij om economische sancties gevraagd. We willen dat Europa in dezen zo maximaal mogelijk als een eendrachtig blok optreedt. We willen de handelsrelaties met de

Europese Unie herbekijken. En wat onszelf betreft, gaan we de beslissing over de levering van militair materiaal bevriezen. Daar kom ik later nog op terug.

Diezelfde dag hebben we er ook op aangedrongen om economische sancties tegen Turkije te agenderen, dit in het kader van een intra-Belgisch overleg met het directoraat-generaal Europa. Dit gebeurde ter voorbereiding van de Raad Buitenlandse Zaken van 14 oktober. Voorafgaand aan de Raad Buitenlandse Zaken hebben we afgelopen weekend ook contact gehad met het kabinet van minister Reynders, inzake een Europees wapenembargo tegen Turkije.

Ik denk dat die Vlaamse druk ook wel enigszins effect heeft gehad. Het was tijdens de Raad Buitenlandse Zaken dat de Europese Unie de Turkse militaire actie heeft veroordeeld. De Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken haalde het al aan: dit is een enorme stap vooruit; het is voor het eerst dat de Europese Unie een NAVO-lidstaat uitdrukkelijk veroordeelt.

De lidstaten hebben zich ook geëngageerd om zelf sterke nationale standpunten in te nemen. Daarnaast hebben we inderdaad beslist om de lopende wapen-handelsdossiers te bevriezen. Dat gebeurt niet in overleg met de betrokken partijen. Want, voor alle duidelijkheid: dit zijn dossiers die in aanvraag zijn, die in de pijplijn zitten. Die zijn nog niet goedgekeurd. De beslissing daarover gebeurt trouwens op basis van wettelijke normen en criteria, en wij – de minister-president en de minister bevoegd voor de buitenlandse handel – nemen die beslissing zelf. Het is ook niet zo dat die levering werd geschorst; het is de behandeling van de aanvraag die werd geschorst. Die dossiers zijn dus tijdelijk bevroren.

Wat doet Vlaanderen nog? In de aanloop naar de Europese Raad blijven we maximaal druk uitoefenen, met het oog op een strenge aanpak van Turkije. Wat kunnen we nog meer doen? We kunnen de hoge vertegenwoordiger Mogherini aanschrijven, of op een andere manier contacteren, om te vragen de sancties tegen Turkije aan te scherpen. Ik denk aan de stopzetting van de pretoetredingssteun en economische sancties.

En wat onze eigen bevoegdheden betreft, denk ik dat we ook het maximaal mogelijke moeten doen om, op alle mogelijke niveaus, het signaal te geven dat we deze actie van Turkije uitdrukkelijk veroordelen.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Bedankt voor uw klaar en helder antwoord, minister. Het is ook zo dat minister-president Jambon een van de eersten was om te reageren, en een duidelijk standpunt in te nemen met betrekking tot bepaalde dossiers van dual-useleveringen. Hij was ook een van de eersten om daarin een beslissing te nemen. Ook op federaal niveau is het een goede zaak dat men probeert in te schatten wat de gevaarlijke gevolgen kunnen zijn voor ons land.

Straks gaan we hier nog ons voorstel van resolutie bespreken met betrekking tot die inval. U hebt al naar bepaalde punten verwezen; ik ga niet vooruitlopen op het debat. Ik denk dat we allemaal – dat blijkt hier toch uit dat debat, ik hoop dat de andere partijen dat zullen delen – beseffen dat wat er gebeurt in het Midden-Oosten, opnieuw een zeer gevaarlijke oorlog dreigt te worden.

We kennen de oorlog die een kleine tien jaar bezig is geweest in Syrië. We stellen nu vast dat Turkije binnenlandse problemen exporteert naar het buitenland. Het viseert – sommigen zeggen 'stigmatiseert' – een bepaalde bevolkingsgroep, namelijk de Koerden. Turkije probeert hen bijna uit te moorden of dat gebied te ontvolken door Syrische vluchtelingen in die bufferzone te plaatsen. We komen daar seffens zeker op terug bij het debat over ons voorstel van resolutie.

Johan Deckmyn (Vlaams Belang): Minister, ik hoor graag de heel nobele intenties omtrent eventuele sancties en dergelijke meer. Ik hoop dat het niet bij intenties blijft.

Het is alleszins al een goede zaak dat de aanvraag met betrekking tot de dualusegoederen bevroren is. Ik hoop dat men het niet achteraf, via een omweggetje, weer goed zal maken omdat de problematiek dan minder acuut is. U hebt sterk benadrukt dat de handelsrelaties met Turkije moeten worden herzien. Nu, eerlijk gezegd vind ik dat net iets te soft. Ik vind dat men heel luid en duidelijk moet zeggen dat wij willen stoppen met de toetredingsonderhandelingen van Turkije tot de EU. Deze zaak toont nogmaals aan dat Turkije niet thuishoort in Europa. Ik vind dat vanuit dit parlement heel duidelijk het signaal moet komen dat Turkije geweerd moet worden uit de EU. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

Vera Jans (CD&V): Minister, ik dank u voor uw helder antwoord en de duiding. Ik ben wat mijn vraag betreft inderdaad gerustgesteld dat de beslissing van minister-president Jambon behouden kan blijven en niet via een of andere beroepsprocedure of protest elders kan worden herroepen. Het is minister-president Jambon geweest die de beslissing vrij snel heeft genomen. Ik neem aan dat hij dan ook de opheffing van de bevrozing zal doen op het moment dat hij de tijd rijp acht. Dat vond ik belangrijk om in te brengen.

Zoals de heer Vanlouwe zegt, bespreken we hier seffens het voorstel van resolutie, en ik zal dan verder ingaan op andere zaken.

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Ook voor de liberale fractie is de inval van Turkije in Koerdistan in Noord-Syrië cynisch en verwerpelijk, temeer daar het opnieuw burgers zijn, kinderen zijn, die daar de grootste slachtoffers van worden, maar deze inval heeft ook een aantal elementen die nog minder leuk zijn, zoals IS-strijders die gevangengenomen werden en intussen kunnen vluchten zijn.

Voor ons is belangrijk, minister, en u hebt het goed verwoord, dat we ons niet mogen laten intimideren, door geen enkele staat en ook niet door Erdogan. Dat betekent dat wij vragen dat er een krachtdadig en eensgezind antwoord komt van de Europese Unie. Wij vragen inderdaad dat de toetredingsonderhandelingen van de EU nu worden stopgezet. Dat lijkt mij logisch, met die belangrijke nuance, mijnheer Deckmyn, dat dat niet voor altijd is. Het is niet omdat de situatie vandaag zo is, dat het binnen honderd jaar evenmin kan. Dan zijn er andere leiders en een andere bevolking en kan de situatie totaal anders zijn. Dat betekent wel dat wij vragen dat de toetredingsonderhandelingen nu stoppen.

Wij roepen ook op om de emotionele reacties, ook onder onze eigen bevolking, onder controle te houden. Wij begrijpen dat wel, maar hier moeten we blijven samenleven, van welke afkomst we ook zijn.

De voorzitter: De heer Vaneekhout heeft het woord.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Voorzitter, minister, ik denk dat we het er in dit parlement over eens zijn dat we de invasie door Turkije moeten veroordelen, heel hard veroordelen. Daar kunnen we allemaal samen heel duidelijk over zijn.

In dergelijke conflicten is er altijd slechts één slachtoffer en dat geldt langs alle zijden van het conflict, helaas ook voor het conflict dat nu een wespennest geworden is. Opnieuw zijn gewone burgers het slachtoffer. Ik denk dat we daar oog voor moeten hebben.

Onze fractie is het eens met de stappen die nu gezet zijn. Inhoudelijk wil ik straks nog wel enkele opmerkingen en suggesties geven tijdens de bespreking van de resoluties. We denken dat die stevige reactie, die de Vlaamse Regering tot op heden aangehouden heeft, de juiste is.

We willen ook wel de aandacht behouden voor de wapenexport en voor wat gisteren in de media kwam, de rol van de Antwerpse haven daarin en het feit dat we niet altijd zicht hebben op wat er ons land verlaat. Ik denk dat het belangrijk is dat we daar ook in deze context, in dit conflict, de nodige aandacht voor hebben.

Tot slot hopen wij dat de forsheid waarmee hier gereageerd wordt, ook in andere conflicten en bij andere rollen mee mag spelen.

De voorzitter: Mevrouw Lambrecht heeft het woord.

Annick Lambrecht (sp.a): Minister, wij hebben vanaf het begin van de legislatuur gezegd dat we, als er goede dingen gebeuren, ook zullen zeggen dat het goed is. Het krachtdadig optreden van de minister-president en het bevriezen van die 'dual use'-leveringen aan landen als Turkije, is heel juist en heel goed. We hopen dat die lijn in de toekomst aangehouden wordt, zoals mijn collega net al zei, voor andere landen, bijvoorbeeld in de buurt van Jemen. We hopen dat het niet enkel over dit land gaat. Bij de doorstroming van wapens zien we namelijk dat het soms gemakkelijker gaat, als men kan beweren dat het niet om invoer gaat.

Ik wil nog iets duidelijk maken. Ik kan het me in mijn ergste dromen niet voorstellen dat er zou worden afgetoetst met de bedrijven of er een bevrozing van een aanvraag mag zijn. Ook hier is het een heel juiste houding van de minister-president om, onafhankelijk van de bedrijven, toch te durven zeggen dat die 'dual use'-leveringen, die leveringen van mogelijk militaire wapens, echt niet kunnen. Ik vraag met aandring om die lijn door te trekken naar elk continent, naar elk land in een oorlogssituatie.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Een nieuw element dat in deze discussie naar voren kwam, in vergelijking met de discussie ervoor, is dat van de toetreding van Turkije tot de Europese Unie. Het is een heel duidelijk standpunt van de Vlaamse Regering dat de EU vandaag niet moet uitbreiden. Dat geldt vanzelfsprekend ook voor Turkije. Het toetredingsproces is trouwens gekoppeld aan strikte voorwaarden, namelijk de welbekende Kopenhagencriteria. Ik denk dat ik niemand ervan moet overtuigen dat Turkije zelfs in de verste verte niet beantwoordt aan de criteria die daarin vooropgesteld worden inzake democratie, inzake rechtsstaat, inzake respect voor de mensenrechten of inzake respect voor minderheden. In de verste verte niet. De toetreding van Turkije tot de Europese Unie is dus een probleem dat zich niet stelt.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Ik stel vast dat tijdens de tweede zitting na de installatie van de nieuwe regering al felicitaties komen van de oppositie voor de zeer goede en consequente houding van de minister-president.

Inderdaad, er is een krachtdadige veroordeling geweest en er zijn dossiers van bepaalde leveringen effectief opgeschort. Natuurlijk moet dat steeds goed onderzocht worden. Hier heeft de minister-president een heel snelle en correcte beslissing genomen.

Tegelijkertijd – maar dat is eigenlijk het voorwerp van het debat dat we straks zullen voeren – is er het debat over de toetreding van Turkije. Is dat eigenlijk nog een waardige kandidaat-lidstaat? Kan dit land eigenlijk nog altijd die toetredingssteun genieten, die gedurende vele jaren 600 miljoen euro per jaar bedroeg? Is een dergelijk regime dat nog wel waard?

Het voorwerp van een ander debat is de invloed van dat Turkse regime hier in ons land, bijvoorbeeld in de voetbalclub in Beringen waarover we gesproken hebben. Ik als Brusselse Vlaming voel en zie die spanningen heden ten dage ook in Sint-Joost-ten-Node en in andere wijken. Ook daar moet onmiddellijk een halt aan worden toegeroepen, want dit is natuurlijk onaanvaardbaar in onze samenleving.

De voorzitter: De heer Deckmyn heeft het woord.

Johan Deckmyn (Vlaams Belang): Je kan hier toch al een en ander vernemen. Ik heb zonet collega Tommelein zeer stoer horen aankondigen dat Turkije eigenlijk uit Europa moet. Een heel stoere verklaring, om onmiddellijk daarna te zeggen: 'Maar niet voor altijd.' Dat is het betere tsjevenwerk, mijnheer Tommelein.

Met de inval van Turkije in Syrië is er een kans op genocide. Er komt een enorme vluchtelingenstroom op gang, de vluchtelingensluizen worden opengezet. IS-strijders komen op straat. Dit is ontoelaatbaar. Voor ons is het heel duidelijk: geen Turkije in de EU, nu niet, nooit. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

Vera Jans (CD&V): Ik heb zeer goed geluisterd naar de verschillende betogen. Ik zou me toch even willen richten tot mevrouw Lambrecht van de sp.a-fractie. U hebt me toch wel verkeerd willen begrijpen. Ik ben heel duidelijk geweest, en u kunt dat gelukkig nalezen in het verslag. Ik vroeg of er onderling overleg is geweest met de bedrijven om te vermijden – dat is ook de essentie van de vraag – dat er ergens een eventuele beroepsmogelijkheid zou bestaan of een juridische actie zou kunnen worden ingeroepen door een bedrijf of een leverancier, wat dan net de besliste opschorting zou bedreigen. Ik ben mijn vraag begonnen met te zeggen dat het besluit dat is genomen, snel en daadkrachtig was genomen. We steunen dat ook ten volle. Ik vond het toch belangrijk om dit heel helder te stellen, wat ik ook in mijn repliek heb gedaan.

Minister, ik dank u voor uw antwoorden. De CD&V-fractie is ervan overtuigd dat sancties ook hier kunnen samengaan met diplomatiek overleg. Dat zal later moeten blijken. Ik kijk uit naar het debat deze namiddag.

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Immanuel De Reuse aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over de MAHA-analyse (Model for Automatic Hospital Analyses) van Belfius betreffende de zorgwekkende financiële toestand van de Vlaamse ziekenhuizen

De voorzitter: De heer De Reuse heeft het woord.

Immanuel De Reuse (Vlaams Belang): Voorzitter, minister, collega's, vorige week konden we weer kennisnemen van de MAHA-analyse (Model for Automatic Hospital Analyses), de cijfers die Belfius ons ter beschikking stelt van de financiële gezondheid van de ziekenhuizen.

Er stond goed nieuws in, er stond slecht nieuws in, en er staan ook altijd wat aandachtspunten in. Laat ons beginnen met het goede nieuws: er zijn weer

enkele ziekenhuizen minder die verlieslatend zijn. Het slechte nieuws is dat de gezamenlijke winst die de algemene ziekenhuizen in Vlaanderen genereren, geslonken is tot een historisch dieptepunt van 0,7 procent op de omzet. Dat zal uiteraard een probleem geven omdat 1 procent nodig is om buffers op te bouwen om aan toekomstige uitdagingen het hoofd te bieden.

Er zijn ook enkele pijnpunten aan de verdienmodellen. Er zijn de geneesmiddelen met de grote kortingen waarop de ziekenhuizen winst maken. Vorige week is het nog uitgebreid in de pers gekomen. Er komen donderwolken aan de hemel en de vraag is hoe dit zal aflopen.

Het Budget Financiële Middelen (BFM) volgt niet mee met de omzet, terwijl het toch de hotelkosten en de verpleegdagprijs zou moeten dekken. De uitdagingen voor het ziekenhuislandschap zijn natuurlijk niet gering. Ze zijn voor Vlaanderen anders dan Wallonië. In Vlaanderen zal de vergrijzing sterker toeslaan dan in Wallonië, er is ook de digitalisering van de economie en er zijn de nieuwe medische technieken die worden ontwikkeld.

Minister, hoe wilt u vanuit uw bevoegdheid extra incentives en middelen vinden om het ziekenhuislandschap gezonder te maken?

De voorzitter: Mijnheer De Reuse, ik wil u feliciteren met uw eerste vraag vanop het spreekgestoelte. (*Applaus*)

Minister Beke heeft het woord.

Minister Wouter Beke: Voorzitter, collega's, ik kan hier zeer kort op antwoorden. Vlaanderen is niet bevoegd voor de exploitatie van de ziekenhuizen. U verwijst naar het BFM, maar de exploitatie van de ziekenhuizen is een federale bevoegdheid. Vlaanderen is wel bevoegd voor de bouw van de ziekenhuizen, sinds 2016. In 2019 is daar maar liefst 700 miljoen euro in geïnvesteerd: 135 miljoen euro gaat naar onderhoud voor instandhoudingsforfaits, 525 miljoen euro naar aflossingen voor oude engagementen en 65 miljoen euro naar strategische forfaiten.

Dus, wat de infrastructuur betreft, bent u bij mij aan het goede adres, en ook in dit parlement. Wat de exploitatie betreft, moet u de vraag stellen aan mijn federale collega, minister De Block.

Vlaanderen heeft wel al regionale zorgstrategische plannen opgebouwd en de ziekenhuizen geresponsabiliseerd voor de toekomst. We hebben hen gevraagd om naar die toekomst te kijken.

Voor ons zijn er een paar duidelijke krijtlijnen die het toekomstige zorgaanbod moeten organiseren. Ten eerste moet er gezorgd worden voor een toegankelijke basiszorg. Ten tweede moet er gezorgd worden voor een concentratie van expertise voor complexe pathologieën. Ten derde moet er gezorgd worden voor een optimale regionale spreiding voor hoogtechnologisch zorgaanbod en gespecialiseerde zorg. Daarvoor heeft de Vlaamse overheid het Groenboek Hospital of the Future geïnstalleerd. U kunt dit raadplegen op de website. Daarin staan duidelijke krijtlijnen hoe wij het zorgaanbod in de toekomst in Vlaanderen zien.

Immanuel De Reuse (Vlaams Belang): Minister, eerst had ik gedacht dat u er zich heel gemakkelijk van af zou maken. Ik haalde die twee voorbeelden aan om de problematiek waar de sector mee te kampen heeft, te schetsen.

Vlaanderen heeft inderdaad enkele mogelijkheden inzake infrastructuur. Heel wat ziekenhuizen zetten in op vernieuwing van infrastructuur en bouwen heel wat. Dat is ook nodig omdat het ziekenhuislandschap een heel stuk verouderd was.

Vlaanderen kan daar zeker en vast nog iets doen, want middelen die Vlaanderen daarvoor inzet, kunnen op andere plaatsen worden aangewend voor zorg.

Ook de netwerkvorming is zeer belangrijk. Vlaanderen heeft daar een heel belangrijke rol gespeeld. Dat is in volle ontwikkeling. We zien dat netwerkvorming voor heel wat problemen zorgt tussen verschillende raden van bestuur en artsenassociaties. Dat is des mensen. Minister, daar hebt u nog een mogelijkheid om maatregelen te nemen om dit beter te faciliteren.

De voorzitter: Mevrouw Saeys heeft het woord.

Freya Saeys (Open Vld): Eerst en vooral wil ik dezelfde opmerking maken: dit gaat vooral over federale materie.

U hebt wel de ziekenhuisnetwerken aangehaald, wat heel belangrijk is. Die zijn ook deels ingevoerd als gevolg van de financiële toestand, waardoor we ook de oeverloze concurrentie tussen de ziekenhuizen tegengaan omdat dat vaak leidt tot overconsumptie.

Minister, de deadline is 1 januari 2020. Kunnen de ziekenhuisnetwerken tegen dan erkend worden, waardoor elk ziekenhuis effectief deel uitmaakt van zo'n netwerk?

De voorzitter: Mevrouw Sleurs heeft het woord.

Elke Sleurs (N-VA): Ik wens me aan te sluiten bij mevrouw Saeys en bij de minister. Ik vind de vraagstelling eerlijk gezegd een beetje vreemd. Ziekenhuizen hebben heel specifieke problematieken, maar de financiering, het BFM, is een louter federale materie. We kunnen dat betreuren, maar we kunnen daar momenteel nog niet onderuit.

Vlaanderen ziet de noodzaak in van de netwerken. De zorgstrategische plannen worden ook volop uitgerold. Ik hoor dat deze week de laatste aanvragen normaal binnen moeten zijn. We zullen die discussie op een later moment in de commissie zeker verder kunnen voeren.

Ik vind de ziekenhuisfinanciering momenteel wel een bizarre discussie om in deze plenaire vergadering te voeren. Hopelijk zal de ziekenhuisnetwerking volgende week wat duidelijker zijn. We kunnen dan openlijk verder discussiëren met de minister in commissie.

Minister Wouter Beke: Het klopt dat we aan de ziekenhuizen hebben gevraagd om tegen half oktober hun huiswerk te doen. Ik heb ook aan onze administratie gevraagd om een overzicht te geven. Als ik dat heb, wil ik dat graag komen toelichten in de commissie. Op die manier kunnen we kijken waar we met onze ziekenhuizen in Vlaanderen precies staan. Die opdracht heb ik al gegeven en we kunnen daar zeker op terugkomen.

Wat het tweede betreft, kan ik alleen verwijzen naar het regeerakkoord, waarin staat dat dit parlement wordt uitgenodigd om over de staatsinrichting en de bevoegdheidsverdeling een grondigere reflectie te doen. Dan kunnen we het misschien ook hebben over de ziekenhuizen, een aantal aspecten van de gezondheidszorg en de manier waarop we dat moeten organiseren in de toekomst. Ik kan het alleen maar zeggen zoals het vandaag is georganiseerd. Wij staan niet in voor de exploitatie, wel voor de bouw. En Vlaanderen heeft daarvoor dit jaar, in 2019, al voor 700 miljoen euro aan betalingen gedaan.

Immanuel De Reuse (Vlaams Belang): Afsluitend kan ik zeggen dat ik zeer tevreden ben dat ook de minister vraagt dat de communautaire koelkast

opengaat en dat we dan inderdaad zo veel mogelijk middelen hierheen kunnen draineren. Dat zal inderdaad zorgen voor homogene bevoegdheden en voor een beter beleid. Dank u. (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Lorin Parys aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over isolatie bij jongeren

ACTUELE VRAAG van Freya Van den Bossche aan Wouter Beke, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding, over afzondering van kinderen en jongeren

De voorzitter: Mevrouw Van den Bossche heeft het woord.

Freya Van den Bossche (sp.a): Minister, afzondering bij kinderen en jongeren in het buitengewoon onderwijs, jeugdhulp en psychiatrie, het gebeurt nog te vaak, het duurt te lang en het gebeurt ook vaak op een moment waarop het niet nodig is, op een moment waarop we ook op een andere manier kinderen die ontredderd zijn, zouden kunnen bijstaan.

We hebben daar de afgelopen jaren heel veel over gesproken in het parlement. Het was geen thema toen de vorige legislatuur startte. Intussen is het dat wel. Gisteren hebben de jongeren op een studiedag zelf ook eens laten horen hoe het voor hen is om die eenzame afzondering te ervaren. En wat zij daar allemaal brengen, is dat ze op dat moment, ook wanneer ze zich erg ontredderd tonen, vooral nabijheid nodig hebben. Hulpverleners willen die nabijheid ook wel bieden. Daar is echt een mentaliteitsverandering aan de gang, maar er zijn een aantal voorwaarden die vervuld moeten worden. Het moet veilig kunnen zijn voor de hulpverlener en die moet zich ook vrij kunnen maken. Dat betekent dat er een leefgroep met voldoende mensen moet klaarstaan om op dat moment, wanneer men voelt dat er een crisis aan komt, een op een te kunnen gaan werken. Dat betekent: voldoende investeren in personeel.

Iets anders zijn de architecturale mogelijkheden. Als je enkel een volledige leefgroep hebt met een heel pak kinderen, of een isolatiecel – want het ziet er vaak uit als een cel –, dan is er niks tussenin. Dus ook architecturale aanpassingen om meer prikkelarme ruimtes te maken waar mensen een op een kunnen samenzitten met een jongere en de crisis kunnen bezweren, zijn heel noodzakelijk.

Uw voorganger heeft een aantal stappen gezet. Hij heeft voor de eerste keer wat budget vrijgemaakt voor architecturale aanpassingen. Op het vlak van personeel was er minder beweging in de vorige legislatuur. Wat gaat u doen, minister, om ervoor te zorgen dat de mensen die in de praktijk die isolaties echt wel willen voorkomen, die die traumatiserende ervaringen voor kinderen en jongeren willen tegengaan, dat ook werkelijk in de praktijk kunnen brengen in de vier sectoren geestelijke gezondheidszorg, jeugdhulp, onderwijs en personen met een handicap? (*Applaus bij sp.a*)

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, ik heb drie nogal jonge kinderen. Ze zijn vijf, zeven en tien jaar oud. Als ik mijn kinderen af en toe eens in de hoek zet, dan doe ik wat de meeste ouders in Vlaanderen volgens mij doen: ik vertel hen waarom ze daar staan, hoelang ze daar moeten blijven staan en ik blijf er ook altijd bij. Ik zit ondertussen niet in een andere ruimte of zo.

Op de studiedag die wij gisteren hebben georganiseerd in dit Vlaams Parlement – het was een organisatie van het Kinderrechtencommissariaat, Cachet en de Vlaamse Jeugdraad, om exact te zijn – bleek dat we die simpele regels die bijna elke ouder in Vlaanderen toepast, niet gebruiken om heel kwetsbare jongeren, die bijvoorbeeld al in een gemeenschapsinstelling zitten, te vertellen waarom ze in isolatie moeten gaan, hoelang het gaat duren of wat de regels daaromtrent zijn. En er is vooral ook geen herstelgesprek nadat zo'n isolatie is afgelopen.

Collega Van den Bossche heeft het daarjuist al gezegd: het blijkt dat we dat te vaak doen, dat we dat te lang doen en dat er helemaal geen transparantie is over de manier waarop dat moet gebeuren. In de geestelijke gezondheidszorg zijn we er wel al in geslaagd om een richtlijn te maken over isolaties en fixaties. Wanneer zullen we een richtlijn hebben, minister, die dezelfde handvatten biedt aan begeleiders, om ervoor te zorgen dat die isolaties tot het strikte minimum worden beperkt en dat de regels daarrond heel duidelijk zijn voor onze jongeren en ook voor onze begeleiders?

De voorzitter: Minister Beke heeft het woord.

Minister Wouter Beke: Dank u wel voor deze vraag. Gisteren heeft er inderdaad hier in dit Vlaams Parlement, in De Schelp, een studiedag plaatsgevonden. Ik wil de initiatiefnemers, de Vlaamse Jeugdraad, de Vlaamse kinderrechtencommissaris en vzw Cachet daarvoor bedanken. Dat was een studiedag waarop ontzettend veel mensen aanwezig waren van de verschillende groepen: jongeren die zelf betrokken zijn geweest bij dit soort situaties, alsook begeleiders, alsook hulpverleners, diegenen die aan de andere kant stonden. Gisteren is bewezen dat dat een zeer moeilijk debat is, een zeer intens debat is, een debat waarbij het vertrouwen tussen elkaar, tussen de hulpverleners en diegenen die op dat ogenblik de hulp nodig hebben, maar ook tussen diegenen die de hulp nodig hebben onderling, ontzettend belangrijk is. Het is ontzettend belangrijk om daar bruggen te kunnen bouwen.

U hebt gesproken over nabijheid. Ik denk dat dat de juiste woorden zijn, nabijheid en geborgenheid geven aan die mensen, ook nabijheid en geborgenheid geven aan die hulpverleners zelf, die dat niet doen omdat ze dat graag doen, omdat ze vinden dat dat hun opdracht is, maar dat alleen maar doen omdat dat in laatste instantie, als alle andere mogelijkheden uitgeput zijn, hetgeen is waar ze willens nillens op terugvallen.

Wat gisteren op die studiedag is gebleken, en dat is ook wat aan bod is gekomen in het voortraject daaromtrent, is dat er alternatieven mogelijk zijn. Zorginspectie heeft daar een breedvoerig onderzoek naar gedaan, en dat was voor het eerst, om te bekijken hoe ervoor kan worden gezorgd dat alternatieven worden gemaximaliseerd, hoe ervoor kan worden gezorgd dat good practices, best practices worden gedeeld met elkaar. Dat is hetgeen gisteren aan bod is gekomen. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat er op het vlak van infrastructuur aanpassingen kunnen komen? Daar hebt u naar verwezen. Mijn voorganger, Jo Vandeuren, heeft op dat vlak, na ook Zorginspectie daarover te hebben gehoord, gevraagd om daar voorstellen over te doen. Er zijn er in totaal een zeventigtal binnengekomen. Daarvan zijn er twintig die al zijn goedgekeurd en ook financiële middelen hebben gekregen. We zullen ook in de komende periode verder bekijken hoe we bijvoorbeeld op het vlak van infrastructuur kunnen zorgen voor een positiever leefklimaat. Daar zijn goede voorbeelden van die men als voorbeeld kan stellen voor diegenen die op dat vlak nog niet zo ver zijn gekomen.

Wat gisteren hier in De Schelp aan bod is gebracht, is een zeer intense, bewogen dag geweest, maar heeft er wel voor gezorgd dat men van beide zijden nog meer begrip voor elkaar heeft getoond. Het heeft nog meer aangetoond dat er

alternatieven mogelijk zijn en dat er met het voortraject dat Zorginspectie heeft gedaan, inderdaad maximaal op die alternatieven kan worden ingezet. Dat voortraject heeft al tot resultaten geleid, want het aantal jongeren dat in die situatie in een isolatie is terechtgekomen, is gedaald van 17 procent in 2016 naar 14 procent in 2018. De jongste cijfers voor 2019 zijn nog niet definitief, want het jaar is nog niet voorbij, maar ze tonen aan dat die curve verder naar beneden gaat. Zullen we dat ooit op nul brengen? Ik denk het niet, in alle eerlijkheid. Ik denk het niet, maar ik denk wel dat we ervoor moeten zorgen dat alle alternatieven eerst worden uitgeput, en ik denk dat we ter zake in Vlaanderen wat dat betreft nu op de goede weg zijn.

Freya Van den Bossche (sp-a): Ik denk dat, als die goede weg is ingeslagen, dat voornamelijk is omdat mensen op de werkvloer nu proberen anders met die situaties om te gaan, maar het is nog niet genoeg. Eigenlijk zegt u dat het laatste redmiddel is als alle andere mogelijkheden zijn uitgeput, als er geen alternatieven meer zijn. Er zijn echter heel veel alternatieven die mogelijk zijn, maar nog niet in werkelijkheid mogelijk zijn geworden wegens een gebrek aan personeel. Als je met twee mensen voor een leefgroep van twintig staat, dan kan je er niet eens even uitstappen om een-op-een iemand in een crisis te begeleiden. Die nood aan voldoende personeel is dus echt groot, zeker op afdelingen met acute problematieken in de psychiatrie, bijvoorbeeld, met laatsdiensten die vaak heel alleen staan. Ik denk dat u eens moet bekijken wat u daar kunt doen, want op dat vlak heb ik u nog geen engagement horen nemen. Ik ben wel blij dat u lijkt te zeggen dat u overweegt in nieuwe oproepen voor infrastructuurmaatregelen te voorzien, want ook dat zorgt ervoor dat mensen, zelfs met de aantallen waarvoor ze nu staan, gemakkelijker in staat zullen zijn om bij crisissen kinderen nabijheid te bieden en op die manier de-escalerend te werken, om ervoor te zorgen dat er geen crisis komt en dat afzondering en zeker fixatie kunnen worden vermeden.

Lorin Parys (N-VA): Minister, ik had u zeer specifiek gevraagd of we een richtlijn zullen opmaken, u kunt daar misschien straks in uw antwoord nog op terugkomen.

Ik wil ook inpikken op iets anders dat u in uw antwoord hebt gezegd. U zegt, en dat was ook de communicatie van het agentschap Opgroeien, dat er een dalende trend is in het aantal isolaties in de gemeenschapsinstellingen. Juist dat cijfer is een van de redenen waarom we echt een dergelijke richtlijn nodig hebben. Ik heb een aantal schriftelijke vragen van mezelf opgeduikeld, en daaruit blijkt dat er in 2016 in de gemeenschapsinstellingen 548 isolaties waren. In 2017 waren er 705, dat is een stijging van 28 procent in een jaar tijd. Ik heb de cijfers van 2018 niet, daar zal dus inderdaad een daling te zien zijn, maar dat lijkt me geen trend als we weten dat er het jaar voordien zo'n stijging was.

Er zijn ook heel eigenaardige feiten in die registraties. In De Grubbe gaan we van 66 isolaties in 2015 naar 47 in 2016 en naar 14 in 2017. Er waren nul registraties voor een acuut veiligheidsprobleem in 2015, in 2016 waren er 33, om vervolgens opnieuw naar nul te gaan. Volgens mij schort daar iets en turven we niet allemaal op dezelfde manier. Dat is een van de redenen waarom een dergelijke richtlijn echt noodzakelijk is: de cijfers die wij hier hebben, zijn niet volledig vergelijkbaar.

De voorzitter: Mevrouw Jans heeft het woord.

Vera Jans (CD&V): Er is al een aantal keer verwezen naar de richtlijn die binnen de sector van de geestelijke gezondheidszorg bestaat. De manier waarop die richtlijn tot stand is gekomen en wordt toegepast, kan volgens mij echt wel

inspirerend werken voor andere sectoren waar er behoefte is aan meer omkadering.

De cijfers zijn inderdaad wat ze zijn, mijnheer Parys. Er is echt wel nood om hierop in te zetten, maar ik vind het ook wel belangrijk te beklemtonen dat het streven naar nul geen onderdeel mag zijn van het opstellen van de richtlijn. Het streven naar een absoluut minimum is dat zonder twijfel wel, maar laten we niet naar die nul gaan, want dan krijgen we bij de registratie zaken die niet kloppen.

Destijds hebben we vastgesteld dat wanneer het gaat over fixaties en afzondering, de problemen vaak over de infrastructuur gingen. Vaak was er niet de juiste accommodatie. Ik verneem nu uit uw antwoord, minister, dat daartoe de eerste grote stappen zijn gezet, waarvoor dank.

De voorzitter: Mevrouw Saeys heeft het woord.

Freya Saeys (Open Vld): De voorbije legislatuur is inderdaad heel wat gediscussieerd over dit onderwerp. Afzondering zou absoluut een uitzondering moeten zijn en enkel mogen wanneer de veiligheid van de jongere of van een derde in gevaar komt.

Er is inderdaad extra budget vrijgemaakt. Met die VIPA-middelen zouden rust-ruimtes worden ingericht. Minister, hoeveel middelen zijn er al aangewend voor de inrichting van die specifieke ruimtes?

De voorzitter: Mevrouw Groothedde heeft het woord.

Celia Groothedde (Groen): Minister, dat zijn inderdaad schrijnende gevallen van isolatie in de jeugdzorg van jongeren maar ook van kinderen. Die zijn vaak heel contraproductief voor het herstel van de kinderen en jongeren zelf. Wij krijgen hier als maatschappij de kans om een veilige en warme thuis te bieden aan kinderen en jongeren die al uit heel moeilijke situaties komen. Met de huidige financiële situatie falen we tegenover hen. Dit is geen kwestie van mensen in de zorg stigmatiseren, mensen in de zorg zijn zich op dit moment al bewust van de situatie en willen het ook anders. Dit soort van voorvallen is niet systematisch onvermijdelijk maar wel onvermijdelijk door de manier waarop het beleid momenteel wordt gevoerd.

Er is een gebrek aan drie zaken. Er is een gebrek aan kleinere groepen. Wanneer wij rustigere en redelijker omgevingen kunnen aanbieden aan die kinderen en jongeren, dan zullen er ook minder crisissituaties ontstaan.

De voorzitter: Collega, uw vraag luidt?

Celia Groothedde (Groen): Daarnaast is er ook een gebrek aan handen. De vraag komt eraan.

De voorzitter: Ik wil begrip opbrengen voor iedereen, maar u bent al ruimschoots over uw tijd en u hebt nu nog één kans om uw vraag te stellen. Uw vraag luidt?

Celia Groothedde (Groen): Op dit moment is er een probleem geschreven in het regeerakkoord door een noodscenario te financieren. Er is een gebrek aan kleine groepen, een gebrek aan handen en een gebrek aan redelijke plekken voor af... *(De voorzitter zet de microfoon van de spreker uit.)*

De voorzitter: Minister Beke heeft het woord.

Minister Wouter Beke: Voorzitter, omdat u zo streng bent, zal ik heel kort antwoorden, voor u me in een prikkelarme ruimte steekt. *(Gelach)*

De voorzitter: Minister Beke, ik was de heer D'Haese vergeten.

Mijnheer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Voorzitter, ik wil onderlijnen dat het vandaag duidelijk wordt dat er twee belangrijke zaken zijn om ervoor te zorgen dat we isolaties zoveel mogelijk kunnen vermijden. Ik denk dat dit gisteren, tijdens de studiedag, ook duidelijk is geworden.

Enerzijds gaat het om een mentaliteitsshift en om andere methodieken. We moeten weg van sanctionering, in de richting van emotionele remediëring. We moeten mensen tijd en ruimte geven om op hun positieven te komen. Anderzijds is hier een tweede zaak aan gekoppeld. Op dat eerst vlak gaan we vooruit, maar er moeten ook tijd, ruimte, personeel en middelen voor zijn. Ik ben blij dat een aantal punctuele maatregelen worden genomen, maar in het algemeen zitten we met een krapte op het vlak van personeel en middelen. Het is absoluut noodzakelijk om die hulpverleners tijd en ruimte te geven, zodat ze op een andere manier met jongeren om kunnen gaan.

Minister Wouter Beke: Op de middelen zullen we uitgebreid terugkomen wanneer we het hebben over de begroting voor 2020 en voor de komende jaren. Ik kan wel heel concreet antwoorden op de vraag hoeveel projecten er zijn goedgekeurd en hoeveel euro's er al zijn toegekend. Van de zeventig ingediende projecten zijn twintig projecten goedgekeurd. In totaal gaat het om 9,5 miljoen euro aan middelen, die onder meer voor infrastructuurwerken naar voren zijn gebracht. Wat de richtlijnen betreft, is er een intersectorale werkgroep samengesteld. Daarin zitten mensen van het Agentschap Zorg en Gezondheid, het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH), het Agentschap Opgroeien, de afdeling Zorginspectie en het onderwijs. Het is de bedoeling om op basis van hun werkzaamheden een referentiekader op te stellen en de nodige richtlijnen te geven.

Freya Van den Bossche (sp.a): Minister, ik heb u horen stellen dat we niet naar nul isolaties moeten streven. Ik ben het daar niet mee eens. Zelfs in Nederland, toch een gidsland voor deze Vlaamse Regering, is afgesproken om binnen enkele jaren naar nul isolaties voor minderjarigen te gaan. Het is trouwens niet het eerste land in Europa om die ambitie uit te spreken.

Er is nog nooit iemand gestorven van een beetje ambitie. Ik denk dat het niet gek is te proberen dit minstens voorop te stellen. Misschien bereiken we het niet helemaal, maar het is een doel, een ambitie. Ik denk dat we allemaal samen alles in het werk moeten stellen om kinderen in nood en kinderen die ontredderd zijn, nooit alleen te laten.

Wij zullen alles wat u deze legislatuur zult ondernemen om hieraan tegemoet te komen heel hard toejuichen. We kijken nu al uit naar uw eerste begroting, waarin we een aantal concrete maatregelen verwachten. *(Applaus bij sp.a)*

Lorin Parys (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik ben blij te vernemen dat er een richtlijn zal komen. Uiteraard zou ik die richtlijn graag zo snel mogelijk zien. Mevrouw Jans, ik ben het ermee eens dat de richtlijn voor de geestelijke gezondheidszorg een goede inspiratiebron kan zijn.

Over wat hier is verteld over het streven naar nul isolaties of het toelaten van een aantal gevallen waarin isolatie mogelijk is, is mijn fractie heel duidelijk. Als er een acuut fysiek gevaar is voor de veiligheid en de integriteit van de jongeren, de begeleiders of andere jongeren die in een instelling verblijven met iemand die een bepaalde crisis doormaakt, moeten we absoluut streven naar een minimum-aantal isolaties. Ik ben er echter ook van overtuigd dat we zo realistisch moeten

zijn om te zeggen dat de doelstelling van nul isolaties niet haalbaar is. In bepaalde omstandigheden zullen we, gebaseerd op een richtlijn, nog gebruik moeten maken van een aantal isolaties. *(Applaus bij de N-VA)*

De voorzitter: De actuele vragen zijn afgehandeld.

ACTUELE VRAAG van Lode Ceyssens aan Lydia Peeters, Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare Werken, over de aanpak van snelheids-overtreders

De voorzitter: De heer Ceyssens heeft het woord.

Lode Ceyssens (CD&V): Minister, de eerste actuele vraag die ik u wil stellen in uw hoedanigheid van minister van Mobiliteit en Openbare Werken betreft de trajectcontroles. Ik heb er bewust voor gekozen deze actuele vraag te stellen. Ik vind verkeersveiligheid immers een van de belangrijkste pijlers van heel ons mobiliteitsbeleid.

We moeten vaststellen dat we in 2018 in Vlaanderen nog altijd 310 verkeersdoden hebben geteld. We weten dat meer dan een op de drie verkeersdoden te betreuren valt ten gevolge van overdreven snelheid. Dit is een probleem dat we moeten aanpakken en waarop we ons moeten richten, bijvoorbeeld tijdens de inrichting van de wegen of bij sensibilisering.

We zijn er echter ook allemaal van overtuigd dat handhaving daar een essentieel onderdeel van uitmaakt, zoals ook blijkt uit het regeerakkoord. Daarin worden niet alleen middelen gegeven aan de lokale besturen om met GAS-boetes (gemeentelijke administratieve sanctie) te gaan werken voor kleinere snelheids-overtredingen in de zones 30 en 50, maar Vlaanderen zal daarbij ook verder inzetten op de trajectcontroles.

Deze week is het probleem van snelheid in woonstraten nog maar eens aangetoond door de resultaten van de 330 telramen die er waren. Transport & Mobility, Mobiel 21 en waanz.in hebben daartoe een methode ontwikkeld met een kleine camera waaruit blijkt dat sowieso meer dan een op de tien van de passanten te hard rijdt. In sommige straten gaat het zelfs tot 30 en 40 procent. Ik heb gelezen dat er ondertussen alweer middelen zijn om opnieuw te investeren in trajectcontroles. In eerste instantie kijkt men naar de huidige flitspalen. Ik wil onmiddellijk mijn bekommernis van vorige legislatuur hernemen: objectiveren en ongevallencijfers gebruiken is goed, minister, maar de omgeving juist in kaart brengen is ook belangrijk. Soms kan het veel belangrijker zijn om te investeren in een weg waar misschien minder ongevallen gebeurd zijn maar waar meer zwakke weggebruikers aanwezig zijn. Mijn vraag is hoe u die trajectcontroles verder gaat uitrollen in samenspraak met de lokale besturen?

De voorzitter: Minister Peeters heeft het woord.

Minister Lydia Peeters: Dank u wel, mijnheer Ceyssens, voor de vraag.

U woont in de buurt van mijn streek en u weet alleszins dat mijn gemeente vroeger koploper was inzake het aantal dodelijke verkeersongevallen voor Limburg. We hadden 28 kilometer aan gewestwegen en die dodelijke verkeersongevallen situeerden zich allemaal op de gewestwegen.

Wat hebben wij dan gedaan? Zoals u terecht aanhaalt hebben we ingezet op sensibilisering en op educatie. Dat is uiteraard heel belangrijk. We hebben in samenspraak met het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV) ingezet op tal van infrastructurele maatregelen. Dat is heel belangrijk, maar de handhaving is dat evenzeer. De lokale besturen kunnen dat doen in samenspraak met de lokale

politie. De pakkans verhogen door in te zetten op tal van controles maar zeker ook camera's zijn wat dat betreft zeer belangrijk.

U verwijst naar de telramen, maar u weet dat de telramen vooral gebruikt zijn voor lokale gemeentewegen, zelfs voor woonerven en dergelijke. Daar zijn wij als Vlaamse overheid uiteraard niet voor bevoegd, maar wel voor de handhaving van de snelheden op de gewestwegen. Daar zetten we in de toekomst verder in op trajectcontroles.

U vraagt specifiek hoe we dat gaan doen. U weet hoe het in het verleden gebeurde. twintig locaties werden geselecteerd op basis van heel wat specifieke data, vooral de ongevalldata. Ik zal sowieso met de administratie nakijken wat er wat dat betreft meer kan in de toekomst. U weet ook dat er in het verleden altijd een top-downbenadering was, terwijl u specifiek vraagt of de lokale besturen er nauwer bij kunnen worden betrokken. Het is zeer belangrijk dat we de input hebben van de lokale besturen want zij weten vaak in de regio het beste hoe en waar deze trajectcontroles kunnen worden ingezet. Uiteraard zijn ook de specifieke technische randvoorwaarden van belang. We gaan er alleszins op toezien dat we daar zeer snel werk van kunnen maken.

Lode Ceysens (CD&V): Minister, dank u wel. Dat klinkt alleszins hoopvol. Ik denk dat het inderdaad niet van onderen naar boven moet komen, maar dat de voorstellen die er zijn voor trajectcontroles op een heel eenvoudige manier kunnen worden afgestemd met lokale besturen of politiezones om te zorgen dat die investeringen op de beste manier worden ingezet, want het gaat telkens toch over een aardig bedrag .

Ik heb gelezen dat er ondertussen 62 trajectcontroles zijn die eigenlijk nog niet werken. Dat is een beetje jammer natuurlijk, want gezien de middelen die daarin zijn geïnvesteerd, vinden we het allemaal belangrijk dat die ook zo snel mogelijk operationeel zijn. Wat zult u eraan doen om die zo snel mogelijk operationeel te maken?

De voorzitter: De heer Verheyden heeft het woord.

Wim Verheyden (Vlaams Belang): Minister, wij kunnen ons volledig vinden in het feit dat u voor meer handhaving gaat. Daar hebben we geen enkel probleem mee. Maar uit allerhande studies blijkt ondertussen toch dat we in Vlaanderen te weinig inzetten op onder andere sensibilisering en alternatieve straffen voor snelheidsovertreders.

Dat mis ik toch een klein beetje in het regeerakkoord.

Minister, bent u bereid om daarop in te gaan en sowieso meer budgetten vrij te maken? Die sensibilisering en de alternatieve strafvorming zullen uiteraard budget vragen. Gaat u daar meer budgetten voor vrijmaken en op welke tijds-termijn?

De voorzitter: De heer Keulen heeft het woord.

Marino Keulen (Open Vld): Minister, als het gaat over een duurzaam snelheidsbeleid op de autowegen van alle categorieën, zijn de trajectcontroles inderdaad de hefboom bij uitstek om tot succes te komen. Minister, het is belangrijk dat u een tijdsschema ontwikkelt voor nieuw beleid en vooral voor de mogelijkheid voor lokale besturen, de steden en gemeenten, om zelf te sanctioneren in de zones 30 en 50 door middel van gasboetes. Dat is vooral daar waar de zwakke weggebruikers, de voetgangers en de fietsers, zich in de steden en gemeenten ophouden. Daar moet men op het lokale niveau snel weten wat er in de pijplijn zit, hoe dat nu precies vorm moet krijgen. Minister, ik denk dat u in

de Vlaamse Regering de beste advocaat bent van de lokale besturen, net op een terrein waar de lokale besturen mee het verschil willen maken: het terugdringen van het aantal verkeersongevallen en zeker ook van de snelheidsovertredingen.

De voorzitter: Mevrouw Lambrecht heeft het woord.

Annick Lambrecht (sp.a): Minister, in ons zult u een zeer goede partner vinden, vooral voor wat u wilt ondernemen om het aantal verkeersdoden en zware ongevallen te verminderen. Ik ben zeer blij dat de spreker aan de hand van mijn vraag naar cijfers nog eens zegt dat er 62 niet werken. Het is nog erger: ik wil benadrukken dat 40 procent van de palen die er staan, van de trajectcontroles, niet werken. Dat is echt beschamend. We kunnen wel investeringen doen, maar als die palen niet werken, maken we ons belachelijk. In West-Vlaanderen, minister, werkt geen enkele trajectcontrole. Wij rijden rond en zien palen, maar wij weten dat ze niet werken.

Ik kreeg als antwoord van uw voorganger dat in het vierde kwartaal van 2019 alle trajectcontroles zullen werken. We zijn nu eind oktober. We hebben nog november en december. Minister, mijn vraag is zeer eenvoudig: kunt u mij garanderen dat de palen die er eind 2019 zullen staan en waarvoor toch zware investeringen zijn gedaan, niet alleen maar zullen staan blinken, maar effectief zullen werken, zodat we eindelijk een echt verkeersbeleid voeren? *(Applaus bij sp.a en Groen)*

De voorzitter: De heer Lantmeeters heeft het woord.

Jos Lantmeeters (N-VA): Voorzitter, ik wil me nu toch even mengen in deze Limburgse commissie.

Minister, u weet inderdaad dat een goed handhavingsbeleid een cruciaal sluitstuk is van het beleid. In die zin kan ik de vraag van collega Ceyssens volledig onderschrijven, en ook de vraag om alle trajectcontroles zo snel mogelijk aan het werk te zetten. Ik meen te vernemen dat u daarnet verwees naar Transport & Mobility Leuven en dat u het telraam gewoon naar de lokale besturen wilt sturen. Het is niet omdat ik vandaag 10 euro ga verdienen, maar ik wil toch nog eens verwijzen naar het beleid van minister Muyters in het verleden. Hij heeft heel duidelijk ingezet op investeringen in die technologie. Hij heeft daar middelen voor vrijgemaakt. Hij is op dit ogenblik geen lid meer van deze regering. Minister, bent u ook bereid om te investeren in die 'citizen science'-projecten, om te bekijken of het van daaruit mogelijk is om, aanvullend bij die trajectcontroles of ter ondersteuning ervan, middelen uit te trekken om daar beleid rond te voeren?

Minister Lydia Peeters: Dank u, collega's, voor de bijkomende vragen. Verkeersveiligheid en overdreven snelheid aanpakken: dat belangt ons uiteraard allemaal aan. Inzetten op de handhaving is zeker een kaart die we ten volle moeten trekken.

Het is al een paar keer gezegd dat handhaving belangrijk is en dat infrastructuurle ingrepen belangrijk zijn, maar uiteraard is ook sensibilisering belangrijk. Mijnheer Verheyden, specifiek met betrekking tot uw vraag hoeveel geld we zullen vrijmaken voor sensibilisering: u moet het mij vergeven maar dat kan ik vandaag, na één week minister te zijn, nog niet meedelen. We zullen zeker rekening houden met die vragen en bekommernissen.

Mijnheer Keulen, u vraagt hoe snel we werk kunnen maken van GAS-boetes in de zone 30 en in de zone 50. Dat is een belangrijk gegeven voor de lokale besturen. Wel, ik beloof u dat we daar heel snel werk van zullen maken. We moeten natuurlijk nog de definitie bepalen van hoe die beperkte ingrepen worden

omschreven. Ik nodig de collega's uit om daar mee over na te denken zodat we zo snel mogelijk tot een goed verhaal komen.

Over de trajectcontroles heb ik ook de verhalen in de pers gelezen. U zei dat er heel wat van die palen staan te blinken, maar niet werken. Dat is inderdaad zeker niet zoals het hoort. Ik heb dit al gevraagd aan de administratie, en ik zal weldra een overzicht krijgen van hoe snel welke palen in werking kunnen worden gesteld, zodat alle trajectcontroles zo snel mogelijk resultaat kunnen boeken. U weet dat dit een samenwerking is met de federale overheid, en met de politie, die voor de uitlezing zorgt en de daaraan gekoppelde boetes. We gaan daar zo snel mogelijk werk van maken.

Lode Ceyssens (CD&V): Minister, we kijken alvast hoopvol uit naar de trajectcontroles die in gebruik zullen worden genomen. Het doet me alleszins bijzonder veel plezier dat u in het begin van uw antwoord verwees naar uw tijd als burgemeester. Daarmee geeft u heel duidelijk aan dat u de brug wil slaan naar het lokale niveau, want verkeersveiligheid is een bezorgdheid van ons allemaal. We moeten dit dan ook allemaal samen aanpakken. (*Applaus bij CD&V*)

De voorzitter: De actuele vraag is afgehandeld.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De voorzitter: Dames en heren, we schorsen de vergadering.

– *De vergadering wordt geschorst om 16.43 uur.*

– *De vergadering wordt hervat om 16.57 uur.*

VOORSTEL VAN HET UITGEBREID BUREAU betreffende de procedure voor de evaluatie van de proefperiode van de directeur van het Vlaams Vredesinstituut

Bespreking en stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is het voorstel van het Uitgebreid Bureau betreffende de procedure voor de evaluatie van de proefperiode van de directeur van het Vlaams Vredesinstituut.

De bespreking is geopend.

Dames en heren, het Vlaams Parlement heeft op 13 februari 2019 mevrouw Ellen Devroe benoemd tot directeur van het Vlaams Vredesinstituut voor een mandaat van zes jaar. Mevrouw Devroe is in dienst getreden op 1 april 2019, haar proefperiode loopt af op 31 maart 2020. De evaluatie van deze proefperiode moet uiterlijk 45 dagen voor het verstrijken ervan afgerond zijn.

Het VVI-decreet bepaalt dat het Vlaams Parlement de directeur van het Vlaams Vredesinstituut evalueert na hierover tijdig het advies van de raad van bestuur ingewonnen te hebben. De manier waarop de directeur geëvalueerd dient te worden, is verder niet uitgewerkt in het decreet. Daarom moet de plenaire vergadering telkens zelf de evaluatieprocedure vastleggen. Dit gebeurt op voorstel van het Uitgebreid Bureau.

Sinds 2003 worden de evaluaties van de mandaathouders van het Algemeen Secretariaat en van de aan het Vlaams Parlement verbonden instellingen telkens voorbereid door een externe evaluator. Deze opdracht werd via een raamovereenkomst toegekend aan Quintessence Consulting nv. De overeengekomen evaluatieprocedure verloopt als volgt:

(1) Een zelfevaluatie door de directeur van het Vlaams Vredesinstituut via een elektronische vragenlijst.

(2) Een top-downevaluatie door de parlamentsvoorzitter en één lid van het Uitgebreid Bureau per fractie, waarbij elke fractie vooraf aan de voorzitter meedeelt wie die rol op zich zal nemen. De evaluatie bestaat uit twee fasen:

- invullen van een elektronische vragenlijst;
- na de verwerking van de vragenlijsten wordt elk lid van het top-downpanel geïnterviewd.

(3) Een bottom-upevaluatie: een interview met alle vaste personeelsleden van het VVI. De externe evaluator bezorgt zo snel mogelijk een verslag van de personeelsbevraging aan de voorzitter, die het verslag onmiddellijk doorstuurt naar de voorzitter van de raad van bestuur van het VVI.

(4) Op basis van de ingevulde vragenlijsten en de interviews maakt de externe evaluator een ontwerpverslag.

(5) De externe evaluator bespreekt het ontwerpverslag met de directeur van het Vlaams Vredesinstituut.

(6) Parallel deelt de raad van bestuur van het Vlaams Vredesinstituut een evaluatieadvies over de directeur mee aan het Uitgebreid Bureau.

(7) Op basis van het verslag van de externe evaluator, het advies van de raad van bestuur van het Vlaams Vredesinstituut en desgevallend de hoorzitting met de directeur van het Vlaams Vredesinstituut, keurt het Uitgebreid Bureau een voorstel van evaluatiebeslissing goed en wordt dit voorstel ter goedkeuring voorgelegd aan de plenaire vergadering.

Op 14 oktober 2019 heeft het Uitgebreid Bureau eenparig beslist om de proef-evaluatie van mevrouw Devroe te laten verlopen volgens de bovenvermelde procedure en Quintessence Consulting nv aan te stellen als externe evaluator om de evaluatieprocedure te begeleiden.

Namens het Uitgebreid Bureau verzoek ik de plenaire vergadering om deze beslissing te bekrachtigen.

Vraagt er iemand het woord? *(Neen)*

De bespreking is gesloten.

Mag ik aannemen dat het voorstel van het Uitgebreid Bureau betreffende de procedure voor de evaluatie van de proefperiode van de directeur van het Vlaams Vredesinstituut eenparig is aangenomen? *(Instemming)*

Dan is aldus besloten.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Chris Janssens, Johan Deckmyn en Kristof Slagmulder betreffende een krachtdadige reactie op de Turkse agressie en het stopzetten van de EU-toetredingsonderhandelingen met Turkije

– 108 (2019-2020) – Nr. 1

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Vera Jans, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Orry Van de Wauwer en Maarten De Veuster betreffende het Turkse offensief in Noord-Syrië

– 111 (2019-2020) – Nr. 1

Voorstellen tot spoedbehandeling

De voorzitter: Dames en heren, vanmiddag heeft de heer Wilfried Vandaele bij motie van orde een voorstel tot spoedbehandeling gedaan van het voorstel van resolutie van Karl Vanlouwe, Vera Jans, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Orry Van de Wauwer en Maarten De Veuster betreffende het Turkse offensief in Noord-Syrië.

Vanmiddag heeft de heer Chris Janssens bij motie van orde een voorstel tot spoedbehandeling gedaan van het voorstel van resolutie van Chris Janssens, Johan Deckmyn en Kristof Slagmulder betreffende een krachtdadige reactie op de Turkse agressie en het stopzetten van de EU-toetredingsonderhandelingen met Turkije.

Is het parlement het eens met die voorstellen tot spoedbehandeling? (*Instemming*)

Dan stel ik voor dat de voorstellen van resolutie van Chris Janssens, Johan Deckmyn en Kristof Slagmulder betreffende een krachtdadige reactie op de Turkse agressie en het stopzetten van de EU-toetredingsonderhandelingen met Turkije en van Karl Vanlouwe, Vera Jans, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Orry Van de Wauwer en Maarten De Veuster betreffende het Turkse offensief in Noord-Syrië onmiddellijk worden behandeld.

Is het parlement het daarmee eens? (*Instemming*)

Het incident is gesloten.

Bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde zijn de voorstellen van resolutie van Chris Janssens, Johan Deckmyn en Kristof Slagmulder betreffende een krachtdadige reactie op de Turkse agressie en het stopzetten van de EU-toetredingsonderhandelingen met Turkije en van Karl Vanlouwe, Vera Jans, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Orry Van de Wauwer en Maarten De Veuster betreffende het Turkse offensief in Noord-Syrië.

Ik stel voor de besprekingen van de voorstellen van resolutie samen te voegen tot één bespreking. Is het parlement het hiermee eens? (*Instemming*)

De bespreking is geopend.

De heer Deckmyn heeft het woord.

Johan Deckmyn (Vlaams Belang): Voorzitter, collega's, de Europese Unie heeft met de Turkijedeal, die ze in 2016 met de steun van de Belgische Federale Regering sloot met het regime van de Turkse president Erdogan, eigenlijk de sleutels van de poort tot Europa in handen gegeven van diezelfde Turkse president die er nu mee dreigt – dat mag niet vergeten worden – diezelfde poort

wagenwijd open te zetten voor miljoenen illegale migranten uit het Midden-Oosten. Daarenboven heeft Turkije met zijn brutale aanval op de Koerden opnieuw aangetoond een totaal onbetrouwbare partner te zijn voor Europa. Er is al een omstandige situatieschets gegeven tijdens de actuele vragen, maar ik wil hier toch nog eens beklemtonen dat het het Turkse regime te doen is om het fnuiken van de vraag naar meer autonomie, onafhankelijkheid zelfs, van de Koerden. Iedereen weet dat er een zeer moeilijke verstandhouding is – en nu ben ik zeer eufemistisch – tussen Koerden en Turken in de staat Turkije. Als we de gevolgen gezien hebben van de laatste jaren, heeft zich ten noordoosten van Syrië een plek afgetekend waar Koerden eigenlijk over relatief goede, beginnende autonomie beschikken, het gebied onder controle hebben enzovoort. Dit is natuurlijk een doorn in het oog van Erdogan en de Turkse regering, aangezien zij te allen prijze willen vermijden dat de Koerden in Turkije zich zouden aansluiten bij het onafhankelijkheidsstreven van de Koerden in Syrië.

En wat gebeurt er? Vanaf dat het moment zich aandient, springen Erdogan en het Turkse leger natuurlijk in de bres om volgens hen terroristen aan te pakken, terwijl iedereen weet dat hij de Koerden wil aanpakken. Hij wil een strook van 30 kilometer ten zuiden van zijn grenzen, en die moet er eigenlijk voor zorgen dat in die strook Koerden weggejaagd worden en dat er een soort van volksverhuizing op gang getrokken wordt om daar Syriërs of andere niet-Koerden te gaan laten wonen. Wij moeten dat te allen prijze vermijden, we moeten dat met een krachtige stem veroordelen, dat is uiteraard een van de redenen waarom deze resolutie hier voorligt.

Wij moeten trouwens zeer sterk aandringen op de hervatting van vredesgesprekken met alle betrokken partijen in de streek. Ik maak me geen illusies, want uiteindelijk moeten we de Koerden in deze gesprekken betrekken, maar als je ziet dat Erdogan als verdediging voor zijn daad – zijn illegale daad, volgens internationaal recht – uitroept dat het de bedoeling is om terroristen uit te schakelen, zal hij nooit met zogenaamde terroristen aan tafel willen gaan zitten. Ik denk dat we met zijn allen in Europa en wereldwijd toch moeten proberen om het Turkse regime zwaar onder druk te zetten om dit wel te doen. Maar zoals ik al zei, is er weinig kans dat dit gebeurt.

Deze kwestie maakt andermaal heel erg duidelijk dat er voor een land als Turkije geen enkele plaats is in de Europese Unie. Vlaanderen en Europa moeten niet alleen krachtig reageren op deze Turkse agressie en chantage, maar op Europees niveau moeten ook de nodige stappen gezet worden om een definitief einde te maken aan de EU-toetredingsonderhandelingen en de status van Turkije als kandidaat-lid. Die moeten we definitief intrekken.

Een logische consequentie zou zijn dat men op Europees niveau, en uiteraard ook op interfederaal niveau, onmiddellijk een einde stelt aan de subsidiestromen. Want eigenlijk krijgt de Turkse staat ook een pretoetredingssteun van verschillende honderden miljoenen euro. En ze genieten daar nog steeds van, in afwachting van een effectieve toetreding tot Europa. We moeten dus niet alleen een krachtig njet laten horen tegen deze zaak, we moeten ook die subsidie-stromen onmiddellijk een halt toeroepen.

Collega's, ook in Vlaanderen mag er flink wat worden gesnoeid in subsidies voor Turkse verenigingen en moskeeën. Ik heb het daarnet ook al aangegeven tijdens het debat bij de actuele vragen: wij subsidiëren effectief verenigingen en moskeeën die openlijk het Erdoganregime steunen. Dat gebeurt nu nog steeds. We zijn met zijn allen verontwaardigd over wat daar gebeurt, maar ga maar eens luisteren in straten waar veel Turken wonen. Zo hoor je in de sleepstraat in Gent weinig kritische stemmen. Het is heel duidelijk dat zich daar een probleem

voordoet. We moeten die subsidiestromen in Vlaanderen dus inderdaad durven aan te pakken.

Ik heb het gehad over de meer dan 586.000 euro subsidies voor de Turkse Unie, en over de Unie van Turkse Verenigingen, die jaarlijks 483.000 euro subsidies van de Vlaamse Regering ontvangt, dit via zeven verschillende subsidiepotjes. En van alle subsidies aan moskeeën gaat maar liefst 61 procent naar de Turkse Diyanetmoskee. Voor zij die het niet weten: die moskee staat voor 100 procent onder controle van Erdogan, en wij subsidiëren die. Dit staat los van het voorstel van resolutie op zich, maar ook daar rijst de vraag: wat gaan we daarmee doen? Hoe gaan we dit probleem aanpakken? Want het kan toch niet zijn dat wij Turkse verenigingen en moskeeën blijven subsidiëren, die het Turkse regime ten volle ondersteunen?

Het gaat overigens niet alleen over de Diyanetmoskeeën. We hebben ook nog de moskeeën van Milli Görüs, die op dat vlak eigenlijk nog radicaler zijn, en zelfs fundamentalistisch. Zij ontvangen 8,5 procent van de subsidiestromen in Vlaanderen. Zoals ik al eerder zei, subsidieert ook deze Vlaamse Regering de niet-integratie van Turken in onze samenleving, en hun steun aan het Erdogan-regime. We moeten stoppen met het subsidiëren van het Erdoganregime, zowel internationaal als in Vlaanderen.

Collega's, Turkije is er niet in het minst in geslaagd zijn eigen staat tot een democratische rechtsstaat uit te bouwen naar westers model. De mensenrechten, de persvrijheid, de vrijheid van meningsuiting en de scheiding der machten staan daar hoe langer, hoe meer onder druk. En ook dat is een eufemisme. Een aantal van die zaken zijn zelfs opgehouden te bestaan.

Ondanks alle mogelijke en vooral onmogelijke tegemoetkomingen ten aanzien van het Turkse regime, blijkt Turkije na tien jaar onderhandelen nog altijd mijlenver verwijderd van de vereisten voor een mogelijk EU-lidmaatschap. En het Turkse leger voert nu een grondoffensief tegen onderdanen van een soevereine staat, van een andere natie. Dat is volledig in strijd met het internationaal recht.

Honderdduizenden Koerden, christenen en andere mensen lopen gevaar. Gelukkig wordt Turkije internationaal en wereldwijd veroordeeld. En ook in Vlaanderen zijn er veel stemmen die Turkije krachtig veroordelen. Maar het mag niet bij woorden blijven, collega's. We moeten ook concrete stappen zetten.

Daar wil ik mee eindigen. Ik heb een grote vrees voor het feit dat de Turkse president Erdogan ermee gedreigd heeft om miljoenen Syrische vluchtelingen in Turkije naar Europa te sturen. Dat is eigenlijk een soort chantagemiddel om zichzelf op die manier een beetje te verdedigen en de Europese Unie tot matiging aan te zetten. Europa wordt gewoon gechanteerd. Ook dit is een vraag waar we met ons allen een antwoord op moeten formuleren.

Dus, het Vlaams Belang concludeert uit al deze feiten dat de Turkse agressie en chantage eigenlijk veroordeeld moet worden samen met de Europese partners en dat we snel werk moeten maken van een krachtige reactie en uiteraard ook economische sancties. We moeten – en dat is het slot van mijn voorstel van resolutie – het Europees Parlement en de Europese Commissie aanmanen om definitief een einde te maken aan de onderhandelingen met Turkije over de toetreding tot de EU. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Voorzitter, collega's, het Turkse leger is voor de derde keer op rij Noord-Syrië, Koerdistan, binnengevallen. Nog niet zo lang geleden, een kleine twee jaar geleden, in 2018, is een Turkse militaire operatie genaamd

'Olijftak' de stad Afrin in Noord-Syrië binnengevallen. Daarbij is ook een groot aantal burgerslachtoffers gevallen. Nu noemen ze hun operatie 'Ontluikende Vrede'. 'What's in a name?'

President Erdogan of beter dictator Erdogan wil een bufferzone creëren van ongeveer 30 kilometer, die volledig in het noorden van Koerdistan of het Koerdisch gedeelte van Syrië ligt. Daar wil hij 3,6 miljoen vluchtelingen die effectief op de vlucht waren voor Islamitische Staat (IS), voor het islamitisch fundamentalisme in Syrië, onderbrengen. Hij wil een soort ontvolking doen. Hij wil de bestaande bevolking van Koerden die daar al honderden jaren leven, weg. Hij wil de Koerdische samenleving ontwrichten door daar Syrische vluchtelingen – het kunnen ook Arabische vluchtelingen zijn – vanuit verschillende plaatsen in Syrië onder te brengen.

Hij heeft een duidelijke strategie: het verzwakken van de Koerdische samenleving. Daarvoor heeft hij grondtroepen ingezet. We hebben de beelden onder tussen allemaal gezien. Er zijn bombardementen uitgevoerd. Ondertussen komen ook Arabisch-Syrische milities in actie en weten we dus ook dat het Syrische leger richting die bufferzone is getrokken, die internationaal-rechterlijk nog altijd Syrisch grondgebied is. Die Koerdische bevolking, die al gedurende drie, vier jaar samen met de Amerikanen strijd heeft geleverd tegen IS, was onze partner, was de partner van de Westerse landen en de Verenigde Staten in de strijd tegen IS. Nu, door die annexatie, die inval, die oorlog die is uitgelokt, dreigen zij het slachtoffer te worden van een complexe machtsstrijd tussen grootmachten.

Turkije voert een geopolitieke strijd. Aan de andere kant zijn de Verenigde Staten zich aan het terugtrekken. Als we de laatste nieuwsberichten mogen geloven, krijgt Syrië de hulp van Rusland en zouden er al Russische geheime diensten actief zijn ter plaatse. Dat dreigt een heel gevaarlijke escalatie van geweld te worden en nog meer oorlog te veroorzaken in dat kruisvat dat het Midden-Oosten is.

Het risico op een nog grotere confrontatie – op dit ogenblik spreken we toch over enkele honderden doden, ook burgerslachtoffers, vooral aan Koerdische maar blijkbaar ook reeds aan Turkse kant – tussen het Turkse en het Syrische leger verhoogt met de dag. Daardoor dreigt die Syrische burgeroorlog, die we nu al enkele jaren kennen, in een totaal nieuwe fase te belanden, met nog meer spanningen in dat land.

Een bevolkingsgroep in het noorden, in Koerdistan, had daar nog niet de autonomie die ze wel degelijk verdient. Dat is een complexe samenleving, een lappendeken van volkeren, die totaal ontwricht zal worden door die vluchtelingen daar te herbergen. Dan is er inderdaad nog de chantage van Erdogan, die met een moraliserend vingertje dreigt de poorten open te zetten en die 3,6 miljoen vluchtelingen richting Europa te laten gaan als men nog maar durft kritiek te hebben op wat hij doet.

De N-VA heeft hierover, als meerderheidspartij, een voorstel van resolutie ingediend, waarbij we die Turkse inval in het Koerdisch gedeelte van Syrië, ten zeerste veroordelen en uiteraard ook, zoals verschillende staatshoofden en regeringsleiders in Europa, de stopzetting vragen van het Turkse offensief in de regio.

Wat blijkt nu eenmaal? Turkije heeft sinds 2005 het statuut van kandidaat-lidstaat bij de Europese Unie. Zoals u weet, lopen er al jaren onderhandelingen en zijn er meerdere hoofdstukken geopend over verschillende domeinen. Het gaat dan over mensenrechten, over justitie en dergelijke. De voorbije jaren bleek dat Turkije geen enkele vooruitgang boekte op het vlak van de voorwaarden die de Europese Unie oplegde. Denk maar aan de arrestatie van vele journalisten en van opposanten, aan het aan banden leggen van de vrije media enzovoort. We

zien de verschillende conflicten binnen het land maar ook met buurlanden van Turkije, zoals de eerder genoemde inval in de enclave Afrin. Denken we ook maar aan de spanningen die er bestaan met Armenië.

We hebben hier ook – ik denk in 2014 – een resolutie goedgekeurd over de erkenning van de Armeense genocide, die ook veel kwaad bloed gezet heeft. Als we het nagaan, hebben we eigenlijk bijzonder veel resoluties goedgekeurd waarvan Turkije het voorwerp uitmaakte, over verschillende conflicten.

Bij de verschillende hoofdstukken die besproken moesten worden, bleken er telkens problemen te zijn met de democratie in het land, met de mensenrechten, met de persvrijheid, met de vrijheid van vereniging. Die inval in Noord-Syrië bevestigt nogmaals dat onze wegen eerder lijken te scheiden dan naar elkaar toe te groeien. Dat is de reden waarom wij dit initiatief hebben genomen. Wij betreuren uiteraard de gevolgen van de beslissingen die genomen zijn en die toch wel als een aanleiding gezien kunnen worden van deze inval. We roepen alle strijdende partijen en in de eerste plaats natuurlijk Turkije op om het geweld, die oorlog, te staken en gevolg te geven aan die uitnodigingen tot vredesonderhandelingen, die er hopelijk toch zullen komen.

Wij vragen in ons voorstel van resolutie uiteraard ook dat die toetredingsonderhandelingen nu worden stopgezet. We hebben dat hier reeds eerder besproken. Wanneer een kandidaat-lidstaat niet voldoet aan de voorwaarden om toe te treden tot onze club, waarin we enorm veel belang hechten aan fundamentele rechten en vrijheden en aan democratie, dan is het onze plicht om er bij Europa op aan te dringen die onderhandelingen met Turkije nu stop te zetten.

Terwijl er intussen voor Turkije toch geen enkel toekomstperspectief is, geeft de Europese Unie jaarlijks nog zo'n 600 miljoen euro zogenaamde 'pretoetredingssteun'. Voor de periode 2007-2020 zou het gaan over een bedrag van maar liefst 9 miljard euro. De eerlijkheid gebiedt me te zeggen dat er voorbij jaren toch ook verschillende miljoenen – ik denk 66 miljoen euro – werd bevroren.

Door die inval in Koerdistan in Noord-Syrië moeten we bij de federale overheid en in Europa pleiten – dat is alvast de vraag die wij in het voorstel van resolutie stellen – voor de onmiddellijke schrapping van het aan Turkije gealloceerde budget onder het instrument van pretoetredingssteun. Uiteraard pleiten we ook voor de stopzetting van elke escalatie van geweld. Wij menen ook – en we hebben er vandaag over gedebatteerd – dat we niet kunnen tolereren dat die buitenlandse politiek, die propaganda en dat conflict, worden geïmporteerd in onze samenleving. We moeten niet zover gaan: Sint-Joost-ten-Node ligt hier vlakbij en heeft een zeer sterke Turkse gemeenschap en een zeer sterke Koerdische gemeenschap. Heel recent is al gebleken dat de spanningen heel hoog oplopen. Dat gebeurt via Turkse verenigingen die actief zijn. Wij kunnen niet langer tolereren dat er buitenlandse politiek, spanningen en conflicten hier worden geïntroduceerd in onze samenleving.

Wij zijn blij dat de minister-president reeds heeft opgeroepen om economische sancties te nemen in een Europees kader. Heel concreet vragen wij de stopzetting van die toetredingsonderhandelingen, de schrapping te bepleiten van de pretoetredingssteun en niet langer te tolereren dat die politiek, die inmenging, die beïnvloeding hier in ons land zou gebeuren. We doen dan ook een oproep aan de Europese Unie om alle diplomatieke opties uit te putten, om economische sancties in te voeren binnen een Europees kader en om dit conflict te stoppen. Wij dringen er bij de Federale Regering op aan om in de VN-Veiligheidsraad, waar het federale België een vaste stek heeft, te eisen dat er een strenge reactie zou komen. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter: Mevrouw Jans heeft het woord.

Vera Jans (CD&V): Voorzitter, collega's, we kunnen er niet omheen dat de beslissing van de Amerikaanse president de doos van Pandora in het aanslepend Syrisch conflict opnieuw in volle kracht heeft geopend. De aankondiging om zijn troepen uit de regio terug te trekken, betekende voor de Turkse president groen licht om het noordoosten van Syrië binnen te vallen met als doel de Koerden uit de grensstrook van 30 kilometer te verdrijven. Het is hier vandaag al een aantal keer gezegd: we kunnen niet om het feit heen dat uitgerekend zij IS tot staan hebben gebracht.

Intussen hebben alle NAVO-lidstaten duidelijk een signaal aan Turkije gegeven dat ze zeker niet zijn opgezet met die eenzijdige actie zonder enig overleg. Maar weet u, we kunnen hier bijzonder veel geopolitieke en politieke beschouwingen maken bij dit hele complexe verhaal met zo'n lange geschiedenis, maar dan wil ik toch echt wel, zoals ook anderen natuurlijk, één zaak absoluut niet uit het oog verliezen: de door jaren door oorlog geteisterde bevolking is opnieuw slachtoffer van oorlogsgeweld, van het meest brute oorlogsgeweld.

Mensen moeten en zullen noodgedwongen vluchten, het geweld ontvluchten. Er zijn de burgerslachtoffers als gevolg van beschietingen en bombardementen. Syrië is zo'n ongelooflijk mooi land en nu is er opnieuw niets anders dan geweld.

Daarnaast is er de reële kans dat de terreurbeweging IS zich zal reorganiseren en opnieuw een bedreiging zal vormen voor de regio maar ook voor Europa.

De humanitaire crisis in de regio houdt ons al heel veel jaren in de ban. Het moeilijke is en blijft onze onmacht om daadwerkelijk en direct iets te veranderen aan het lot van de vele onschuldige kinderen, vrouwen en mannen.

Daarom moeten we deze niet-legitieme interventie veroordelen en moeten we hiertegen ook strijden. We moeten strijden zoals de Europese Unie dat kan: diplomatiek en met economische sancties. Het voorliggende voorstel van resolutie komt hieraan tegemoet.

Vooreerst stellen we in ons voorstel van resolutie dat de daden van Turkije niet passen in een Europese Unie waar democratie, mensenrechten en vooral conflictoplossing via dialoog centraal staan. Het lijkt ons dan ook evident dat de Europese Unie een duidelijk signaal geeft dat er voor het huidige Turkije geen plaats is binnen de Unie en dat er hierover geen verdere gesprekken kunnen worden gevoerd. Dit is voor CD&V geenszins een onontkoombaar proces. Een democratisch Turkije dat de internationale regels wel zou respecteren, kan een belangrijke partner voor de Europese Unie zijn. Het voorliggend voorstel van resolutie houdt deze optie open, maar geeft tevens een sterk signaal naar Turkije.

Ook economische sancties worden in het vooruitzicht gesteld. Zowel de Verenigde Staten als de Europese Unie hebben aangekondigd die stappen te zetten. Dat is een krachtig signaal dat Turkije moet dwingen tot diplomatiek overleg, want sancties kunnen en moeten hand in hand gaan met diplomatiek overleg.

Na de hulp aan de getroffen burgerbevolking is het tot stand brengen van een dialoog de voornaamste prioriteit van de internationale gemeenschap, maar ook – dat gaan we in dit voorstel niet uit de weg – niet alleen de prioriteit van de internationale gemeenschap maar ook van de lokale gemeenschappen.

Dames en heren, we hebben de tekst met zorgzaamheid opgesteld. Ik durf daarom te hopen op uw goedkeuring. (*Applaus bij de meerderheid*)

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Voorzitter, dames en heren, de wereld is reeds meer dan acht jaar getuige van het vreselijk schouwspel dat zich in Syrië afspeelt. Er woedt een oorlog waarbij duizenden kinderen, vrouwen en mannen, gewone mensen, gedood of gewond zijn, ontheemd of op de vlucht. Het is een oorlog waarbij talloze groepen en milities, al dan niet gesteund door regionale of mondiale grootmachten, elkaar bekampen. Een oorlog waarin het fenomeen IS voor de gruwelijkste taferelen heeft gezorgd.

Vorige week is de oorlog helaas een nieuwe fase ingegaan. De directe aanleiding is de toch wel lichtzinnige beslissing van de Amerikaanse president om zijn troepen uit het noorden van Syrië terug te trekken: lichtzinnig en klaarblijkelijk gespeend van een grondige kennis van het bijzonder complexe probleem. Daar waar het vrije Westen plaatsmaakt, of in dit geval zelfs vaandielvlucht pleegt, staan er autoritaire krachten klaar om het vacuüm op te vullen. We moeten de vraag durven stellen of de VS en president Trump hier hun verantwoordelijkheid niet zwaar ontlopen.

Filip Dewinter (Vlaams Belang): Mijnheer Tommelein, ik hoor u graag uithalen naar president Trump en de Verenigde Staten, maar hoeveel troepen heeft Europa feitelijk gestuurd naar de regio om het probleem daar op te lossen?

Als ik mij goed kan herinneren, was het uw gewezen voorzitter en gewezen premier Guy Verhofstadt die bij het begin van het conflict opriep om het gewapende verzet in Syrië te steunen, om president Assad, die de legitieme autoriteit uitmaakte in dat land, te verdrijven uit Syrië. Zo is het hele conflict begonnen.

Ik hoor hier vandaag heel veel lippendienst bewijzen aan vrede in Syrië en het Midden-Oosten, maar het zijn dezelfde partijen die deel uitmaakten van de Belgische regering, die bij het begin van het conflict ostentatief hebben opgeroepen om zelfs wapens naar dat gebied te sturen en de milities daar – het zogenaamde democratische verzet dat dan is uitgedraaid op Al-Nusra, Al Qaida en Islamitische Staat, die we ondertussen tot hier bij ons kennen – te bewapenen.

Hoeveel hypocrisie kan men vandaag aan de dag leggen om uiteindelijk net het omgekeerde te beweren van wat men vijf of zes jaar geleden bij het begin van het conflict heeft beweerd? Het cynische is, mijnheer Tommelein, dat vandaag, nu de Amerikanen zijn gaan lopen en het op een akkoordje hebben gegooid met de Turken, het niemand minder is dan Assad die nu met zijn leger de Koerden in een gemeenschappelijk akkoord te hulp schiet, om ervoor te zorgen dat de Turken daar afgeremd worden. Zover staan we, maar dat lees ik in geen enkel voorstel van resolutie. Dat wordt hier vandaag niet verteld. Daar moet natuurlijk zedig over gezwezen worden. *(Opmerkingen)*

Het zijn diezelfde Turken, mevrouw Rutten, die vanaf het begin van het conflict IS hebben gesteund. Nu bent u wakker geworden, omdat de Turken Koerdistan aanvallen, maar waar was u de voorbije vijf jaar, toen Erdogan en zijn regime toegelaten hebben dat de olie die IS uit de Syrische grond pompte, werd verhandeld aan Turkije? Waar was u toen het hele militaire en industriële complex van Syrië door IS werd leeggeplunderd en vervoerd en verkocht werd aan Turkije? Waar was u toen ziekenhuizen in Aleppo – ik ben er geweest – werden ontmanteld door IS en verkocht aan de Turkse staat? Waar was u toen de Syriëstrijders uit België, aangemoedigd door deze partijen in het begin van het conflict, via Turkije vrije doorgang konden krijgen richting Syrië, omdat het voor de goede zaak was, namelijk het bestrijden van het regime van Bashir al-Assad?

Ik heb al die partijen toen niet gehoord, wel integendeel. U hebt zedig gezwezen en uiteindelijk al diegenen gesteund die vonden dat Syrië moest worden gedestabiliseerd, net zoals Irak moest worden gedestabiliseerd, zoals allerlei andere landen in het Midden-Oosten moesten worden gedestabiliseerd, om er de

zogenaamde democratie van het vrije Westen te brengen. Waar staan we nu? Waar staan we vandaag, dames en heren, met een chaos die niet meer te overzien is, met IS-strijders die dreigen terug te komen naar ons land, omdat we niet meer in staat zijn om de situatie daar onder controle te krijgen? En nu – horresco referens, hoe cynisch kan het zijn? – moet men een beroep doen op Assad en zijn troepen om ervoor te zorgen dat er opnieuw stabiliteit, orde en militaire rust komt in de regio. Daar staan we. En dat mocht misschien toch ook even vermeld worden in dit debat. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: Mevrouw Rutten heeft het woord.

Gwendolyn Rutten (Open Vld): Heel kort, mijnheer Dewinter, omdat u mijn naam noemt. Ik weet waar u was op het moment dat Assad onschuldige slachtoffers met chemische aanvallen bestookte. U zat bij hem op de koffie. En voor de rest zou ik erover zwijgen. *(Applaus bij de N-VA, CD&V, Open Vld, Groen en sp.a)*

Bart Tommelein (Open Vld): Mijnheer Dewinter, met een klein beetje respect voor de uiteenzetting – een volledige uiteenzetting, want in mijn toespraak heb ik op geen enkel moment gezegd wat Trump wel of niet moet doen. Ik heb de vraag gesteld. U hebt weer niet goed geluisterd. U maakt daarvan gebruik om hier een tirade af te steken. Ik kijk naar het voorstel van resolutie van uw eigen partijgenoten. Ik zie daar van alles wat u daar zit te bazelen, geen fluit in staan. Niks, nul, nada. Met andere woorden, u zou beter eerst eens met uw collega's spreken, om alles wat u hier zit te beweren, misschien in uw eigen voorstel van resolutie te krijgen, in plaats van het voorstel van resolutie van mij en mijn collega's aan te vallen. *(Applaus bij de meerderheid)*

Voorzitter, ik wil meteen vragen dat ik mijn betoog mag afronden zonder dat ik onderbroken word, want anders krijgen we straks weer een nieuwe tirade. *(Opmerkingen van Filip Dewinter)*

U mag dat doen zolang als u wilt, mijnheer Dewinter, als ik klaar ben. Gaan we dat met elkaar afspreken? Dank u wel. *(Opmerkingen)*

Ik heb dat recht. U moet het reglement van het parlement kennen. Ik heb het recht om te vragen om niet onderbroken te worden. Is dat een probleem? Neen? Dank u wel. Mochten jullie de absolute meerderheid hebben, zouden we zelfs niet eens mogen tussenkomen, denk ik. *(Opmerkingen)*

De inval van Turkije en Erdogan in het noorden van Syrië is cynisch en verwerpelijk. Het leidt de aandacht af van de binnenlandse problemen, zoals een sputterende economie, een groeiend ongenoegen ten aanzien van de vluchtelingen en een dalende populariteit van de president.

De jacht op de Koerden in het noorden van Syrië dient diverse doelen: het uitschakelen van elke vorm van een Koerdische macht, het creëren van een zone om vluchtelingen te hervestigen, het versterken van de Turkse invloed in zijn buurland en het ruimere Midden-Oosten. Uiteraard laten ook anderen zich niet langer onbetuigd. De Koerdische milities en de Syrische SDF-strijdkrachten zochten hun toevlucht tot de Syrische president Assad, mijnheer Dewinter, waartegen ze jarenlang hebben gevochten, zodat ook het Syrische leger vandaag verder oprukt naar het noorden. Ondertussen kijkt Poetin nauwgezet over de schouders mee en probeert hij de strijdende partijen zodanig te manoeuvreren dat een nieuw machtsevenwicht, met een versterkte Russische invloed, tot stand kan komen.

Collega's, dat er in het kader van die binnenlandse en geostrategische belangen opnieuw talloze burgerslachtoffers vallen en honderden mensen op de vlucht moeten slaan, is onaanvaardbaar. Dat ten gevolge van deze inval gevangengenomen

IS-strijders opnieuw vrij rondlopen en van de radar zullen verdwijnen, is hoogst onrustwekkend. Als liberale fractie kunnen en willen we niet anders dan deze inval en het geweld dat er mee gepaard gaat, op de meest krachtige manier veroordelen. Daarom steunt onze fractie ook het voorstel van resolutie dat voorligt.

Diverse Europese regeringsleiders hebben hun afkeer laten blijken, en ook het signaal van de Europese Raad van Buitenlandse zaken was duidelijk, maar het mag niet bij woorden blijven. Hij is dan wel mee verantwoordelijk voor de escalatie van het conflict, maar president Trump heeft de eerste weliswaar beperkte economische maatregelen afgekondigd. Ook Europa en zijn lidstaten moeten aan Erdogan tonen dat het hun menens is. Vandaar de diverse acties die we met dit voorstel van resolutie aan de Vlaamse Regering vragen te nemen. Een van die voorstellen is heel duidelijk: we dringen er bij de Europese Unie op aan om nu de toetredingsonderhandelingen en de procedure van Turkije stop te zetten.

We mogen ons daarbij niet laten intimideren door de dreigementen die Erdogan uitspreekt, maar we mogen ook niet naïef zijn. Alleen een eensgezind, krachtadig en Europees antwoord kan in deze multipolaire wereld effect genereren. Laten we met Europa nu maar eens tonen dat we een macht zijn en dat we ertoe doen.

Collega's, tot slot: de Turkse inval laat ons in Vlaanderen ook niet onbewogen. Zeker bij hen met Turkse of Koerdische roots kan de escalatie sterke emoties oproepen. Laten we er echter over waken dat het harmonieus samenleven in Vlaanderen daarmee niet in het gedrang komt. Onze democratie staat wél toe dat alle burgers vrij hun mening kunnen uiten, ook over deze gebeurtenissen, maar het conflict speelt zich wel niet hier af. Laten we dus zeker niet in groepsdenken vervallen, van welke aard of van welke achtergrond dan ook. We zullen dit voorstel van resolutie steunen, waarmee we op democratische wijze namens alle Vlaamse burgers het geweld veroordelen. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter: De heer Vaneekhout heeft het woord.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Collega's, ik denk dat het goed is dat we het hier vandaag hebben over deze pertinente problematiek. We moeten ons hierover duidelijk durven uit te spreken. In Syrië is sinds meer dan acht jaar een zeer cynische machtsoorlog bezig, een machtsoorlog die voor miljoenen mensenlevens verwoestende gevolgen heeft gehad en meer dan ooit heeft. We kunnen als Vlaams Parlement niet anders dan daar heel duidelijk over zijn.

Wij moeten de inval, de beslissing van het regime van Erdogan heel duidelijk veroordelen. Daar hoor ik in deze zaal geen twijfel over en daar doet ook mijn fractie volmondig met jullie mee. De impact van deze inval, van deze invasie, is dramatisch, want ze maakt heel veel menselijke slachtoffers, net zoals het conflict van de voorbije acht jaar dramatisch was en is, dramatisch voor mensen langs Syrische zijde, langs Koerdische zijde en langs Turkse zijde. Het gaat over gewone mensen die meer dan ooit het slachtoffer zijn van machtspolitiek en van geopolitiek en daar kunnen wij ons als fractie niet ver genoeg van distantiëren.

Voor mijn fractie is ook heel erg duidelijk dat een toetreding van Turkije tot de Europese Unie op dit moment niet aan de orde is. Er kan geen sprake van zijn dat we onder deze omstandigheden verder zouden praten over een mogelijke toetreding, maar ik vind het wel belangrijk – en een aantal collega's hebben dat daarnet ook al gezegd – dat we duidelijkheid verschaffen. We zeggen in dit voorstel van resolutie heel duidelijk dat er op dit moment geen sprake kan zijn van een toetreding tot de Europese Unie. We hebben daarover contact gehad met de indieners van dit voorstel van resolutie. Ik denk dat we heel duidelijk moeten weten waarover we spreken vandaag. Kunnen wij het erover eens zijn dat daarin wordt opgenomen dat het gaat over dit moment, over nu? Als we het daarover

eens kunnen zijn, zal mijn fractie dit voorstel volmondig steunen. Ik denk dat dit de verwijzing is die de heer Tommelein daarnet heeft gemaakt.

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Het is duidelijk dat in de tekst zal worden aangepast dat het gaat over dit moment. Aan de definitieve tekst zal worden toegevoegd dat het om het 'nu' gaat.

Jeremie Vaneeckhout (Groen): Ik dank u voor uw verduidelijking, want ik denk dat die heel belangrijk is. Ik zal daar straks verder op ingaan. Ik kan nu wel al zeggen dat mijn fractie daarin volmondig zal meegaan en dat we dit voorstel van resolutie zullen steunen.

Het is onaanvaardbaar wat er op dit moment gebeurt, welke spelletjes Erdogan momenteel aan het spelen is. Wij kunnen dat niet tolereren, maar tegelijk wil ik zeggen – en ik hoop dat ik daar niemand van moet overtuigen – dat diplomatie geen kinderspelletje is. Het conflict in de regio zal morgen niet opgelost zijn, omdat wij hier een heel stoere en principiële verklaring afleggen. We moeten dat doen, maar er zal ook nog iets anders nodig zijn.

Als wij vandaag zien – en ik verwijs ook naar het betoog van onder andere Karel De Gucht in De Zevende Dag – dat er in Turkije over grenzen van meerderheid en oppositie heen, steun is voor deze invasie, dan moeten we ons afvragen hoe dat komt. Hoe komt het dat zelfs de oppositie het met deze inval eens is? Hoe kan het Westen aan al die Turken die een ander leven willen, de hand reiken en hen verleiden met ons maatschappijmodel? We moeten helaas ook erkennen dat ook Turkije en ook de gewone Turk het slachtoffer zijn geworden van dit conflict en dat ook daar de afgelopen jaren aanslagen hebben plaatsgevonden. Ik hoef ze hier niet chronologisch op te sommen. Daar, en zeker daar is een gigantische impact gevoeld van een massa vluchtelingen die door de conflicten in de regio in Turkije zijn terechtgekomen. En uiteraard is dat op geen enkele manier een vergoelijking om op dat pad verder te gaan. Daar kunnen we niet duidelijk genoeg over zijn. Wanneer we echter verder willen gaan dan hier stoere voorstellen van resolutie aan te nemen, dan zullen we het ook daarover moeten hebben. En dat is wat mijn fractie altijd zonder complexen en op een progressieve manier zal blijven doen.

Europa heeft de afgelopen jaren nagelaten en geweigerd zijn rol op te nemen binnen de internationale context waarin we leven en de internationale conflicten die er zijn in de regio. Wanneer het gaat over het opvangen van vluchtelingen, wanneer het gaat over het berechten van IS-misdadigers, is er op geen enkele manier geprobeerd om dat op een ordentelijke manier te doen, een manier die draagbaar is, ook niet voor de regio zelf.

Het gaat niet om Turkije, Syrië of de Koerden. Het gaat erom dat de EU haar internationale verantwoordelijkheid moet nemen. Ik verwacht van het Vlaams Parlement dat het diezelfde verantwoordelijkheid neemt en diezelfde heldhaftigheid aan de dag legt, niet enkel over teksten waarin we schrijven wat Turkije moet doen, maar ook over teksten waarin we schrijven wat de EU, België en Vlaanderen moeten doen. Dat is waar ik op reken.

Lieve mensen, we zullen dit mooie, principiële en correcte voorstel van resolutie goedkeuren, maar het mag niet alleen bij mooie en principiële praatjes blijven. Er is aan deze zijde heel wat morele verontwaardiging. *(Jeremie Vaneeckhout wijst naar de Vlaams Belangfractie)*

Ik ben blij dat ik niet de eerste ben, maar als het over contacten, sympathieën en samenwerking met oorlogsmisdadigers gaat, moeten er geen praatjes van het

Vlaams Belang komen. Ik denk dat het vooral heel pijnlijk is als we hier opnieuw aan herinneren. *(Opmerkingen)*

Ik zal heel duidelijk zijn. Als partij zijn we heel consequent in ieder conflict. Ik denk dat we dat als Vlaams Parlement ook zijn. We zullen dit voorstel van resolutie volmondig steunen. We zullen de lijn tegen geweld tegen onschuldige burgerslachtoffers door machtspolitiek en geopolitieke spelletjes altijd consequent blijven aanklagen. Ik reken erop dat het Vlaams Parlement dit in de toekomst ook zal doen ten aanzien van de andere conflicten die wereldwijd gaande zijn. Laat ons dan ook onze verantwoordelijkheid nemen.

Mijn partij en mijn fractie zullen blijven pleiten voor een Europese, Belgische en Vlaamse politiek die op ieder moment ten volle haar internationale verantwoordelijkheid neemt. *(Applaus bij Groen)*

De voorzitter: Mevrouw Lambrecht heeft het woord.

Annick Lambrecht (sp.a): Voorzitter, ik ben bij de laatste sprekers en ik zal geen lange toespraak houden, want ik ga akkoord met veel van wat al is gezegd en zeker met de verduidelijkingen van de heer Tommelein.

Als we één zaak moeten weten over de EU en de redenen voor het Europees project, is het wel 'Nooit meer oorlog'. Soms maken mensen het ingewikkeld, maar het is niet ingewikkelder dan dat. Dat is wat hier nu op tafel ligt met het voorstel van resolutie waarvoor onze steun wordt gevraagd. Wie bij de EU zit, zit niet in een oorlog en dringt niet op eigen houtje gebieden binnen om er op schandalige wijze de mensenrechten te schenden en burgerlevens op het spel te zetten.

Meer zal ik hier niet over zeggen. De indieners van het voorstel van resolutie hebben onze steun. De vorige spreker heeft verklaard dat dit misschien geen krachtig signaal is omdat we zagezegd klein zijn. Als alle parlementen dit zouden doen, zou dit wel een krachtig signaal zijn. Wij mogen dus niet achterblijven. *(Applaus bij sp.a en Open Vld)*

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Voorzitter, ook met de PVDA-fractie veroordelen we uiteraard uitdrukkelijk de Turkse invasie van Syrië. Ik denk dat het belangrijk is dat we hier dat signaal geven. Het gaat hier om een belangrijke en duidelijke schending van het internationaal recht en van de Syrische soevereiniteit.

Net als bij de vorige militaire interventies, met luchtbombardementen en grondoorlogen, is de burgerbevolking het eerste slachtoffer, namelijk de lokale bevolking in Syrië, de verplaatste bevolkingsgroepen, de vluchtelingen in Syrië, in de buurlanden, voornamelijk Turkije en Libanon, en in Europa, van welke gemeenschap, origine, nationaliteit of geloof dan ook.

Met de PVDA willen wij een onderhandelde oplossing met respect voor het internationaal recht. Elke oplossing begint met dialoog, niet met geweld, niet met gewapend conflict.

Collega's, als ik de voorstellen van resolutie die hier voorliggen lees, dan kan ik niet anders dan een zekere hypocrisie opmerken. De Turkse invasie in Syrië is jammer genoeg de zoveelste episode in een oorlog die al acht jaar aansleept in Syrië en de zoveelste episode in een nog veel langer durende grote oorlog om het Midden-Oosten, een regio die heel wat westerse grootmachten doet watertanden en oorlog doet voeren om haar rijke olievelden en gasvelden, haar strategische ligging en haar cruciale doorvoerroutes. De buitenlandse inmenging

in Syrië begon toen de Verenigde Staten, de NAVO, Turkije en enkele EU-lidstaten samen met de conservatieve monarchieën uit de Golf de Syrische oppositie tegen Assad bewapenden en financierden. Maar daar vinden we in de voorstellen van resolutie niets over terug. Zo werd een vruchtbare bodem gecreëerd voor gewelddadige jihadistische groeperingen van allerlei slag, van IS en aanverwanten, met alle terreuraanslagen, met alle vluchtelingenstromen, verdeeldheid en miserie van dien.

De verantwoordelijkheid van de Europese Unie en van verschillende Europese landen hierbij is onontkoombaar. Het valt mij op dat daar niets over gezegd wordt. Zij deden mee met alle militaire acties van de Verenigde Staten, ook met de bombardementen, ook met de financiering van allerlei schimmige oppositie-groepen. Ook het Vlaams Belang trouwens stemde mee voor de destructieve bombardementen in het Midden-Oosten. De heer Dewinter eiste in 2014 zelfs meer dan luchtbombardementen maar een grondoffensief in Syrië. Toen was de territoriale integriteit van Syrië blijkbaar niet van belang, toen waren er nog andere bondgenootschappen.

Over warme vriendschapsbanden met Saoedi-Arabië en wapenleveringen aan het Saoedische vorstenhuis, daarover is het ook helemaal stil. Ik stel nochtans samen met een aantal collega's hier vast dat vandaag nog in de krant stond dat in de Antwerpse haven wapens zijn doorgevoerd richting Saoedi-Arabië, wapens waarvan we weten dat ze niet zelden bij gewapende jihadistische groeperingen komen zoals Al-Nusra en IS. Een cadeau van Saoedi-Arabië aan hen, hoofdsponsor van het terrorisme in het Midden-Oosten. Maar daarover geen woord, want Saoedi-Arabië is wel een bondgenoot.

Toen de vluchtelingen massaal richting Europa trokken, mede als gevolg van de bombardementen, werkte de EU een pushbackbeleid uit op grote schaal. Ze sloten een deal met Erdogan, gaven hem geld.

De voorzitter: Mijnheer D'Haese, mag u onderbroken worden?

Jos D'Haese (PVDA): Ik zal mijn betoog eerst afmaken en dan kan de heer Keulen tussenkomen.

Ze sloten een deal met Erdogan om de Syrische vluchtelingen vooral in Turkije te houden. Toen was Erdogan wel een bondgenoot. Het is duidelijk dat een buitenlandse militaire interventie, een oorlog, onvoorspelbare wendingen en onverwachte bondgenoten in het jaar kan hebben maar nooit democratische rechten, nooit sociale vooruitgang en nooit de veiligheid van de betrokken bevolkings-groepen vooruit kan helpen. Om dialoog en vreedzaam samenleven mogelijk te maken, is dialoog dan ook centraal en moeten we de VS en de Europese troepen wegtrekken uit het Midden-Oosten, de banden met Saoedi-Arabië herbekijken en uiteraard de Turkse troepen laten wegtrekken uit Syrië. Maar dat evenwicht vind ik in die voorstellen van resolutie niet terug.

België en de Verenigde Naties moeten er alles aan doen om tot een echte dialoog te komen, tot echte onderhandelingen tussen alle betrokken partijen, met als leidraad de principes van het internationaal recht, dat in dit conflict zo vaak geschonden is.

Ik hoor hier vandaag zeggen dat we het binnenlands conflict in Turkije niet mogen importeren in België, maar wat zijn jullie aan het doen, denken jullie? Er is maar één reden waarom het Vlaams Belang hier een voorstel van resolutie indient over Syrië, en dat heeft de heer Deckmyn hier zojuist heel duidelijk gemaakt: dat is omdat ze een dankbare stok hebben gevonden om te slaan in de richting van de Turkse gemeenschap van ons land. *(Opmerkingen en gelach bij het Vlaams Belang)*

Jullie kunnen ermee lachen maar jullie weten dat het waar is. De helft van het betoog van de heer Deckmyn ging over Turkse organisaties of organisaties van mensen met Turkse roots hier in België. *(Opmerkingen bij het Vlaams Belang)*

Die organisaties, mijnheer Deckmyn, hebben al meer gedaan voor de integratie hier in België dan alle Vlaams Belangers samen! *(Opmerkingen bij het Vlaams Belang)*

Wees daar maar zeker van! *(Applaus bij de PVDA)*

Jullie zeggen 'Turkije uit de Europese Unie' maar jullie bedoelen eigenlijk 'de Turken uit de Europese Unie'. In dat spelletje speelt de N-VA blijkbaar graag mee, maar wij niet. *(Opmerkingen bij het Vlaams Belang)*

Beschamend, dat zijn jullie. Laat me dat heel duidelijk maken. Beschamend, dat zijn jullie, degenen die samen gaan zitten met dictators en hier achteraf mooie woorden komen brengen, degenen die buitenlandse conflicten gebruiken om organisaties die hier hard werken om integratie in onze samenleving mogelijk te maken, buitenspel te zetten! Dat is beschamend en dat mag u gerust weten! *(Opmerkingen bij het Vlaams Belang. Applaus bij de PVDA)*

Wij eisen respect voor het internationaal recht en zijn daarom tegen de inval van Turkije in Syrië gekant. Wij zijn voor dialoog en samenwerking, niet voor geweld. Maar wij eisen ook respect en samenwerking in ons land, in België – tegen de verdeel-en-heerspolitiek, tegen de anti-Turkse gevoelens die hier worden opgehitst om er zelf electoraal beter van te worden. Wij zullen ons daarom onthouden bij de stemming over dit voorstel van resolutie.

De voorzitter: De heer Keulen heeft het woord.

Marino Keulen (Open Vld): Het is toch heel simpel. U vraagt respect voor de internationale rechtsorde. Wij vragen respect voor de waarheid. U kunt toch onmogelijk beweren zonder ook maar enigszins wit weg te trekken dat de EU verantwoordelijk is voor IS en voor de jihadisten. Het zijn verdorie tientallen en tientallen Europeanen die het slachtoffer zijn geworden van de aanslagen van die jihadisten! Dat is toch de wereld op zijn kop! *(Applaus bij de meerderheid)*

Jos D'Haese (PVDA): Dat is niet de wereld op zijn kop. Dat is nu juist het punt.

Marino Keulen (Open Vld): Heeft Europa een poging gedaan om de oppositie tegen de dictatuur van het Assadregime te steunen? Ik daag u uit om ergens een voorbeeld te vinden waar Vlaanderen de afgelopen jaren – in meervoud – nog een wapenexportlicentie heeft gegeven voor Saoedi-Arabië. Als er ergens duidelijk afstand is genomen van dat regime en het salafisme, dat gekoppeld is aan het Saoedische koningshuis, dan is het wel hier, in de Vlaamse Regering en in het Vlaams Parlement. *(Applaus bij de meerderheid)*

U bewijst lippendienst aan de Turkse verenigingen op het grondgebied van Vlaanderen, maar in feite bent u de vijfde colonne van het Erdoganregime, want dat is het waar het in de feiten op neerkomt als je de conclusie trekt uit uw pleidooi. *(Applaus bij de meerderheid)*

Dat zijn feiten. Dat is de waarheid. Dat is geen ideologie. Dat is het enige wat u geeft als antwoord op reële problemen, op praktische uitdagingen.

De voorzitter: De heer D'Haese heeft het woord.

Jos D'Haese (PVDA): Dat partijen die zich democratisch noemen, applaudiseren voor iemand die erop wijst dat verschillende Europese landen hebben samengewerkt, ondersteund, gefinancierd en wapens geleverd aan net die

groepen die het islamitisch fundamentalisme in Syrië hebben aangewakkerd, dat dat door u wordt gebruikt om mij uit te maken voor een vijfde colonne van Erdogan, die ik in mijn toespraak meermaals heb veroordeeld: dat vind ik dit parlement onwaardig.

De voorzitter: De heer Keulen heeft het woord.

Marino Keulen (Open Vld): Die groepen hebben net gestreden tegen IS en tegen het jihadisme op Syrische bodem. *(Opmerkingen van Jos D'Haese)*

De voorzitter: Mijnheer D'Haese, de heer Keulen heeft het woord.

Mijnheer Keulen, wilt u nog iets zeggen? *(Nee)*

Mevrouw Van dermeersch heeft het woord.

Anke Van dermeersch (Vlaams Belang): Voorzitter, ik wil mij verzetten tegen de aantijgingen die hier ten overstaan van Vlaams Belang worden geuit door collega D'Haese. Ik voel mij daardoor aangesproken. Ik heb als enig vrouwelijk parlementslid in dit halfroond het lef gehad om af te reizen naar Damascus in Syrië, op uitnodiging van de voorzitter van de commissie Buitenlandse Zaken in Syrië. Ik heb daarbij mijn eigen leven geriskeerd. Ik ben op die uitnodiging ingegaan en ik ben daarnaartoe gegaan. En ja, die democratie is absoluut niet wat het moet zijn. Het kan altijd beter, trouwens hier in ons land ook.

Marino Keulen (Open Vld): Het is een dictatuur!

Anke Van dermeersch (Vlaams Belang): Ik ben daarnaartoe gegaan om te horen wat de noden zijn van kinderen en vrouwen ter plaatse. Die noden zijn zeer groot. Ik ben daarnaartoe gegaan om mensen te helpen. Iedereen is hier loze woorden aan het spreken en veel bravoure aan het tonen. Het valt mij op dat het vooral de mannen zijn onder elkaar die heel veel bravoure tonen in woorden en resoluties die nergens op neerkomen. Waar het op neerkomt, is om mensen te helpen. En ja, ik ben naar Syrië gegaan. Ik ben daar inderdaad op bezoek geweest. Dat is geen perfecte democratie. Dat zijn wij ook niet. Maar daar zijn mensen in nood en die moeten geholpen worden. Ik heb als enige vrouw in dit halfroond het lef gehad om mensen te helpen, ongeacht onder welk soort regime zij leven.

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Ik wil gewoon voor alle duidelijkheid vóór de stemming aan de collega's duidelijk maken dat er in de tekst die nu op hun banken ligt, één woordje bij komt. Het gaat om de laatste zin van de overwegingen, net voor we de vragen stellen aan de Vlaamse Regering. Het gaat over de zin "besluit dat in het licht van deze nieuwe humanitaire crisis in Noord-Syrië, kort na de recente crisis in Afrin, bovenop de nefaste evolutie op vlak van democratie en mensenrechten, er geen toekomst is in de EU voor Turkije". Daar komt het woord 'nu' bij: "er nu geen toekomst is in de EU voor Turkije". Zo weet iedereen waarover we straks stemmen.

De voorzitter: De heer Deckmyn heeft het woord.

Johan Deckmyn (Vlaams Belang): Tijdens het debat over de actuele vragen heb ik het al gezegd: blijkbaar krabbelt de heer Tommelein terug voor links om er toch een paar aan boord te houden. Eigenlijk is dat een echte tsjeventruc. Men gaat nu grote woorden gebruiken om alles in Turkije te veroordelen. Men zegt dat Turkije niet in de Europese Unie mag. Wel, het tegendeel is waar. Men doet nu alsof men daar echt mee begaan is, alsof men echt die onderhandelingen wil

stoppen, maar het is overduidelijk dat men zelfs de toetredingsonderhandelingen niet wil stoppen.

De beklemtoning van het woordje 'nu' is heel duidelijk de truc om achteraf heel vlotjes over te gaan tot de orde van de dag. U begrijpt dat het Vlaams Belang zich hierin niet kan vinden. Vanaf het moment dat de toetredingsonderhandelingen met Turkije begonnen zijn, hebben we ervoor gewaarschuwd dat Turkije politiek, cultureel of religieus geen deel kan uitmaken van de Europese Unie, nu niet en in de toekomst niet. Wij blijven hetzelfde zeggen. Jullie doen alsof jullie eventjes meegaan in die retoriek, maar uiteindelijk is dit slechts tijdelijk. Het betere tsjevenwerk dus.

De voorzitter: De heer De Reuse heeft het woord.

Immanuel De Reuse (Vlaams Belang): Collega Tommelein, ik wil graag een verduidelijking van u – en dat is interessant voor de parlementaire documenten en de geschiedschrijving later. Wanneer zult u dan wel weer akkoord gaan met de start van de toetredingsonderhandelingen? Als Turkije zich heeft teruggetrokken uit Syrië? Als alle schade is vergoed?

Pas op, Syrië is geen nieuw feit. We hebben ook nog altijd Noord-Cyprus. Hoe gaat u daarmee omgaan? U kunt het misschien allemaal in één beweging doen. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Ik denk dat er geen probleem is om dat woordje daaraan toe te voegen. Dat waren we ook overeengekomen. Het grote verschil met eerdere besprekingen is dat wij vroeger hadden gevraagd om de toetredingsonderhandelingen op te schorten. Nu vragen wij om de toetredingsonderhandelingen te stoppen.

Dat wil dus zeggen dat we denken dat op dit ogenblik, gelet op de feiten, Turkije niet langer kandidaat-lid van de Europese Unie kan zijn. Op dit ogenblik zijn er vijf kandidaat-lidstaten, waaronder Turkije, Noord-Macedonië, Montenegro en Albanië. Turkije heeft ondertussen al meer dan dertig jaar geleden een aanvraag ingediend om kandidaat-lid te worden. De onderhandelingen zijn bezig van 2015. Van de verschillende hoofdstukken zijn er een paar afgesloten; in andere er absoluut geen vooruitgang geboekt. De jaarlijkse toetredingsrapporten van de Europese Commissie zijn ook meestal negatief.

Nu is er natuurlijk een nieuw feit. Vorig jaar was er de inval in de Syrische stad Afrin, nu is er de inval in Koerdistan, in Noord-Syrië. Dat zijn natuurlijk nieuwe feiten waardoor Turkije niet meer voldoet aan de criteria van Kopenhagen, de criteria die worden opgelegd aan kandidaat-lidstaten van de Europese Unie.

Als we nu zeggen dat we die toetredingsonderhandelingen willen stoppen, houdt dat ook in dat we niet willen dat Turkije nog langer kandidaat-lidstaat is. Dat wil niet zeggen dat door wat er over tien, twintig of dertig jaar gebeurt, die situatie niet kan wijzigen. Hier vragen wij uitdrukkelijk om die toetredingsonderhandelingen niet langer te voeren. Wij willen die stoppen en niet gewoon opschorten. We gaan dus verder dan wat er destijds in een resolutie is gestemd. *(Applaus bij de N-VA)*

Bart Tommelein (Open Vld): Ik krabbel helemaal voor niets of niemand terug. De collega's die samen met mij het voorstel van resolutie hebben besproken en definitief hebben vastgelegd, kunnen getuigen dat dat woordje 'nu' voor mij belangrijk is, omdat ik een land nooit definitief wil afrekenen op basis van zijn

huidige leiding. Als we dat hadden gedaan in het verleden, dan was er vandaag geen Europa noch een Europese Unie.

De Europese geschiedenis leert ons dat samenwerken en vrede sluiten ons vooruit helpen, en dat stellingnames met het woord 'nooit' altijd nefast zijn. Dat betekent dat wij heel duidelijk zijn: wij vragen dat de toetredingsonderhandelingen met Turkije nu stopgezet worden, met de nadruk op 'stopgezet', maar ook met de nadruk op 'nu'. Als u een verschil wilt tussen het Vlaams Belang en ons, hebt u er alvast één gevonden: wij zijn geen fractie die 'nooit, jamais, never' zegt. Wij laten alles open voor gesprekken, maar nu is dat onmogelijk, en nu worden de toetredingsonderhandelingen stopgezet. *(Applaus bij Open Vld)*

Vera Jans (CD&V): Dit debat gaat opeens een heel andere richting uit, alsof we hier tijdens het debat een aantal andere standpunten innemen. Deze resolutie draagt een heel duidelijk standpunt in zich. Dat staat er duidelijk in. Ik heb in mijn tussenkomst de kans ook niet onbenut gelaten om daarop de aandacht te vestigen. Ik heb ook gesteld dat er voor het huidige Turkije geen plaats is binnen de EU en dat er geen verdere gesprekken gevoerd kunnen worden. Dat is echter ook voor CD&V geenszins een onomkeerbaar proces. Het is dus wel duidelijk dat wat de heer Tommelein en de heer Vanlouwe hier stellen, van in den beginne de bedoeling was. Ik stel dan ook voor om niet verder te bakkeleien over een zetfout. *(Opmerkingen van het Vlaams Belang)*

Chris Janssens (Vlaams Belang): Als CD&V'ers 'tsjeverij' tegenwoordig vertalen als 'zetfouten', heeft collega Jans inderdaad gelijk. Maar ik betreur dat men nu krampachtig één woordje – maar wel een heel belangrijk woord, bestaande uit twee letters – wil toevoegen aan deze tekst. Ik moet eerlijk zeggen dat wij geneigd waren om in eerste instantie de tekst van de meerderheidspartijen zoals die hier vandaag voorligt, goed te keuren. Maar dat men daar nu het woordje 'nu' aan wil toevoegen, dat men daarmee de deur blijkbaar opnieuw wil openzetten voor verdere onderhandelingen... *(Opmerkingen van Vera Jans en Bart Tommelein)*

Mijnheer Tommelein, u wou daarnet niet onderbreken tijdens uw betoog, en nu gaat u mij onderbreken, terwijl ik mijn zin nog niet afgemaakt heb. Een beetje geduld, u krijgt ongetwijfeld het woord.

Er moet nu dus inderdaad krampachtig een woord aan deze tekst toegevoegd worden, blijkbaar om daarmee de goedkeuring van links te krijgen. Ik heb de collega van Groen horen vragen of hier nadrukkelijk door de meerderheidspartijen gezegd kan worden dat het alleen maar om een tijdelijke stopzetting van de onderhandelingen gaat. Dan is men bij Groen – niet waar, mevrouw Almaci? – bereid om de voorliggende tekst goed te keuren. Dat verbaast mij ten zeerste. Laat mij dan duidelijk zijn wat mijn fractie betreft, mijnheer Tommelein. Turkije is een land waar er geen scheiding der machten is, waar er geen democratie is, waar er geen vrijheid van meningsuiting is – reden allicht ook waarom collega D'Haese zo'n enthousiaste bondgenoot is van de heer Erdogan –, maar voor ons is Turkije geografisch, noch cultureel, noch religieus een land dat ooit tot de Europese Unie kan toetreden. Het is daarom ook in dit Vlaams Parlement gepast om te zeggen dat we definitief een einde moeten maken aan die toetredingsonderhandelingen, en dat, wat het Vlaams Belang betreft, de status van Turkije als kandidaat-lidstaat definitief ingetrokken moet worden. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

Bart Tommelein (Open Vld): We kunnen daarover blijven discussiëren. Als ik heel duidelijk zeg dat de toetredingsonderhandelingen stopgezet moeten worden, zegt u hetzelfde. Het enige verschil is dat u wilt spreken voor toekomstige parlementen en voor toekomstige leiders. Dat doen wij dus niet. Wij beslissen

vandaag dat het niet kan, maar wij willen absoluut nooit zeggen dat het nooit zal kunnen. Dat betekent dat het op dat moment aan de leiders zal zijn om te beslissen om eventueel opnieuw onderhandelingen op te starten. Mijnheer Janssens, wij vragen in deze tekst niet dat het opgeschort wordt, wij vragen dat het stopgezet wordt. Er is een verschil tussen opschorten en stopzetten.

Ten tweede ga ik het u duidelijk aantonen. Wat ziet u bij de vragen onder punt 1 staan? "Wij vragen aan de Europese Unie om nu de toetredingsonderhandelingen stop te zetten." De enige aanvulling is dat het niet alleen in de vragen aan de Vlaamse Regering is, maar dat het ook in de overwegingen staat. Hier wordt niet aan de een of andere vraag een woord toegevoegd. Dat was trouwens gisteren al gevraagd in het overleg met de opstellers van deze resolutie.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Collega Tommelein, één ding zal nooit veranderen. U moet eens een atlas openslaan, en kijken waar Turkije ligt. U zult dan, samen met ons, kunnen vaststellen dat Turkije niet in Europa ligt. Wat ons betreft, zal dat ook nooit veranderen. Tenzij u van plant bent om de atlas ooit te hertekenen, kunt u samen met ons vaststellen dat Turkije vandaag niet, morgen niet, en nooit een Europees land zal zijn. *(Applaus bij Vlaams Belang)*

Jeremie Vaneeckhout (Groen): Collega's, ik denk dat we heel dicht bij elkaar zitten. Het is belangrijk dat dit parlement een heel duidelijk signaal geeft. Voor onze fractie is het duidelijk dat het hier inderdaad om een tijdelijke maatregel gaat. *(Opmerkingen bij Vlaams Belang)*

Het is onze ambitie om, in welk politiek systeem dan ook, de Turken uit te nodigen om mee deel uit te maken van een democratische rechtsstaat, en om die keuzes heel consequent te maken, samen met ons en in welk model dan ook. Daarom zijn we voorstander van dit voorstel van resolutie, omdat het aangeeft dat die intentie mogelijk is. Als andere fracties dat interpreteren als een stopzetting, dan is dat voor ons een tijdelijke opheffing van de onderhandelingen.

Karl Vanlouwe (N-VA): Het spijt me, maar dan moet u de tekst toch goed lezen, collega. Er is een verschil tussen schorsen en stopzetten. Wij vragen inderdaad om de toetredingsonderhandelingen stop te zetten. Dat wil zeggen dat men niet langer voldoet aan de criteria, en dat men niet langer een kandidaat-lidstaat is. Dat is een groot verschil met wat in het verleden werd gevraagd, namelijk een tijdelijke opschorting.

Vanwege die oorlogsdad vragen wij inderdaad om de toetredingsonderhandelingen stop te zetten, net als de toetredingssteun, die Turkije al veel te lang van ons ontvangt. Laten we daar toch heel duidelijk in zijn. Dat blijkt ook heel uitdrukkelijk uit deze tekst.

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? *(Nee)*

De bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemmingen over de voorstellen van resolutie houden.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Chris Janssens, Kristof Slagmulder en Johan Deckmyn betreffende de veroordeling door het Spaanse Hooggerechtshof van Catalaanse politici tot jarenlange gevangenisstraffen

– 109 (2019-2020) – Nr. 1

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Karin Brouwers, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Vera Jans en Wilfried Vandaele betreffende de situatie in Catalonië

– 110 (2019-2020) – Nr. 1

Voorstellen tot spoedbehandeling

De voorzitter: Dames en heren, vanmiddag heeft de heer Wilfried Vandaele bij motie van orde een voorstel tot spoedbehandeling gedaan van het voorstel van resolutie van Karl Vanlouwe, Karin Brouwers, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Vera Jans en Wilfried Vandaele betreffende de situatie in Catalonië.

Vanmiddag heeft de heer Chris Janssens bij motie van orde een voorstel tot spoedbehandeling gedaan van het voorstel van resolutie van Chris Janssens, Kristof Slagmulder en Johan Deckmyn betreffende de veroordeling door het Spaanse Hooggerechtshof van Catalaanse politici tot jarenlange gevangenisstraffen.

Is het parlement het eens met die voorstellen tot spoedbehandeling? (*Instemming*)

Dan stel ik voor dat de voorstellen van resolutie van Chris Janssens, Kristof Slagmulder en Johan Deckmyn betreffende de veroordeling door het Spaanse Hooggerechtshof van Catalaanse politici tot jarenlange gevangenisstraffen en van Karl Vanlouwe, Karin Brouwers, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Vera Jans en Wilfried Vandaele betreffende de situatie in Catalonië onmiddellijk worden behandeld.

Is het parlement het daarmee eens? (*Instemming*)

Het incident is gesloten.

Bespreking

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde zijn de voorstellen van resolutie van Chris Janssens, Kristof Slagmulder en Johan Deckmyn betreffende de veroordeling door het Spaanse Hooggerechtshof van Catalaanse politici tot jarenlange gevangenisstraffen en van Karl Vanlouwe, Karin Brouwers, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Vera Jans en Wilfried Vandaele betreffende de situatie in Catalonië.

Ik stel voor de besprekingen van de voorstellen van resolutie samen te voegen tot één bespreking. Is het parlement het hiermee eens? (*Instemming*)

De bespreking is geopend.

De heer Slagmulder heeft het woord.

Kristof Slagmulder (Vlaams Belang): Geachte collega's, Catalonië staat sinds deze week opnieuw volop in de belangstelling. Dat is niet omdat het uiteindelijk toch onafhankelijk is geworden, maar wel omdat vooraanstaande Catalaanse politici zware celstraffen hebben gekregen van het Spaanse Hooggerechtshof, dit vanwege het organiseren van een onafhankelijkheidsreferendum in oktober 2017.

Dat was een referendum waarbij 90 procent van de deelnemers zich had uitgesproken voor een onafhankelijke Catalaanse staat.

Zoals we ondertussen allemaal weten, werd in de nasleep van dat referendum door de Spaanse politie heel wat buitensporig geweld gebruikt tegen vreedzame Catalaanse kiezers en demonstranten. Deze beelden zijn toen de wereld rondgegaan. Democratisch verkozen politici, waaronder ook ministers, werden in de cel gegooid alsof het de ergste criminelen waren. Welke criminele feiten hebben zij uiteindelijk gepleegd? Geen enkel. De Catalaanse regering wou via een referendum uiting geven aan het Catalaanse onafhankelijkheidsstreven. Democratischer kan haast niet.

Collega's, wij van het Vlaams Belang – en ik hoop wij niet alleen – reageren dan ook verontwaardigd en vol ongeloof op de ongegronde en buitenproportionele celstraffen die negen Catalaanse nationalistes hebben gekregen. Ze worden onder andere veroordeeld wegens opruiing en misbruik van overheidsmiddelen en kregen celstraffen van negen tot dertien jaar en zware geldboetes en ze verliezen ook nog eens hun burgerrechten.

Dit neigt overduidelijk naar een politieke afrekening door de Spaanse staat via de rechtbank, louter en alleen omdat het Catalaanse volk los van Spanje zijn eigen toekomst wil uitstippelen. In Catalonië werden geen daden veroordeeld, maar ideeën, de idee van onafhankelijkheid.

Collega's, Europa kijkt weg, ook nu weer. De woordvoester van Commissievoorzitter Juncker liet maandag weten dat de positie van de EU niet gewijzigd wordt omdat het een louter interne Spaanse kwestie betreft. Vrije meningsuiting is blijkbaar heilig voor de EU, behalve wanneer een mening, zoals onafhankelijkheid, ingaat tegen de belangen van het establishment. Van hypocrisie gesproken.

Vandaag en morgen vindt er een Europese Raad plaats. Ik ben benieuwd of er lidstaten zullen zijn die de veroordeling zullen aankaarten. Wat zal premier Michel doen? De Vlaamse minister-president verklaarde eerder deze week dat de zware straffen buiten proportie zijn. Het conflict zou volgens hem opgelost moeten worden via dialoog rond de politieke onderhandelingstafel. Volgens de media wordt hij daarin door onder andere viceministers-presidenten Crevits en Somers bijgetreden. Maar heeft deze Vlaamse Regering dan ook de moed om daadwerkelijk initiatieven te nemen?

Is streven naar onafhankelijkheid een misdaad? Natuurlijk niet, het is een toegelaten politiek streven. Artikel 1 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten stelt duidelijk: "Alle volken bezitten het zelfbeschikkingsrecht. Uit hoofde van dit recht bepalen zij in alle vrijheid hun politieke status en streven zij vrijelijk hun economische, sociale en culturele ontwikkeling na."

Datzelfde beschikkingsrecht is trouwens ook opgenomen in artikel 1 van het Handvest van de Verenigde Naties. Ook volgens een arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens is staatskundige verandering nastreven als politiek project toegelaten. Er zijn twee voorwaarden: "Ten eerste moet men democratische middelen gebruiken, dus geen geweld, ten tweede moet het maatschappijmodel dat men nastreeft democratisch zijn". Dat zijn twee voorwaarden die in Catalonië het geval zijn. De Catalanen hebben de voorbije jaren bij elke actie of manifestatie steeds duidelijk gemaakt dat hun verzet democratisch en pacifistisch is.

De Europese Commissie moet wat ons betreft onmiddellijk gesprekken opstarten met Spanje. De Europese lidstaten zouden hun tanden moeten laten zien door dit

vonnis scherp te veroordelen. Het Vlaams Belang steunt alleszins de Catalanen in hun legitieme en democratische strijd voor onafhankelijkheid, want nationalisme is géén misdaad! Uiteindelijk zal Catalonië, net als Vlaanderen trouwens, ooit onafhankelijk worden. Ik hoop van harte dat wij in Vlaanderen dergelijke toestanden nooit hoeven mee te maken.

Daarom vragen wij aan het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering via dit voorstel van resolutie om de jarenlange celstraffen voor vreedzame democratisch verkozen Catalaanse politici krachtig te veroordelen. Wij vragen ook om bij de Spaanse regering en de Spaanse ambassadeur te protesteren tegen de gevangenzetting van democratisch verkozen politici. Wij vragen dat de Spaanse regering amnestie verleent aan de veroordeelde politici en indien de politieke gevangenen niet worden vrijgelaten, vragen wij om in samenspraak met andere Europese landen werk te maken van sancties tegen het Spaanse regime. (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Collega's, ik wil dit beeld hier toch even tonen. Het zijn tekeningen, gemaakt van foto's, van twaalf personen. Het gaat om politici als u en ik, van diverse strekkingen, van links tot rechts.

Santi Vila, voormalig minister van Ondernemen: veroordeeld tot 60.000 euro boete wegens ongehoorzaamheid.

Meritxell Borrás, voormalig minister van Bestuurszaken: veroordeeld tot 60.000 euro boete wegens ongehoorzaamheid.

Carles Mundo, voormalig minister van Justitie: veroordeeld tot 60.000 euro boete wegens ongehoorzaamheid.

Jordi Cuixart, leider van de culturele burgerbeweging OC: veroordeeld tot negen jaar gevangenisstraf wegens opruiing.

Jordi Sánchez, leider van de onafhankelijkheidsbeweging ANC: veroordeeld tot negen jaar gevangenisstraf wegens opruiing.

Joaquim Forn, voormalig minister van Binnenlandse Zaken: veroordeeld tot tien en een half jaar gevangenisstraf wegens opruiing.

Josep Rull, voormalig minister van Ruimtelijke Ordening: veroordeeld tot tien en een half jaar gevangenisstraf wegens opruiing.

Carme Forcadell, voormalig voorzitter van het Catalaans parlement: veroordeeld tot elf en een half jaar gevangenisstraf wegens opruiing. Zij werd hier door voormalig parlementsvoorzitter Jan Peumans ontvangen.

Dolors Bassa, voormalig minister van Werk en Sociale Zaken: veroordeeld tot twaalf jaar gevangenisstraf wegens opruiing en misbruik van publieke middelen.

Jordi Turull, voormalig minister en kabinetswoordvoerder: veroordeeld tot twaalf jaar gevangenisstraf wegens opruiing en misbruik van publieke middelen.

Raul Romeva, ecologist, voormalig minister van Buitenlandse Actie: veroordeeld tot twaalf jaar gevangenisstraf wegens opruiing en misbruik van publieke middelen.

Oriol Junqueras, voormalig viceminister-president, minister van Financiën en leider van de sociaaldemocratische partij ERC: veroordeeld tot dertien jaar gevangenisstraf wegens opruiing en misbruik van publieke middelen.

Al deze mensen zijn collega's zoals u en ik, van diverse kleur, van links tot rechts, van verschillende partijen. Beeld u zich allemaal eens in wat u de voorbije tien jaar hebt gedaan en wat zij de volgende negen tot tien jaar niet zullen kunnen doen omdat ze achter de tralies zullen zitten. Ondertussen zitten de meesten ook al twee jaar in voorlopige hechtenis.

Na eerdere dreigementen, ook het terugschroeven van de autonomie, ook de staatsrepressie die er bestaat in Spanje, maar ook het gewelddadige politietoedredden tegen de vreedzame Catalaanse burgers twee jaar geleden op 1 oktober 2017, tegen mensen die hun stem wilden uitbrengen voor of tegen de onafhankelijk van Catalonië, zitten we nu in een nieuwe, trieste episode in de Catalaanse kwestie, in een andere EU-lidstaat. De straffen die het Spaanse hooggerechtshof eergisteren heeft uitgesproken, zijn extreem zwaar, buitenproportioneel en totaal onaanvaardbaar.

Na dat eerdere gewelddadige politietoedredden, na het machtsvertoon van de Guardia Civil in Barcelona en andere Catalaanse steden, na het verhinderen of bijna verhinderen van een referendum en nu deze buitenproportionele straffen, zoals erkend door de meeste partijen in dit halfrood, stel ik me toch wel de vraag of de grenzen van de rechtsstaat niet werden overschreden.

Collega's, in dit halfrood zijn wij allemaal politiek actief: van links over rechts, van sociaaldemocraten, ecologen, liberalen, christendemocraten tot Vlaams-nationalisten. We komen allemaal op voor onze idealen en we doen dat op een democratische en vreedzame manier. Dat hebben wij gemeen met deze collega-politici, Catalaanse ministers en parlementsleden en activisten, die nu veroordeeld zijn voor hun politiek engagement. Het is dan ook onze plicht om als volksvertegenwoordigers uit Vlaanderen een signaal te geven. Politici horen in een parlement waar ze democratisch verkozen zijn, waar ze debatteren, discussiëren en verschillende meningen kunnen hebben. Politici horen niet thuis achter de tralies. Zij horen niet thuis in een gevangenis. Zij horen niet thuis in de rechtbank. Daarom steunen wij onverkort de oproep tot onmiddellijke vrijlating van deze, wat wij noemen, politieke gevangenen. Politieke conflicten moeten worden beslecht in het stemlokaal, via dialoog en via een parlementair debat, niet via de rechtbank, niet via repressie, niet via geweld.

Het is dan ook erg bitter om te moeten vaststellen dat niet iedereen dit durft te verdedigen. Deze week zagen wij dan ook verklaringen van de woordvoerder van de Europese Unie. Opnieuw liet deze woordvoerder weten dat dit een interne Spaanse aangelegenheid zou zijn waarover de Europese Commissie zich niet wenst uit te spreken. Dit stilzwijgen staat dan ook in schril contrast met het vaak morele vingertje dat de Commissie opsteekt naar andere lidstaten. Een bepaalde Europese elite die het vaak heeft over normen en waarden, over een unie van normen en waarden, verliest wel degelijk haar geloofwaardigheid wanneer ze blijft weggijken van dit probleem, van deze Catalaanse kwestie.

Geen standpunt innemen wanneer verkozen politici achter de tralies worden gezet, is schuldig verzuim. Ik hoop dat de Europese Commissie niet solliciteert voor de Nobelprijs voor hypocrisie. Men kan niet een vingertje opsteken naar landen zoals Polen over de mediawet, naar Hongarije en Italië over de migratiepolitiek of naar Roemenië over het gebrek aan strijd tegen corruptie en gemakkelijheidshalve blijven zwijgen over de veroordeling van Catalaanse politici, collega's van ons, in Spanje.

Collega's, met dit voorstel van resolutie veroordelen wij uitdrukkelijk de buitenproportionele straffen en vragen wij de vrijlating van de negen veroordeelde politici en activisten. Wij blijven aandringen op een politieke dialoog tussen Barcelona en Madrid en wij vragen heel uitdrukkelijk dat de Europese Unie haar

verantwoordelijkheid opneemt en niet langer wegkijkt maar een bemiddelingsrol opneemt. Ik hoop dan ook op uw steun. (*Applaus bij de meerderheid*)

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (CD&V): Collega's, in 2017 hebben we hier op dezelfde plaats een resolutie goedgekeurd rond Catalonië. Het brutale politieoptreden had ons toen geschokt en we beseften dat de zo noodzakelijke dialoog bemoeilijkt zou worden. Twee jaar later lijkt een politieke oplossing verder weg dan ooit. Hoewel aan de zwaarste aanklacht geen gevolg werd gegeven – men vroeg 25 jaar –, kregen de Catalaanse beklaagden disproportioneel zware straffen. Het is hier uitgebeeld door onze collega.

Dat dit leidt tot heel wat verontwaardiging en onbegrip, niet alleen binnen de Catalaanse gemeenschap maar ook daarbuiten, is duidelijk. Wij als parlementsleden kunnen alleen maar aanvoelen wat dit zou betekenen. Ik vind dat u dit op een mooie manier hebt geschetst. Dus, verontwaardiging is er zeker ook van onze kant.

Uiteraard moeten we belang hechten aan het respecteren van de onafhankelijkheid van het gerecht. Als we dit in twijfel trekken, dan ondergraven we de scheiding der machten, wat toch mee het fundament van een democratie vormt. Maar dat neemt niet weg dat in dit geval de uitgesproken straffen buiten alle verhouding lijken te staan. Het verlenen van gratie, het liefst in het kader van een algemeen akkoord, zou een opportuniteit moeten zijn voor het Spaanse centrale gezag om een proces van de-escalatie in gang te zetten en zo te komen tot een duurzame oplossing.

CD&V heeft de voorbije jaren steeds gesteld dat er in Spanje en Catalonië nood is aan dialoog, met respect voor het democratische en wettelijke kader. Ook nu blijven we hierop aandringen. We erkennen – en dat komt ook tot uiting in het nieuwe regeerakkoord – het belang van regio's en hun zoektocht of streven naar onafhankelijkheid, en dit binnen een democratisch en wettelijk kader. Ik denk dat België het land bij uitstek is waar de zucht naar meer autonomie voor de regio's bewerkstelligd werd via een democratisch en wettelijk proces.

Het is niet radicalisering die daartoe zal leiden. Radicalisering heeft nog nooit geleid tot een voor iedereen aanvaarde oplossing. Spanje heeft altijd bewezen dat het anders kan. De afgelopen veertig jaar heeft het land zich ontwikkeld tot een EU-lidstaat waar verschillende regio's een grote mate van autonomie hebben verworven. Spanje is erin geslaagd de regionale, taalkundige en historische verscheidenheid van het Iberisch schiereiland institutioneel te vertalen. Catalonië heeft er dankbaar gebruik van gemaakt. Het heeft zich kunnen ontwikkelen tot een zeer welvarende regio met behoud van zijn specifieke karakter met een ruime autonomie binnen Spanje en binnen het samenwerkingsverband van de Europese Unie.

Collega's, net zoals in onze resolutie van de vorige legislatuur vragen we om zowel in Madrid als in Barcelona aan te dringen op politieke dialoog en om de internationale gemeenschap een bemiddelende rol te laten spelen om tot een vreedzame en duurzame dialoog te komen. Om dit mogelijk te maken moet Madrid een opening creëren door gratie te willen verlenen. Dit lijkt ons een belangrijk gegeven.

De CD&V-fractie ondersteunt uiteraard dit voorstel van resolutie, want we hebben het mee ingediend. Ik hoop dat het onderschreven zal worden door meerderheid én oppositie. Zo geven we een veel krachtiger signaal, indien mogelijk unaniem.

Ik hoop dat in de gespannen sfeer die sinds maandag Catalonië en wellicht heel Spanje in de ban houdt, alle partijen zullen kiezen voor een weg van de-escalatie en dialoog. In België weten we intussen dat slechts op deze wijze resultaten kunnen worden geboekt. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter: De heer Tommelein heeft het woord.

Bart Tommelein (Open Vld): Voorzitter, dames en heren, als politici als gevolg van een vreedzame politieke actie gevangenisstraffen krijgen opgelegd van tien tot dertien jaar, dan kunnen we ons daar, zeker als collega's, bezwaarlijk onverschillig bij voelen. Ook niet wanneer die straffen worden opgelegd door een hooggerechtshof van een democratische rechtsstaat binnen de Europese Unie, ook al is er objectief gezien sprake van een overtreding van de wet.

Het Catalaanse experiment van twee jaar geleden, waarbij politici en activisten buiten de Spaanse grondwet zijn getreden, krijgt zo een strafrechtelijk gevolg dat we allemaal als onredelijk en disproportioneel ervaren.

Collega's, het Catalaanse streven naar autonomie, althans door een deel van de Catalanen, is natuurlijk legitiem, maar ook de Spaanse staat heeft het recht om zijn territoriale integriteit te behouden en kan daartoe de juridische instrumenten gebruiken die hem conform het Spaanse recht ter beschikking staan. Dit is in de eerste plaats echter een politiek dispuut. Het is een fundamenteel dispuut, maar wel een politiek dispuut. Het Catalaanse volksnationalisme werd beantwoord met een staatsnationalistische reactie van de kant van de Spaanse regering. Collega's, wij zijn liberalen. Wij zijn geen volksnationalisten. Wij zijn ook geen staatsnationalisten. *(Opmerkingen)*

Het is niet uw afkomst die telt. Het is uw toekomst die telt. *(Gelach. Applaus. Opmerkingen)*

Collega's, ik spreek namens de liberale fractie. Laat dat duidelijk zijn. *(Gelach. Applaus)*

Het lijkt ons in het belang van alle burgers, Spaans of Spaans en tegelijk Catalaans, dat er naar een politieke oplossing wordt gezocht en dat er rond de tafel wordt gezeten met een open vizier, om na te gaan hoe deze situatie kan worden ontmijnd en welke oplossingen kunnen worden aangedragen in het belang van alle burgers. Ook Catalonië is immers geen homogeen blok, collega's. Er zijn er velen die onafhankelijkheid wensen, maar er zijn er ook velen die dat niet wensen. En zeker zijn er heel veel mensen die niet willen worden mee-geleurd in een bepaald avontuur.

Collega's, dat dit politieke conflict is geworden tot een juridisch conflict binnen de grenzen van de Europese Unie, is een pijnlijke zaak. Spaanse rechters hebben geoordeeld en het Mensenrechtenhof in Straatsburg desnoods ultiem zullen kunnen beoordelen of de rechtsspraak adequaat was. Deze situatie toont aan dat de opdracht van nieuwbakken Europees Commissaris Didier Reynders pertinent is: een striktere monitoring van de situatie van de rechtsstaat door de EU, en dus niet alleen in Polen of in Hongarije. Tegelijkertijd is het pijnlijk dat de Europese Unie oorverdovend stil blijft over deze kwestie. Aangezien dit een politieke discussie is, moet Europa ook een politiek bemiddelende rol op zich nemen. Daarom zullen wij als liberale fractie dit voorstel van resolutie steunen en goedkeuren, want het is een resolutie waarin we heel duidelijk oproepen tot een politieke oplossing, via politieke dialoog, via politiek overleg en met de bemiddeling van Europa en de internationale gemeenschap, in het belang van de vrijheid, in het belang van de vrije meningsuiting, in het belang van de rechtstaat, die twee fundamentele liberale principes zijn. *(Applaus bij de meerderheid)*

De voorzitter: De heer Vaneekhout heeft het woord.

Jeremie Vaneekhout (Groen): Collega's, het mag duidelijk zijn dat ik in dezen geen tekstwijzigingen ga voorstellen, kwestie van alle debatten en moeilijkheden over interpretatieverschillen te vermijden. *(Gelach)*

Wij gaan als fractie dit voorstel van resolutie steunen. *(Opmerkingen van Stefaan Sintobin)*

We gaan het voorstel van de meerderheidspartijen steunen. Het spijt mij, collega's.

We zijn het eens. Wij denken dat we ons als Vlaamse overheid, als Vlaams Parlement, heel duidelijk moeten uitspreken over de zaak in Catalonië. Wat daar beslist is, is politieke rechtspraak, die disproportioneel is en die we binnen de Europese Unie niet kunnen tolereren. We zijn het er dus over eens dat we heel duidelijk die positie moeten innemen, zoals we dat in andere conflicten doen.

Ik zal dezelfde boodschap geven als daarnet. Wij gaan er ook van uit dat we in andere gelijkaardige problemen dezelfde coherentie aan de dag zullen leggen. Wij gaan daar de komende maanden ook nauwlettend op toezien en dat samen met alle fracties in het parlement heel duidelijk proberen door te spreken. Maar het mag voor ons heel erg duidelijk zijn – en dat is een principiële, ideologische keuze, en af en toe is ideologie niet slecht, en dat past ook bij een progressieve, ecologische partij –: politieke problemen los je op met politieke oplossingen, gebaseerd op diplomatie en onderhandelingen.

En ik ben heel blij dat we nog altijd met een meerderheid van de fracties in het parlement zijn die daar in ieder conflict van overtuigd zijn. We zullen dit dus steunen. *(Applaus bij Groen, de meerderheid en sp.a)*

De voorzitter: Mevrouw Lambrecht heeft het woord.

Annick Lambrecht (sp.a): Collega's, ook ik zal kort zijn, maar toch heel duidelijk over waarom ook onze fractie dit voorstel van resolutie van de meerderheid wenst te steunen. Vier zaken zijn voor ons zeer belangrijk. Ten eerste is er de krachtige uiting dat de straffen inderdaad disproportioneel, buiten alle verhouding zijn. Ten tweede, het politiegeweld dat bezig is, zelfs op dit moment, kan niet en is ook buitenproportioneel. Ten derde is het heel belangrijk dat er in het voorstel van resolutie heel veel aandacht is voor dialoog, dialoog, dialoog. Ik denk dat dat het enige is waar we mee verder kunnen in dezen, het beste tegen de verharding. Ten vierde, heel belangrijk: de rol van de EU wordt nog eens toegelicht. Waar is de EU? Ze moet er meer zijn. Er moet worden bemiddeld. Met het voorstel van resolutie benadrukt de meerderheid dat ook. Wij willen dat steunen.

Ik wil echter ook steun vragen, steun aan de meerderheid. Als u nu immers een krachtadig signaal kunt geven over wat gebeurt in Catalonië, waar de mensenrechten zeer fel worden geschonden, dan hopen wij oprecht dat u een even krachtadig signaal kunt geven als mensenrechten worden geschonden in landen als Polen en het Hongarije van Orban. *(Opmerkingen)*

Wij hopen oprecht dat u ook de moed hebt om ter zake voorstellen van resolutie in te dienen, en we zullen u daarin steunen. *(Applaus bij sp.a)*

De voorzitter: De heer De Meester heeft het woord.

Tom De Meester (PVDA): Voorzitter, collega's, de verdediging van de democratische rechten is voor onze fractie van zeer groot belang. *(Opmerkingen van Johan Deckmyn)*

Wacht, mijnheer Deckmyn.

Het doet er voor ons niet toe wie die rechten uitoefent of wie die rechten beknot. Je kunt niet een beetje voor mensenrechten zijn, je kunt niet een beetje voor vrije meningsuiting zijn en je kunt niet een beetje voor de rechten van de oppositie zijn. Voor alle duidelijkheid: wij zijn de grootste tegenstanders van separatisme. Laat dat duidelijk zijn. Of dat nu in Vlaanderen is of in Catalonië, separatisme dient alleen maar de belangen van een bepaalde kapitaalkrachtige elite, maar... (*Rumoer. Opmerkingen bij de N-VA en het Vlaams Belang*)

Collega's van het Vlaams Belang, wacht misschien eventjes. Het beste moet nog komen. Wacht eventjes. (*Gelach*)

De voorzitter: Mijnheer De Meester, mag u worden onderbroken?

Tom De Meester (PVDA): Wel, niet aan dit tempo. (*Gelach. Applaus*)

De voorzitter: De heer Van Dijck heeft het woord.

Kris Van Dijck (N-VA): Collega, ik wil toch even tussenkomen. Ik zit niet in de commissie, en ere wie ere toekomt voor het schrijven van en overleggen over dit voorstel van resolutie in deze fracties. Ik heb de indruk dat we hier naar een unaniem gedragen resolutie zullen gaan. Ik ken de problematiek in Catalonië vrij goed, en ik wil toch onderstrepen dat zeker in dit voorbeeld deze gemeenschap écht getuigt van inclusiviteit. Kijk naar de beelden: je ziet mensen van alle etniciteiten die de Catalaanse vlag dragen. Dit is dus echt niet vanuit een egoïsme. Bekijk het ook vanuit een zekere historie. Catalonië is ook een culturele gemeenschap, heeft een grote cultuur. Het heeft een geschiedenis, ook van onafhankelijkheid, een onafhankelijkheid die ook de terreur van Franco heeft doorstaan. Er is toen ook vanuit bepaalde ideologische hoeken steun geweest voor de Catalaanse republieken om tegen het fascisme te vechten.

Ik wil enkel vragen om dit niet te bekijken als een puur etnisch gegeven. Die Catalanen bekijken dat niet vanuit het eigen volk, maar vanuit een inclusieve gemeenschap. Dat is juist het mooie voorbeeld voor heel Europa. (*Applaus bij de meerderheid*)

Tom De Meester (PVDA): Mijnheer Van Dijck, ik bewonder uw ideologische gedrevenheid en uw ambitie, maar u zult mij niet overtuigen van enige separatistische agenda. Ik ben ervan overtuigd dat separatisme niet in het belang is van de mensen, niet in Vlaanderen en ook niet in Catalonië. Nationalisme verdeelt en verbindt niet. Maar in de verdediging van democratische rechten zijn wij consequent en wij veroordelen dus met klem de manier waarop de Spaanse staat de rechten van de Catalaanse beweging met de voeten treedt. Wij veroordelen de gevangenisstraffen voor de Catalaanse politieke leiders. Het gaat in totaal over meer dan honderd jaren opsluiting en dat is voor ons onaanvaardbaar.

Het wekt weinig verbazing dat de houding van de Spaanse staat in Catalonië tot grootschalige protesten leidt. De onvrede over die totaal absurde celstraffen in Catalonië leeft inderdaad, mijnheer Van Dijck, bij zeer veel mensen, bij veel meer mensen dan enkel de nationalistische Catalanen. Deze week kwamen namelijk ook de tegenstanders van afscheiding op straat om hun verontwaardiging te uiten over die celstraffen, dat zegt genoeg, denk ik.

Democratische rechten zijn ons zeer dierbaar en wij zullen elke inbreuk daarop veroordelen. Het is onze overtuiging dat het conflict in Catalonië niet zal worden opgelost met politiegeweld, niet met de opsluiting van politieke leiders en ook niet met een aanbod tussen Spaans en Catalaans nationalisme, maar wel met dialoog en vooral met respect voor democratische rechten.

Wij pleiten voor de vrijlating van de Catalaanse politieke leiders. Wij eisen respect voor de democratische rechten van iedereen, ook van de Catalaanse activisten en leiders en daarom zullen wij voor het voorstel van resolutie van de meerderheid stemmen. (*Applaus bij de meerderheid, de PVDA en Groen*)

De voorzitter: Vraagt nog iemand het woord? (Neen)

De bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemmingen over de voorstellen van resolutie houden.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Chris Janssens, Johan Deckmyn en Kristof Slagmulder betreffende een krachtdadige reactie op de Turkse agressie en het stopzetten van de EU-toetredingsonderhandelingen met Turkije
– 108 (2019-2020) – Nr. 1

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie.

Stemming nr. 1

Ziehier het resultaat:

115 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
21 leden hebben ja geantwoord;
94 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie niet aan.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Chris Janssens, Kristof Slagmulder en Johan Deckmyn betreffende de veroordeling door het Spaanse Hoog-gerechtshof van Catalaanse politici tot jarenlange gevangenisstraffen
– 109 (2019-2020) – Nr. 1

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie.

Stemming nr. 2

Ziehier het resultaat:

116 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
21 leden hebben ja geantwoord;
95 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie niet aan.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Karin Brouwers, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Vera Jans en Wilfried Vandaele betreffende de situatie in Catalonië – 110 (2019-2020) – Nr. 1

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie.

Stemming nr. 3

Ziehier het resultaat:

116 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
116 leden hebben ja geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie aan. De resolutie zal aan de Vlaamse Regering worden overgezonden.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Karl Vanlouwe, Vera Jans, Bart Tommelein, Joris Nachtergaele, Orry Van de Wauwer en Maarten De Veuster betreffende het Turkse offensief in Noord-Syrië – 111 (2019-2020) – Nr. 1

Hoofdelijke stemming

De voorzitter: Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie.

Stemming nr. 4

Ziehier het resultaat:

116 leden hebben aan de stemming deelgenomen;
91 leden hebben ja geantwoord;
25 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie aan. De resolutie zal aan de Vlaamse Regering worden overgezonden.

Redenen voor onthouding?

De heer Janssens heeft het woord.

Chris Janssens (Vlaams Belang): Voorzitter, ik denk dat ik daarstraks al heel duidelijk heb aangegeven waarom we het voorstel van resolutie in eerste instantie wilden goedkeuren, maar ons uiteindelijk toch zouden onthouden. Voor ons is de keuze tussen een tijdelijke stopzetting van de toetredings-onderhandelingen en een definitieve stopzetting een fundamentele keuze. Ik denk dat de zoektocht naar een flauw compromis heel wat onduidelijkheid zal creëren, wat we tijdens het debat al hebben gemerkt. Wat ons betreft, betekenen de verschillende interpretaties van de goedgekeurde tekst een verzwakking van de in eerste instantie ingediende tekst. Om die reden hebben we ons onthouden.

MEDEDELING VAN DE VOORZITTER

De voorzitter: Dames en heren, het is een traditie dat we bij het begin van een nieuwe legislatuur een groepsfoto maken van de Vlaamse volksvertegenwoordigers.

Deze groepsfoto zal gemaakt worden op woensdag 23 oktober 2019, aansluitend op de plenaire vergadering, aan de hoofdingang van het Vlaams Parlement, Hertogsstraat 6, waar we een podium zullen laten plaatsen.

Bij slecht weer vindt dit plaats in De Schelp.

Aansluitend kunnen ook de politieke fracties een foto laten maken.

Mag ik u vragen dat iedereen dan aanwezig is, zodat er niemand ontbreekt?

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

De voorzitter: Dames en heren, hiermee zijn we aan het einde gekomen van onze werkzaamheden voor vandaag.

We komen opnieuw bijeen op woensdag 23 oktober 2019 om 14 uur.

De vergadering is gesloten.

– De vergadering wordt gesloten om 18.49 uur.

Voorlopige Versie